

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2026 • XI. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2026 • XI. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

Alapító: Legfőbb Ügyészség

Kiadó: Országos Kriminológiai Intézet

Főszerkesztő:

Prof. Dr. Barabás A. Tünde CSc
igazgató, főtanácsos (OKRI); egyetemi tanár (NKE)

Felelős szerkesztő:

Dr. Kiss Anna PhD
tudományos főmunkatárs (OKRI); egyetemi oktató (PPKE)

A szerkesztőbizottság elnöke:

Dr. Lajtár István PhD
legfőbb ügyész helyettes; c. egyetemi tanár (KRE)

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Nagy Gábor Bálint
legfőbb ügyész

Prof. em. Dr. Polt Péter PhD
elnök, Alkotmánybíróság; emeritus professzor (NKE)

Dr. Fejes Péter PhD
ny. főügyész helyettes; ny. egyetemi docens (ELTE)

Dr. habil. Békés Ádám PhD
ügyvéd, egyetemi docens (PPKE)

Prof. Dr. Domokos Andrea PhD
intézetvezető egyetemi tanár (KRE)

Prof. Dr. Gellér Balázs József PhD
ügyvéd; tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE)

Prof. em. Dr. Görgényi Ilona CSc
emeritus professzor (Miskolci Egyetem)

Szerkesztőbizottsági titkár:

Dr. Gula Krisztina PhD
tudományos munkatárs (OKRI); egyetemi oktató (PPKE)

Tördelő: Szabados Attila

Szöveggondozó: Giricz Anna

Webdizájn: Promotheus Agency

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2026 · XI. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

TANULMÁNYOK

- 4** ERDŐDY GYULA
Országgyűlési képviselők mentelmi joga szabálysértési ügyekben
- 25** BALOGH ANNA
Gyermekpornográfia és gyermek elkövetők, különös tekintettel a foglalkozástól eltiltás büntetésre. III. rész
- 47** KISS PATRIK
A korrupciós bűncselekmények és a kartell-büntetőjog kapcsolódási pontjai
- 56** MÉSZÁROS BALÁZS
Az orvosi foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bizonyítása

HÍREK

- 67** FŐDI VIOLETT
A szexuális erőszak minősített eseteinek kérdései a gyakorlatban
- 74** GYÖRGY NOÉMI
Magán- vagy közérdek?
Avagy az ügyész közérdekű fellépésének problémái

NEMZETKÖZI FIGYELŐ

- 81** VÁCZI KRISTÓF ISTVÁN
The European FBI?
Expectations and concerns regarding the proposal to strengthen Europol's mandate
- 86** SZÜCS TAMARA DÓRA
Justice in child language?
The challenges of the Barnahus-method in criminal proceedings

KÖNYVAJÁNLÓ

- 94** Válogatás a szakirodalomból

Országgyűlési képviselők mentelmi joga szabálysértési ügyekben

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Az országgyűlési képviselők mentelmi jogára vonatkozó írott szabályozás a ki-egyezés koráig nyúlik vissza és a szocialista berendezkedés negyven éves időszakát nem számítva a hazai közjogban napjainkig a parlamenti képviselők befolyás-mentes működésének garanciájaként van jelen. Részben ezen okból az országgyűlési képviselők mentelmi jogát a szakirodalom is rendkívül széles körben és részletesen vizsgálja. A képviselői mentelmi jog szabálysértési jogi vonatkozásai azonban – feltehetően a szabálysértések kisebb súlyára tekintettel – a jogiroda-lomban csak partikulárisan jelennek meg annak ellenére, hogy a mentelmi jo-got érintő jogalkalmazási nehézségek az országgyűlési képviselők szabálysértési ügyeiben is gyakoriak. Ezen a helyen rendelkezésre álló szűk keretek között ezt a hiányosságot igyekszem – legalább részben – pótolni.

Vajon a szabálysértési ügyek súlyukban és jellegükben alkalmasak lehetnek-e arra, hogy a parlamenti képviselőn keresztül az Országgyűlés működésének függetlenségét befolyásolják, azaz szükséges-e szabálysértési ügyekben a men-telmi jogi védelem biztosítása az országgyűlési képviselő részére? A kérdésre az országgyűlési képviselők mentelmi jogának kihágási és szabálysértési jogi hazai alakulásának, majd a francia és a német szabályozási mintáknak a górcső a lá vé-telével, végül az ügyészi jogalkalmazásban előfordult néhány eset áttekintésével próbálok választ találni.

Nem lehet elhallgatni azonban azt sem, hogy a mentelmi jog szabálysérté-si ügyekben történő érvényesülése más mentelmi joggal védett közjogi tiszt-ség esetében sem feldolgozott. Ennek vizsgálatától ezen a helyen részben terjedele-mi okokból, részben pedig azért tekintettem el, mert az egyes törvények mentel-mi jogra vonatkozó rendelkezéseinek módosításáról szóló 2006. évi LXXXVII. törvény a mentelmi jog szabályozási rendszerét átalakítva a szabályozás alapjává

* ERDŐDY Gyula PhD, ügyész, Budapesti Közérdekvédelmi Ügyészség

más mentelmi joggal védett közjogi tisztség esetében is az országgyűlési képviselőkre vonatkozó anyagi jogi rendelkezéseket tette. Amikor tehát a parlamenti képviselők mentelmi jogának szabálysértési ügyekben felmerülő anomáliáit említem, akkor azok más mentelmi joggal rendelkező közjogi tisztség esetében is – *mutatis mutandis* – felmerülhetnek.

A MENTELMI JOGRÓL ÁLTALÁNOSÁGBAN

A mentelmi jog a képviselők sajátos helyzetét garantáló jogok sorába tartozik.¹ Olyan megalapozatlan hatósági üldözéssel szemben nyújt védelmet, amely a képviselőt törvényhozói funkciója, képviselői tevékenysége miatt érheti. E jogosultság a képviselőt ugyan a törvényhozás tagjaként illeti meg, azonban az Országgyűléshez mint alkotmányos szervhez kötődik és a parlament működésének függetlenségét, más hatalmi ágak befolyásától való mentességét biztosítja. A mentelmi jog alapelemeit az Alkotmánybíróság már a 65/1992. (XII. 17.) számú határozatában rögzítette. Eszerint a mentelmi jog nem sorolható az Alkotmányban szabályozott alapvető emberi jogok közé, azoktól eltérő természetű. Az országgyűlési képviselői jogálláshoz fűződő jog, amelyet bár az Alkotmány a képviselő jogaként fogalmaz meg, az Alkotmány, az Országgyűlés védelmét is szolgálja más hatalmi ágakkal szemben. Ugyan a képviselő személyes jogaként jelenik meg, arról a képviselő mégsem rendelkezhet, a szabálysértési eljárás kivételével nem mondhat le, az eljárás során hivatkozni kell rá. A mentelmi jog feletti rendelkezés, a mentelmi jog felfüggesztése – a sérthetetlenség körében – a parlament joga.

A mentelmi jog a magyar jogban a képviselő részére kétirányú védelmet biztosít. Egyrészt a *felelősségmentesség (immunitás)* garantálja, hogy a képviselő parlamenti felszólalása és leadott szavazata, illetve megbízatása gyakorlása során közölt tény vagy vélemény miatt ne kelljen következményektől tartania. A képviselői beszédjog alapja a képviselők Alaptörvényben biztosított azon joga, amely a szabad mandátumról szól.² Eszerint a képviselők nem utasíthatók, tevékenységüket a polgárok érdekében végzik, a lelkiismeretük szerint, e körben tisztségük ellátása alatt és azt követően mentelmi joguk van, vagyis nem vonhatók felelősségre kifejtett véleményük miatt. Ez a mentesség anyagi jog jellegű, eljárási eszközökkel nem oldható fel. A képviselőnek e minőségében megvalósított cselekménye a törvény erejénél fogva nem minősül bűncselekménynek vagy szabálysértésnek, ekként e mentesség a képviselő javára szóló büntethető-

¹ PETRÉTEI József: *Magyar Alkotmányjog II.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2001, 47.

² Alaptörvény 4. cikk (1)–(2) bekezdés

séget kizáró ok.³ A felelősségmentesség alól a rendszerváltás utáni hazai jogalkotás rendre kivételeket⁴ állapított meg. A képviselő e kivételek körébe tartozó bűncselekmények, illetve verbálisan elkövethető szabálysértés megvalósítása esetén sem vált, illetve válik automatikusan felelősségre vonhatóvá, ahhoz az országgyűlés előzetes jóváhagyása is kellett, illetve kell, a képviselőt tehát ekkor is megilleti a – lentebb kifejtésre kerülő – sérthetlenségi védelem. Szintén az immunitás korlátjaként említhető a parlamenti fegyelmi jog intézménye, amely a képviselők parlamenten belüli szabálytalan, a viták, az ülések megzavarását, a parlament tekintélyét, a képviselőtársak emberi méltóságát vagy más megjelölt értéket sértő megnyilvánulásainak megelőzésére és szankcionálására szolgál.⁵ A képviselőt a felelősségmentesség kizárólag a megbízatása alatti parlamenti tevékenységét illetően a megbízatása alatt és a jövőre nézve, képviselői minőségének megszűnése után is megilleti.

A mentelmi jogi védelem másik iránya a *sérthetlenség (inviolabilitás)*, amely a képviselő részére az alaptalan és zaklató hatósági – büntető és szabálysértési – eljárásokkal szemben nyújt védelmet azzal, hogy az ilyen eljárások megindítására, illetve büntetőjogi kényszerintézkedések alkalmazására a tettenérés esetét kivéve az országgyűlés jóváhagyása nélkül nem kerülhet sor. Ez a mentesség eljárásjogi jellegű, amely az országgyűlés mentelmi jogot felfüggesztő döntése esetén a fent írt eljárások vonatkozásában nem nyújt további védelmet a képviselőnek. A sérthetlenség – ahogyan arra az Alkotmánybíróság a 7/1997. (II. 28.) számú határozatában is rámutatott – a képviselőjelöltség és a képviselői megbízás időtartama alatt biztosít feltételes eljárási mentességet, a volt képviselőt tehát nem illeti meg. *Szente Zoltán* e vonatkozásban azonban felhívta a figyelmet arra, hogy a képviselőt minden olyan büntető- vagy szabálysértési eljárás, illetve büntetőeljárási kényszerintézkedés vonatkozásában megilleti a sérthetlenség nyújtotta védelem, amelyet a megbízatási idejük alatt kívánnak foganatosítani. A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában ezért akkor is dönteni kell, ha az eljárás vagy a kényszerintézkedés alapjául szolgáló cselekményt a képviselői megbízás keletkezése előtt követték el, illetve, ha az ilyen ügyben folytatott eljárás még ezt megelőzően megindult.⁶

³ SZENTE Zoltán: A képviselői mentelmi jog dogmatikája a magyar alkotmányjogban. *Jogtudományi Közlöny*, 2008/1., 14–27. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/8606264>

⁴ Az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt szabálysértés és bűncselekmények, illetve az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 73. § (2) bekezdés a)–b) pontjaiban meghatározott bűncselekmények.

⁵ ÁDÁM Antal: Kifejezési szabadság és képviselői mentelmi jog. *Magyar Jog*, 1999/3., 143–152.

⁶ SZENTE Z.: i. m.

A sérthetlenségről mint a népképviseleti szerv zavartalan működését védő privilégiumról csak a parlament dönthet, hozzájárulása hiányában a fenti eljárások a képviselővel szemben nem indíthatók meg, a megindított eljárást pedig meg kell szüntetni. Ezt ez elvet töri meg, hogy a jogalkotó szabálysértési ügyekben a rendszerváltás óta megengedi a mentelmi jogról lemondást. Sente Zoltán ennek feltehető okaként jelölte meg, hogy a kisebb súlyú, enyhébb szankciókkal fenyegetett szabálysértések miatt induló eljárások nem veszélyeztetik lényegesen a képviselői szabadságot, különösen, ha a mentelmi jogról lemondással az eljárást a képviselő maga sem tekinti illetéktelen zaklatásnak vagy befolyásolásnak. Rámutatott azonban arra, hogy a cselekmény bűncselekményként vagy szabálysértésként történő megítélése jogpolitikai döntés tárgya, amely időről-időre, akár ugyanazon cselekmény vonatkozásában változhat.⁷ A képviselő e személyes kiváltságának gyakorlati nehézségére hívja fel a figyelmet Szilágyi György egy 2011-ben megjelent publikációjában.⁸ Úgy vélte, hogy e szabályozás nehézséget okozhat például a helyszínen intézkedő rendőrnek egy közúti ellenőrzés képviselővel szembeni lefolytatásakor, de akkor is, ha a képviselő egy kettős alakzatú szabálysértés elkövetésekor a mentelmi jogáról lemond, azonban cselekményét utóbb bűncselekményként értékeli. Megoldásként a szabálysértések mentelmi jog hatálya alól történő kiemelése mellett a kettős alakzatú szabálysértések megszüntetésére irányuló – a szabálysértési jog 2011 utáni alakulását ismerve mai szemmel már utópisztikusnak tekinthető – javaslatot fogalmazta meg. A szabálysértési jogalkalmazásnál maradvá *Györgyi Kálmán* pedig arra mutatott rá, hogy a képviselő nemcsak a helyszínen vagy ezt követően a szabálysértési hatóság előtt, hanem az ügydöntő határozat meghozataláig bármikor lemondhat mentelmi jogáról.⁹

A szakirodalom egyöntetű abban, hogy a parlament a mentelmi jog felfüggesztése tárgyában történő döntéshozatal során nem a bűncselekmény vagy szabálysértés érdemében, illetve annak jogi minősítéséről dönt, hanem arról, hogy a konkrét esetben a tervezett eljárás nem a képviselő törvényhozói autonómiája ellen, illetve a parlament tevékenységének megzavarására, befolyásolására irányul-e.¹⁰ A sérthetlenség a képviselőt megbízási ideje alatt illeti meg, mandátuma megszűnésével tehát elhárul az eljárási akadály és a le nem folytatott eljárás megindulhat, illetve tovább folytatódhat.

⁷ Uo.

⁸ SZILÁGYI György: A magyar mentelmi jog dimenziói. *Ügyvédek lapja*, 2011/1., 15–18.

⁹ GYÖRGYI Kálmán: A mentelmi jog fogalmi tartalma, célja és érvényesülése. In: KARSAI József (szerk.): *Előadások és publikációk a mentelmi jog tárgyköréből*. Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2006, 49–73.

¹⁰ SZENTE Z.: i. m.

A KÉPVISELŐI MENTELMI JOG HAZAI ALAKULÁSA RÖVIDEN

A magyar közjogban a mentelmi jog első kodifikációjára a „kiegyezési törvényben”¹¹ került sor. A büntettekről és a vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk (Csemegi-kódex) 19. §-ában a felelősségmentességet, a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk 32. §-ában a sérthetetlenséget garantálta.¹² A kihágásokról szóló 1879. évi XL. törvénycikk (Kbtk.) a mentelmi jogra vonatkozóan külön rendelkezést nem tartalmazott, azonban annak 32. §-a az általános részében nem szabályozott kérdésekben a büntető törvénykönyv intézkedéseit alkalmazni rendelte. Az Országgyűlés mentelmi bizottsága 1861 és 1901 között rágalmozás, becsületsértés, közrend elleni kihágás, ingó vagyon megrongálás, vámkihágás, vadászati kihágás, állategészségügyi kihágás és sebeshajtás kihágási ügyeket tárgyalt.¹³ Külön figyelmet érdemel a Felsőház mentelmi bizottságának 1938. december 7. napján kelt, *Morvay István* felsőházi tag mentelmi ügyében meghozott jelentése. A jelentés szerint Komárom és Esztergom közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék tiszti főügyésze Morvay István mentelmi jogának felfüggesztését kezdeményezte a felsőház előtt, mivel a tatai járás főszolgabírója közlekedési kihágás¹⁴ címén kívánt ellene eljárást indítani.¹⁵

Az 1949. augusztus 20. napján hatályba lépett 1949. évi XX. törvény (Alkotmány) az országgyűlési képviselő mentelmi jogát – a parlamenti szólásszabadság, a felelősségmentesség megszüntetésével¹⁶ kizárólag a sérthetetlenségre korlátozva – csak részlegesen biztosította.

¹¹ A magyar korona országai és az Ő Felsege uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról szóló 1867. évi XXII. törvénycikk

¹² POLT Péter: *Parlamenti mentelmi jog, mint büntethetőségi akadály*. Doktori (PhD) disszertáció. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola, Budapest, 2010, 12. <https://jak.ppke.hu/storage/tinymce/uploads/Polt-Peter-PhD--1-.pdf?u=1bQlJS>

¹³ CZIEGER András: Küzdelem az arénában. Az erőszak szerepe a magyar parlamenti politizálásban a dualizmus korában. https://www.epa.hu/00800/00861/00072/pdf/EPA00861_aetas_2016-01_102-131.pdf

¹⁴ A képviselő 1937. december 11. napján Tatáról Győr felé haladva gépkocsijával Tóth István uradalmi kocsis által hajtott lovaskocsi útj elözte meg, hogy a gépkocsi jobb oldali sárhányójával leszakította a lovaskocsi bal oldali fellépőjét.

¹⁵ Felsőházi irományok, 1935. IX. kötet, VI–XV. sz., 367–414., https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_FI-1935_09/?pg=34&layout=s

¹⁶ GYÖNGYI Gyula: A mentelmi jog néhány gyakorlati kérdése. *Magyar Jog*, 1997/11., 669–673.

Az 1989. október 23. napjával módosított Alkotmány 1990. július 27. napjától a képviselők mentelmi jogát oly módon rendezte, hogy csupán a mentelmi jog rögzítésére szorítkozott, annak körét, határait és módját az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvény (a továbbiakban: Kjt.) állapította meg, amely egyaránt szabályozta a képviselői felelősségmentességet, illetve a sérthetlenséget is.

A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény és azt megelőző szabálysértési tárgyú jogszabályok a mentelmi jogról nem rendelkeztek. E kódexet felváltó, a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvénybe (Sztv.) 2006. november 18. napjától a már említett 2006. évi LXXXVII. törvénnyel iktatta a jogalkotó a közjogi tisztség betöltésén alapuló mentességre vonatkozó szabályokat, amelyet később a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs. tv.) is átvett.

A SZABÁLYSÉRTÉSEKRE, ILLETVE KIHÁGÁSOKRA VONATKOZÓ MENTELMI JOGI SZABÁLYOK A NÉMET ÉS A FRANCIA JOGBAN

A szakirodalom a parlamenti mentelmi jog két alapvető modelljét különbözteti meg. A klasszikus, angol westminsteri modellben a mentelmi jog alatt lényegében az immunitás értendő és a parlamenti szólásszabadság védelmét jelenti.¹⁷ A képviselőt a sérthetlenség okán megillető mentelmi jog csak szűken meghatározott ebben a modellben, amelyre példaként szolgálhat, hogy a képviselőt a parlament ülésének idején – nyilvánvalóan az ülésen való részvételének biztosítása céljából – polgári perben sem lehet tanúként idézni.¹⁸ Ehhez képest a francia, belga és kontinentális modell – ezen belül a hagyományosan mintaként szolgáló német szabályozás és gyakorlat – a képviselő számára a felelősségmentesség mellett időleges és korlátozott mentességet is biztosít a büntetőjogi üldözés, valamint a polgári jogi jogkövetkezmények alól. A sérthetlenségre vonatkozó szabályozás azonban nem homogén a kontinens országokban sem, az egyes államok politikai berendezkedése, illetve jogi kultúrája különbözősége okán.¹⁹ Magyarország a rendszerváltáskor – más kelet-közép-európai országokhoz hasonlóan – a mentelmi jog francia modelljét vezette be, amely hazánkban egyet jelentett a korábbi, polgári szabályozáshoz való visszatéréssel is.²⁰

¹⁷ SÓLYOM Péter: A parlamenti mentelmi jog és az emberi jogok. *Közjogi Szemle*, 2017/3., 1–9.

¹⁸ PETRÉTEI József: A mentelmi jog nemzetközi szabályozása. In: KARSAI József (szerk.): *Előadások és publikációk a mentelmi jog tárgyköréből*. Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2006, 273–293.

¹⁹ POLT P.: i. m. 63.

²⁰ SÓLYOM P.: i. m.

Ezen a helyen röviden ki kell térni az európai parlamenti képviselők mentelmi jogára is. Az európai parlamenti képviselőt az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. Az európai parlamenti képviselők választásán jelöltként igazolt személy pedig az országgyűlési képviselők választásán jelöltként igazolt személlyel azonos mentességgel rendelkezik.²¹

Az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv 8. és 9. cikke rögzíti az európai parlamenti képviselőket megillető felelősségmentességet és sérthetetlenséget. Az előbbi illetően kimondja, hogy a feladataik ellátása során kifejtett véleményük vagy leadott szavazatuk miatt az Európai Parlament tagjai ellen nem folytatható vizsgálat, nem vehetők őrizetbe, és nem vonhatók bírósági eljárás alá. A sérthetetlenség vonatkozásában pedig akként rendelkezik, hogy az Európai Parlament ülészeit ideje alatt az Európai Parlament tagjai saját államuk területén a parlamentjük tagjaira vonatkozó mentességet élvezik, míg a többi tagállam területén mentességet élveznek mindenfajta őrizetbe vételre és bírósági eljárásra vonatkozó intézkedés alól. A mentesség akkor is megilleti a tagokat, amikor az Európai Parlament üléseinek helyére utaznak, illetve onnan visszatérnek. Nem lehet hivatkozni a mentességre olyan esetben, amikor valamely tagot bűncselekmény elkövetésén tetten értek, továbbá az Európai Parlament jogosult a képviselő mentességét felfüggeszteni.²²

A magyar szabálysértési jog kodifikációs ciklusai során a francia és a német szabályozási modellek szolgálták a jogalkotás alapjául. A szabálysértési kódexünk végül ugyan német jogi alapokból építkeztek, de a hazai jogalkotó számára a francia szabályozási módszernek nagy jelentősége volt, mivel újra és újra felmerült a büntetőjogi szabályozásban a kihágási jog visszaállítása, amely megoldás hasonlóságot mutatna a francia trichotóm büntetőjogi szabályozással. Ha pedig a hazai szabálysértési jogi kodifikáció során ezen országok szabályozásai szolgálták példaként, akkor érdemes annak vizsgálata is, hogy a mentelmi jogra vonatkozó normáik a szabálysértéseket, illetve a kihágásokat érintik-e, és ha igen, milyen módon.

²¹ Az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény 10. § (2) bekezdés és 11. §

²² Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (7.) Jegyzőkönyv az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről.

A SZABÁLYSÉRTÉSEKRE VONATKOZÓ MENTELMI JOGI SZABÁLYOK A NÉMET JOGBAN

A német képviselői mentelmi jogot az Alaptörvény (*Grundgesetz*) 46. cikke szabályozza.

A *felelősségmentességről* a német jog úgy rendelkezik, hogy a képviselőt a szövetségi gyűlésben vagy annak bizottságában leadott szavazata vagy kinyilvánított véleménye miatt semmilyen körülmények között nem lehet bírósági vagy hivatalos eljárás alá vonni, illetve a szövetségi gyűlésen kívül egyéb módon felelősségre vonni. Ez a szabály nem érvényes a rágalmazásokra.

A *sérthetetleniséget* pedig oly módon szabályozza, hogy büntetéssel fenyegetett cselekmény (*mit Strafe bedrohten Handlung*) miatt a képviselő csak a szövetségi gyűlés jóváhagyásával vonható felelősségre vagy tartóztatható le, kivétel a tettenérés, illetve az azt követő napon történő őrizetbevétel esetét.

A szövetségi gyűlés jóváhagyása kell a képviselővel szembeni minden más személyi szabadságkorlátozáshoz vagy az Alaptörvény 18. cikke szerinti eljárás²³ megindításához. A képviselő elleni büntetőeljárást és valamennyi 18. cikk szerinti eljárást, illetve letartóztatást és egyéb személyes szabadságkorlátozást a szövetségi gyűlés megkeresésére fel kell függeszteni.²⁴

A német jogban eltérés van a szövetségi és tartományi szabályozás és gyakorlat között. Mentelmi joga csak a szövetségi gyűlés (*Bundestag*) tagjainak van, a tartományi kormányok által jelölt szövetségi tanács (*Bundesrat*) tagjai mentelmi joggal nem rendelkeznek, míg a tartományi parlamentek tagjainak mentelmi joga a tartomány irányadó szabályai szerint alakul.²⁵ Említést érdemel, hogy a felelősségmentességre vonatkozóan a tartományi alkotmányok változó szabályozást alkalmaznak. Egyes tartományokban a felelősségmentesség csak a szavazási aktusra vonatkozik, másutt a frakcióban tett képviselői nyilatkozatra, sőt a rágalmazásnak minősülő cselekményre is kiterjed.²⁶

A német szabálysértési törvény (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten, OWiG*) a mentelmi jogra vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést. Az

²³ Az Alaptörvény 18. cikke szerint, aki a véleménynyilvánítás szabadságát, különösen a sajtószabadságot, a tanszabadságot, a gyülekezési szabadságot az egyesülési szabadságot, a levélpostai és távközlés szabadságát, a tulajdonhoz való, vagy a menedékgjogot a szabad demokratikus alaprend elleni küzdelemre használja fel, elveszíti ezeket az alapjogokat. A jogvesztést és annak mértékét a szövetségi Alkotmánybíróság jogosult kimondani.

²⁴ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Grundgesetz) 46. cikk (1)-(4) bekezdés

²⁵ POLT P.: i. m. 73.

²⁶ DUNAVÖLGYI Szilveszter – FINSZTER Géza: A képviselői mentelmi jog szabályozása. *Kriminológiai Tanulmányok*, 2004/41., 281.

alaptörvényi szabályok szempontjából lényeges, hogy a szabálysértési kódex szerint az elsődleges szankció pénzbírság.²⁷ A szövetségi, tartományi és az Európai Parlamenti képviselők a német jogban szabálysértési ügyben fő szabályként nem élveznek mentelmi jogi védelmet. Az Alaptörvény idézett 46. §-a, illetve a tartományok alkotmányi szabályozása ugyanis csak a büntetéssel fenyegetett cselekményt sorolja a sérthetlenség által védett körbe, amelybe nem tartozik bele a szabálysértési törvény szerinti pénzbírság. Ettől Baden-Württemberg és Berlin szabályozásai eltérnek, amelyek azonban szabálysértési ügyben saját tartományi képviselőik vonatkozásában a pénzbírságolási eljárás lefolytatására általános engedélyt adtak ki, ekként lényegében az említett tartomány és tartományi jogú város joga szerint sem illeti meg szabálysértési ügyben mentelmi jog a képviselőt.²⁸

Ezen általános szabálytól eltérő német szakirodalmi álláspontra *Petrétei* József hívta fel a figyelmet, amely szerint a sérthetlenség biztosításának lényege nem az eljárás büntető vagy államigazgatási jellege, hanem a képviselő kényszerintézkedés általi korlátozása. Ha pedig a büntetőjogi pénzbüntetés korlátozásnak tekinthető, akkor a szabálysértési pénzbírság esetén is meg kell hogy illesse a sérthetlenség a képviselőt.²⁹

Nem kizárt a képviselővel szembeni fizikai átvizsgálás, illetve a vérvétel. Ezek ugyanis nem jelentenek személyes szabadságkorlátozást, csak a szabad mozgás rövid ideig tartó korlátozását. A szakirodalom a képviselővel szemben ezen intézkedések alkalmazásának lehetőségét – nemcsak a büntető-, hanem a szabálysértési eljárásban is – a német Alaptörvény 46. cikk (2) bekezdésének azon rendelkezése alapján tartja megengedhetőnek, hogy tettenéréskor a letartóztatásra és a tettenérést követő napon történő őrizetbe vételre is lehetőség van. A képviselő vonatkozásában is nyilvánvalóan alkalmazandó azonban az OWiG 46. § (4) bekezdésében meghatározott, a büntetőeljárás szabályai³⁰ alól eltérést előíró szabályozás, amely szerint szabálysértés esetén a vérvétel és csak kisebb fizikai átvizsgálás megengedett.

Nem sérti a képviselő Alaptörvényben garantált mentelmi jogát a közúti közlekedési törvény (*Strassenverkehrs-Ordnung*) 25. §-a szerinti járművezetés tilalmának parlamenti jóváhagyás nélküli előzetes elrendelése, mivel – szemben a büntető törvénykönyvben meghatározott járművezetéstől el-

²⁷ Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (OWiG) 17. § (1) bekezdés

²⁸ THIESS, Uwe: *Ordnungswidrigkeitenrecht*. Hermann Luchterhand Verlag GmbH, Neuwied, Kriftel, 2002, 154.

²⁹ PETRÉTEI J. (2006): i. m.

³⁰ Strafprozeßordnung (StPO) 81. § a) pont

tiltás mellékbüntetéssel³¹ – ez az intézkedés szabálysértések esetén csupán a szabálysértés elkövetésének mellékkövetkezménye, amely nem tartozik az Alaptörvény 46. § (2) bekezdése szerinti büntetés körébe.³²

A KIHÁGÁSOKRA VONATKOZÓ MENTELMI JOGI SZABÁLYOK A FRANCIA JOGBAN

A francia jog a felelősségmentességet és a sérthetetlenséget – a német joghoz hasonlóan – alkotmányos szinten szabályozza. A büntető törvénykönyv – magában foglalva a kihágásokra vonatkozó rendelkezéseket is – nem tartalmaz a mentelmi jogra vonatkozóan szabályozást.

A *felelősségmentességre* vonatkozó alkotmányi szabályozás szerint egyetlen parlamenti képviselőt sem lehet büntetőeljárás alá vonni, vele szemben nyomozást folytatni, letartóztatni, őrizetbe venni vagy elítélni a feladatai gyakorlása során kifejtett véleménye vagy leadott szavazatai miatt.³³ A felelősségmentesség tehát a francia jogban abszolút, amely alól a jogalkotó kivételt – a hazai és a német joggal ellentétben – nem enged, a nemzetgyűlés vagy más hatóság nem adhat felmentést. Az indemnitás továbbá személyes, a parlamenti képviselőt mandátumának megszűnése után is korlátozás nélkül megilleti, ugyanakkor a parlamenti fórumokra szorítkozik, nem terjed ki a képviselő nemzetgyűlésen kívüli politikai közszerepléseire.³⁴

A francia alkotmány a *sérthetetlenséget* akként szabályozza, hogy egyetlen parlamenti képviselő ellen sem alkalmazható szabadságot kizáró vagy korlátozó intézkedés büntető- vagy korrekciós ügyekben, kivéve ha azt engedélyezte azon kamara elnöksége, amelynek a képviselő tagja. Az engedély nem szükséges tettenérés vagy jogerős elítélés esetén.

A parlamenti képviselő letartóztatását, a vele szemben alkalmazott szabadságkorlátozó vagy kizáró intézkedést, illetve az ellene indított büntetőeljárást az ülészak idejére kötelező felfüggeszteni, ha a kamara, amelynek a képviselő tagja, ezt kéri. Az érintett kamara az erről történő döntés céljából rendkívüli ülést tart.³⁵

A francia jogban a társadalomra veszélyes, de kisebb súlyú, a magyar szabálysértésekhez hasonló cselekmények bűncselekménynek minősülnek és elbírálásuk kihágásként (*contravention*) a rendőrbíróság hatáskörébe tartozik. Ezek

³¹ Strafgesetzbuch 44. §

³² THIESS, U.: i. m. 155.

³³ Constitution française du 4 octobre 1958. Article 26.

³⁴ DUNAVÖLGYI SZ. – FINSZTER G.: i. m. 278.

³⁵ Constitution française du 4 octobre 1958. Article 26.

az ún. rendőri kihágások.³⁶ A fő büntetési nem – a kihágásokra vonatkozó elzárás 1993-ban történt megszüntetését követően – a pénzbírság, de számos mellékbüntetés is alkalmazható. Ilyenek például a vezetői engedély felfüggesztése, lefoglalás, elkobzás.³⁷ Szabadságkorlátozó vagy kizáró intézkedés alkalmazására tehát kihágások esetén nem kerülhet sor.

A felelősségmentesség biztosította védelem tehát a kihágások mint a legenyhébb súlyú bűncselekmények vonatkozásában megilleti a képviselőt. Más a helyzet azonban a sérthetlenség vonatkozásában. Mivel a francia alkotmányi rendelkezések alapján a képviselő ellen a nemzetgyűlés előzetes hozzájárulása nélkül megindítható a büntető- vagy a polgári eljárás, csupán a szabadságkorlátozáshoz szükséges a kamara elnökségének a hozzájárulása, ezért a sérthetlenség nyújtotta védelem kihágások esetén – mivel kihágások esetén szabadságkorlátozásra nincs lehetőség – nem jön szóba.

A német és francia jogban tehát nem, illetve csak részben terjed ki a mentelmi jogi védelem a szabálysértési, illetve a kihágási ügyekre. Ennek oka mindkét országban az alkalmazható szankciók csekélyebb súlyára vezethető vissza. Járhatók tehát a szabályozásnak ezek a módszerei, de a német szakirodalmi álláspontokat figyelembe véve – különösen közlekedési szabálysértések esetén – látható, hogy nem egységes a szakmai álláspont az Alaptörvényi szabályozás mikénti értelmezését illetően. Az említett külhoni minták felvetik annak kérdését, hogy szükséges-e a hazai jogban a képviselő részére a felelősségmentesség és sérthetlenség biztosítása szabálysértési ügyekben.

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐKRE VONATKOZÓ HAZAI MENTELMI JOGI SZABÁLYOK DE LEGE LATA

A jogalkotó az Alaptörvény és az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ogy. tv.) elfogadásával megtartotta azt a kivételes szabályozási technikát, amellyel az Alaptörvény kizárólag a mentelmi jogot mint elvet deklarálja, míg az arra vonatkozó részletes rendelkezéseket sarkalatos törvényben, az Ogy. tv.-ben rögzíti. Az Ogy. tv. indokolása szerint a törvény a korábinál egységesebb, átfogó szabályozást kíván létrehozni az Országgyűlést, illetve az országgyűlési képviselőket érintő több törvény, illetve bizonyos házszabályi rendelkezések egyberendezésével. Az Ogy. tv.-be a korábbi házszabály³⁸

³⁶ NAGY Gábor: Kisebb súlyú bűncselekmények elbírálása a francia jogrendszerben. *Bírák Lapja*, 1995/1., 78–104.

³⁷ Code pénal (131-12)–(131-17) cikk

³⁸ A Magyar Köztársaság Országgyűlésének Házszabályáról szóló 46/1994. (IX. 30.) OGY határozat

azon rendelkezései kerültek átételésre, amelyek az Országgyűlés működésével összefüggésben a képviselőkön kívüli, harmadik személyekre vonatkozóan, illetve ezekkel szorosan összefüggésben tartalmaznak rendelkezéseket. Az egyéb, elsősorban eljárási kérdéseket továbbra is országgyűlési határozat³⁹ szabályozza.

A KÉPVISELŐI FELELŐSSÉGMENTESSÉG

Az Ogy. tv. a felelőtlenésre vonatkozó szabályozást – a képviselő megbízatásának gyakorlása során – a képviselői megbízatással összefüggésben történő tény vagy vélemény közlésére szűkítette. A Kjt.-hez képest a mentelmi jogot kiterjesztette a rágalmazásra és a becsületsértésre, azonban a felelősségmentesség nem terjed ki a képviselő polgári jogi felelősségére és az Ogy. tv. 73. §-ának (2) bekezdésében meghatározott bűncselekményekre.

A hazai tételes jogban azonban nincs meghatározva, pontosan hol és hogyan elkövetett – verbális – cselekmény minősül a képviselő megbízatásának gyakorlása során a képviselői megbízatásával összefüggésben megvalósítottnak. Eltérőek az erre vonatkozó szakirodalmi álláspontok is. A területiális megközelítés szerint – amelynek képviselői között *Jellinek Artúr*, *Polt Péter* és részben Sente Zoltán említhetők – a törvényhozás teendőit elsősorban a parlamentben, annak bizottságaiban vagy a bizottságok megbízása alapján lehet gyakorolni.⁴⁰ Az ún. funkcionális elmélet képviselői – mint *Balogh Artúr* és *Böölöny József* – szerint nem a véleménynyilvánítás helye, hanem annak tartalma alapján kell elkülöníteni a képviselői és magánszemélyi, illetve nem-képviselői, de politikusi-közszereplői minőségeket.

A magyar jog alapvetően a területiális elv alapján határozza meg az immunitás nyújtotta védelem körét. Ennek *expressis verbis* kifejezése – mutat rá 2008-ban megjelent tanulmányában Sente Zoltán – a megbízatás gyakorlására tett törvényi utalás.⁴¹ Ezt az értelmezést támasztotta alá a Legfelsőbb Bíróság is abban a határozatában, amelyben rögzítette, hogy képviselőnek a televízió műsorában való szereplése akkor sem tekinthető a képviselői megbízatás gyakorlásának, ha a műsor készítői a szereplésre erre a minőségére tekintettel kérik fel.⁴² Sente ugyanakkor felhívta a figyelmet arra is, hogy a képviselői minőségben történő feladatellátás bizonyos esetekben – például az állami szervekkel vagy a választópolgárokkal történő intézményesített kapcsolattartás esetén –

³⁹ Az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II. 24.) OGY határozatban.

⁴⁰ ERDŐS Csaba: Az országgyűlési képviselők immunitása. *Parlamenti Szemle*, 2016/1., 23–69.

⁴¹ Uo.

⁴² Legfelsőbb Bíróság Bfv.III. 1060/1993. számú határozat

a parlamenten kívül is aggálytalanul megállapítható.⁴³ A hatályos szabályozás azonban álláspontom szerint – bár kifejezetten továbbra sem nem határozza meg az immunitás tárgyi hatályának ezen vizsgált kereteit – azzal, hogy képviselői megbízatásának gyakorlása mellett a képviselői megbízatásával összefüggésben megvalósított cselekményekre rendeli biztosítani az immunitást, a funkcionális megközelítésnek is teret enged, ezért a védelem kiterjedését továbbra is esetről esetre kell vizsgálni.

Tény vagy véleményközléssel verbálisan többféle szabálysértés elkövethető. Lényeges azonban, hogy az immunitás csak a képviselői megbízatással összefüggésben elkövetett cselekményre vonatkozhat. Ebből adódóan az immunitás nem érvényesülhet például a valótlan bejelentés szabálysértés tényállási elemeinek képviselő által történő megvalósítása esetén, mivel ezt a – verbálisan elkövethető – szabálysértést csak hatóságnál vagy közfeladatot ellátó szervnél történő bejelentéssel lehet elkövetni, a parlamenti munka során álláspontom szerint nem valósítható meg.

A szabálysértések vonatkozásában kiemelő, hogy a hatályos szabályozás szerint a felelősségmentesség valamennyi, a képviselő megbízatásának gyakorlása során, a képviselői megbízatással összefüggésben történő tény vagy véleményközléssel elkövetett szabálysértéssel szemben védelmet nyújt a képviselőnek, aki hiába mond le a mentelmi jogáról a szabálysértési ügyben, az immunitás garantálta védelem a felelősségre vonásának akkor is akadályát képezi.⁴⁴

Az immunitás korlátjának tekinthető parlamenti fegyelmi jog szabályai jelentősen szigorodtak az Ogy. tv. elfogadásával. A korábbi házszabályban már ismert fegyelmi szankciók – mint a rendreutasítás és figyelmeztetés – mellett olyan súlyosabb büntetések kaptak helyet, mint a felszólalási jog megvonása, ülésnapról, ülésről kizárás vagy azonnali hatályú kitiltás, a képviselői tiszteletdíj csökkentése vagy az ülésnapról meghatározott időre történő kitiltás. Erdős Csaba a rágalmazás és becsületsértés vétségének az immunitás tárgyi hatálya alá helyezése vonatkozásában e szigorítások tekintetében – 2016-ban megjelent tanulmányában – arra az álláspontra jutott, hogy a súlyosabb fegyelmi szankciókkal a büntetőjogi szabályozás helyébe egy speciális közjogi reguláció lépett. Véleménye szerint a fegyelmi jog újraszabályozása a parlamenti viták kulturáltságának egyik biztosítéka is volt. Sente Zoltán ehhez képest arra hívta fel a figyelmet, hogy a parlamenti fegyelmi jog gyakorlása nem a büntető vagy a szabálysértési felelősség pótlására hivatott, hanem a zavartalan tárgyalás biztosítására, illetve a parlament tekintélyének megóvására.⁴⁵

⁴³ SZENTE Z.: i. m.

⁴⁴ ERDŐS Cs.: i. m.

⁴⁵ SZENTE Z.: i. m.

Az Alkotmánybíróság is a parlamenti munka zavartalanságának biztosítása és méltóságának megőrzése mellett foglalt állást a 3206/2013. (XI. 18.) számú és 3207/2013. (XI. 18.) számú határozataiban, amelyekben elutasította azt az alkotmányjogi panaszt, amely szerint a parlamenti fegyelmi jog Ogy. tv.-ben meghatározott egyes támadott rendelkezései alkotmányos indokok nélkül korlátozzák az országgyűlési képviselők véleménynyilvánítási jogát. Kimondta, hogy az alaptörvényben rögzített parlamenti fegyelmi és rendészeti jog az Országgyűlés működésének a hatékonysága, zavartalansága érdekében alkotmányosan igazolható módon lehet a képviselői felszólalási jog korlátja.

Paczolay Péter alkotmánybíró mindkét határozathoz fűzött különvéleményében azonban arra az álláspontra jutott, hogy az Alaptörvény által az Országgyűlés zavartalan működésének biztosítása és méltóságának megőrzése érdekében megteremtett, a képviselők szólásszabadságát is korlátozó parlamenti fegyelmi és rendészeti jog nem eredményezheti, hogy az Országgyűlés a házszabályi rendelkezések megalkotásakor a vélemény szabadság lényeges tartalmát figyelmen kívül hagyhatná, az Alaptörvény 5. cikk (7) bekezdéséből nem következik az alkotmányjogi panasszal támadott Ogy. tv.-ben foglalt rendelkezésekben meghatározott módon történő tiltás. *Kiss László* alkotmánybíró pedig e határozatokhoz fűzött különvéleményeiben a kizárás rendészeti eszközként történő alkalmazhatóságát tartotta aggályosnak. Álláspontja szerint az országgyűlési képviselő a közügyekben való részvétel jogát a választópolgároktól kapta, az abból való kizárásra nincs az Alaptörvényben hatásköre az Országgyűlésnek.

A KÉPVISELŐI SÉRTHETETLENSÉG

A *sérthetetlenség* tekintetében az Ogy. tv. megtartotta a Kjt.-nek azt a rendelkezését, hogy a képviselő ellen csak az Országgyűlés előzetes hozzájárulásával lehet büntető-, valamint szabálysértési eljárást indítani vagy folytatni, illetve büntetőeljárás-jogi kényszerintézkedést alkalmazni. Az Ogy. tv. tehát a sérthetlenség által nyújtott garanciát – a tettenérés esetén kívül – változatlanul kizárólag a büntetőeljárás kényszerintézkedésekre szűkíti, más eljárásra azt nem terjeszti ki.

A képviselővel szembeni eljárási cselekmények nem kezdhetők meg és nem folytathatók mindaddig, amíg azt az Országgyűlés a mentelmi jog felfüggesztésére előírt eljárásban kifejezetten nem hagyja jóvá. Büncselekmény, illetve szabálysértés elkövetésekor tettenérés esetén a képviselő őrizetbe vételéhez, illetve vele szemben büntetőeljárás-jogi, illetve szabálysértési kényszerintézkedés alkalmazásához az Országgyűlés hozzájárulása nem szükséges. Az eljárás meg-

indításához ugyanakkor tettenérés esetén sem mellőzhető a parlamenti hozzájárulás iránti indítvány haladéktalan előterjesztése. A sérthetlenség nyújtotta védelem a képviselőjelöltként igazolt személyt is megilleti.

KÉPVISELŐI MENTELMI JOG A SZABÁLYSÉRTÉSI JOGBAN

Az Ogy. tv. – a Kjt.-hez hasonlóan – biztosítja a képviselő azon jogát, hogy szabálysértési ügyekben mentelmi jogáról az adott ügyre vonatkozóan lemondjon. Az Ogy. tv. – mivel az erre vonatkozó rend korábban nem volt kidolgozott – kifejezetten rögzíti az ilyen esetben követendő eljárást. Szabálysértési ügyben a szabálysértési hatóság közvetlenül a képviselőt keresi meg azzal, hogy mentelmi jogáról önként lemondhat. Ha a képviselő mentelmi jogáról nyolc napon belül önként lemond, úgy a szabálysértési hatóság az eljárás jogerős befejezésekor a lemondás tényéről, valamint az eljárás eredményéről a legfőbb ügyész útján tájékoztatja a házelnököt. Önkéntes lemondás hiányában pedig a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt – a szabálysértési hatóság megkeresése alapján – a legfőbb ügyész terjeszti elő a házelnökhöz. Az eljárás során a képviselő bármelyik eljáró hatóság előtt, bármikor – legkésőbb az országgyűlési határozat meghozataláig – lemondhat mentelmi jogáról.

Az Ogy. tv. ugyan az országgyűlési képviselők mentelmi jogát illetően részletes szabályozást ad, a szabálysértési ügyekről azonban a mentelmi jogról lemondás eljárási szabályain kívül nem rendelkezik.

Mindemellett a Szabs. tv. mentelmi jogra vonatkozó normái is rendkívül szűkszavúak, kizárólag a mentelmi jog felfüggesztésére vonatkozó indítvány előterjesztésére, illetve a mentelmi jog szabálysértési hatóság részére történő bejelentésére vonatkozóan adnak szabályozást. A szabálysértési ügyekben felmerülő mentelmi jogi tárgyú jogalkalmazási nehézségek feloldására a meglévő minimalista szabályozás nem ad megoldást.

Érdemes ezért áttekinteni néhány esetet a szabályozási hiányosságok szemléltetésére, egyben annak előmozdítására, hogy a jogalkotó a szabályozás irányát illetően döntést hozzon.

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐK EGYES SZABÁLYSÉRTÉSI ÜGYEIBEN FELMERÜLŐ MENTELMI JOGI ANOMÁLIÁK

1.

A szabályozás hiányosságára jó példa az az eset, amelyben a közlekedési szabálysértés elkövetésén tetten ért és helyszíni bírsággal sújtott elkövető a jogerősen kiszabott helyszíni bírságot nem fizette meg, azt közérdekű munkával sem váltotta meg, ezért a végrehajtásáért felelős szabálysértési hatóság az iratokat

elzárásra átváltoztatás céljából az illetékes bíróság részére megküldte. Az elzárásra átváltoztatás iránti eljárás ideje alatt az elkövető országgyűlési képviselői mandátumot szerzett. A bíróság ezt észlelte, majd a Szabs. tv. 141. §-ának (9) bekezdésében meghatározott intézkedések megtételét követően – amelyekről a képviselő azért nem szerzett tudomást, mert a bíróság felhívó végzésének közlése csak a kézbesítési vélelem alapján volt szabályszerűnek tekinthető – a helyszíni bíróságot elzárásra átváltoztatta. A szabálysértési hatóság az elzárásra átváltoztatást követően az elkövető időközben keletkezett mentelmi jogára tekintettel az ügyészséget megkereste.

Az ügyben tehát arról kellett döntenet, hogy az országgyűlési képviselői mandátum keletkezése előtt jogerősen lezárult helyszíni bírságolási (vagy szabálysértési) eljárás során kiszabott helyszíni bírság (vagy pénzbírság) végrehajtására irányuló eljárásban megilleti-e mentelmi jogi védelem a végrehajtási eljárás során képviselővé vált elkövetőt. Nincs erre vonatkozóan kifejezett tételejogi szabályozás, ilyen esetben ezért a jogalkalmazás számára csak a mentelmi jogra vonatkozó és az egyéb szabályok együttes figyelembe vétele jelenthet fogódzót.

1.1.

A kérdés eldöntését elősegítheti az országgyűlési képviselők mentelmi jogára vonatkozó hatályos szabályozás rendszertani értelmezése.

A szakirodalomban általánosan elfogadott, de az Alkotmánybíróság is több határozatában⁴⁶ rámutatott, hogy a szabálysértési pénzbírság egyben feltételes szabadságelvonás. A pénzbírságot, illetve helyszíni bírságot elzárásra átváltoztató végzés – mint a bírságolásról szóló érdemi döntésben meghatározott mértékű és feltételes, a pénzbírsággal sújtott magatartásától függő intézkedés –, ténylegesen a végrehajtás során meghozott járulékos jellegű döntés, de az a jogerősen megállapított pénzbírságnál, illetve helyszíni bírságnál jóval súlyosabb, az elkövető alapvető jogát, annak személyi szabadságát közvetlenül érintő joghátrány. Az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvény 2. § (3) bekezdésében rögzített „passzív” választójogi szabályozásból és az Ogy. tv. 101. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt, a képviselői megbízás jogerős elítélés miatti megszűnésére vonatkozó rendelkezésből alappal feltételezhető az a jogalkotói szándék, hogy országgyűlési képviselővel szemben, képviselői megbízása alatt – a tettenérés esetét kivéve – a mentelmi jog tárgyában történő döntés hiányában szabadságelvonásra ne kerülhessen sor.

Ha ezt a feltehető jogalkotói szándékot elfogadjuk, akkor az Ogy. tv. 74. § (1) bekezdésében foglalt – az Országgyűlés előzetes hozzájárulásának hiányá-

⁴⁶ Például: 63/1997. (XII. 12.) AB határozat; 1/2008. (I. 11.) AB határozat.

ban történő – szabálysértési eljárás megindítását, illetve folytatását tiltó rendelkezés a szabálysértési eljárás egészére, azaz a szabálysértési alap- és végrehajtási eljárásra, illetve a szabálysértés miatti helyszíni bírságolási és végrehajtási eljárásra is kiterjeszhető. Ez az álláspont alátámasztható a jogszabályszerkesztési megoldással is, hogy a Szabs. tv. 149. §-ában a szabálysértési végrehajtásra vonatkozó rendelkezések között szabályozott, a közjogi tiszttség betöltésén alapuló mentességre vonatkozó normák az ilyen tiszttséget betöltő személy „szabálysértési ügyéről” rendelkeznek, amely ilyen megfogalmazásban az alap- és végrehajtási eljárásra egyaránt kiterjedhet.

1.2.

A fenti állásponttal ellentétesen, a helyszíni bírságolás intézményének lényegéből kell azonban kiindulni. Eszerint a helyszíni bírságolási eljárás alapjául szolgáló szabálysértés elismerésével és a helyszíni bírság tudomásulvételével a helyszíni bírság a Szabs. tv. 138. § (2) bekezdése alapján jogerőre emelkedik, a helyszíni bírságolási eljárás mint sommás eljárás ezzel lezárul, a szabálysértési eljárás meg sem indul.

Az Ogy. tv. 79. §-a az országgyűlési képviselő feltételes eljárési mentességét a szabálysértési eljárás indítására illetve folytatására korlátozza, míg a Szabs. tv. 149. § (2) bekezdése a jogosult részére a mentességi jog haladéktalan bejelentését a szabálysértési eljárás megindulásáról való tudomásszerzését követően írja elő. Ezen rendelkezések tehát a szabálysértési pénzbírság, illetve a helyszíni bírság végrehajtása iránti eljárásról nem tesznek említést, azokat nem vonják a szabálysértési eljárás körébe.

Az Ogy. tv. mentelmi jogi szabályai a szabálysértési eljárás kapcsán annyiban térnek el érdemben a büntetőügyben alkalmazandó szabályoktól, hogy – nyilvánvalóan a cselekmény kisebb tárgyi súlyára tekintettel – lehetőség van a mentelmi jogról történő lemondásra az Ogy. tv. 74. § (4) bekezdése alapján. Ettől eltekintve azonban a szabályozás alapvetően egységes, ezért az „eljárás” fogalmát is egységesen kell kezelni. A büntetőjogi területen – figyelemmel az Ogy. tv. mentelmi joggal összefüggő egyéb rendelkezéseire, továbbá a Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) szabályaira – a mentelmi jog mint eljárási akadály kizárólag a felelősségre vonási szakaszra áll fenn. A mentelmi jog tartalmát a Be. 719. § (1) bekezdése szerinti taxatív felsorolás állapítja meg, eszerint a mentelmi jog felfüggesztését követően kerülhet csak sor a gyanúsításra, a kényszerintézkedés alkalmazására, továbbá a vádemelésre. Kényszerintézkedés alatt pedig a Be. 272. § (2) bekezdésével meghatározott személyi szabadságot és vagyont érintő kényszerintézkedést érthetjük.

Ebből a megközelítésből tehát nem következik az a jogalkotói szándék, hogy a szabálysértési végrehajtási eljárásban a képviselőt megilletné a sérthetlenség

biztosította mentesség. Nem ellentétes ezzel az állásponttal Sente Zoltánnak az a megjegyzése, amelyben felhívta a figyelmet, hogy a képviselőt a sérthetlenség nyújtotta védelem minden büntető-, illetve szabálysértési eljárásban megilleti, amelyet a megbízási ideje alatt kívánnak vele szemben foganatosítani akkor is, ha az eljárás alapjául szolgáló cselekményt a képviselői megbízás keletkezése előtt követte el. Ő maga is csak a cselekmény alapjául szolgáló (alap) eljárásról szól, és nem tekinti e körbe tartozónak a végrehajtási eljárást.⁴⁷

Indokolt tehát annak *expressis verbis* törvényi rögzítése, hogy a mentelmi jogi védelem a képviselőt kizárólag a szabálysértési alapeljárásban illeti meg. A jogalkotó továbbá azzal a megoldással is élhet, hogy a mentelmi jogi rendelkezést nem a Szabs. tv. végrehajtásra vonatkozó szabályai között helyezi el.

2.

Szabályozás hiányában felmerülhet, hogy országgyűlési képviselővel szemben helye lehet-e szabálysértési helyszíni bírság alkalmazásának, azaz a helyszíni bírságot (sommás) eljárásra kiterjed-e a képviselő mentelmi joga. A szabálysértés miatt alkalmazható helyszíni bírságot az eljárás azonban nem tekinthető szabálysértési eljárásnak, mivel az a Szabs. tv. XIV. fejezetében szabályozott, a szabálysértés elkövetése miatt foganatosítható *sui generis* eljárás, melynek lényege az elkövető és a helyszíni bírság kiszabására jogosult közötti „alku”. Helyszíni bírságot az eljárás esetén a szabálysértés elkövetésének elismerésével, a bírság tudomásulvételével az ügy befejeződik, a szabálysértési eljárás nem indul meg.

Az Ogy. tv. és a Szabs. tv. is kifejezetten a szabálysértési eljárásról rendelkezik, a szabálysértési helyszíni bírságról nem szólnak, ezért a gyakorlat szerint helyszíni bírság kiszabására képviselővel szemben is sor kerülhet, amennyiben a szabálysértés elkövetését a helyszínen elismeri és az intézkedés során a mentelmi jogára nem hivatkozik. Ha azonban a tetten ért országgyűlési képviselő a helyszínen a vele szemben intézkedő rendőrrel azt közli, hogy mentelmi joggal rendelkezik, úgy ellene szabálysértési feljelentést kell tenni, a helyszíni bírság nem alkalmazható.

Kérdésként merülhet fel, hogy ha a képviselő a mentelmi jogát a helyszínen nem közli, úgy az utóbb ismertté váló mentelmi jogra tekintettel a kiszabott helyszíni bírság visszavonására milyen módon kerülhet sor? A mentelmi jog ugyanis a képviselőt – státuszánál fogva – akkor is megilleti, ha arra nem hivatkozik, a helyszíni bírság tudomásulvétele önmagában a mentelmi jogról lemondásként nem értékelhető. A mentelmi jog azonban nem anyagi, hanem eljárásjogi akadály, tehát – mivel a büntethetőség feltételei adottak – nem bün-

⁴⁷ SZENTE Z.: i. m.

tethetőséget kizáró ok, csupán az eljárás megindítása és folytatása ütközik időleges akadályba.⁴⁸ Ebből adódóan a Szabs. tv. 99/A. § (3) bekezdés a) pontjában foglalt helyszíni bírság visszavonási okok közül, büntethetőséget kizáró okból a helyszíni bírság visszavonására nem kerülhet sor, e törvényhelyen meghatározott további okok szintén nem teszik lehetővé a helyszíni bírság visszavonását.

Szabálysértési helyszíni eljárásra tehát parlamenti képviselővel szemben is bármikor sor kerülhet. Segítené azonban mind jogalkalmazót, mind pedig a mentelmi joggal rendelkezőt a helyszíni bírság és a mentelmi jog viszonyának törvényi tisztázása.

3.

Annak ellenére, hogy az Ogy. tv., illetve a Szabs. tv. is tartalmaznak rendelkezést arra, ha szabálysértés elkövetésében mentelmi joggal rendelkező személy érintett, azonban a jogalkalmazásban – feltehetően az ilyen esetek egyedi jellege és a szabályozás részletességének hiánya okán – messze nem kiforrott a képviselői státusz felmerülése esetén követendő eljárás, amikor az országgyűlési képviselőt egy csoport résztvevőjeként vonják – többedmagával – rendőri intézkedés alá.

Az Ogy. tv. hatályos rendelkezése rögzíti, hogy a képviselő „ellen” szabálysértési eljárást indítani vagy folytatni a mentelmi jogról az adott ügyre vonatkozó önkéntes lemondás hiányában csak az Országgyűlés előzetes hozzájárulásával lehet. Csoportos elkövetésnél azonban nehéz megítélni azt, hogy a szabálysértési eljárás mikor irányul a képviselő ellen, mivel az ügyekben nem ritkán más személy, illetve ismeretlen személy ellen induló eljárás keretében merül fel a képviselő személyére vonatkozó adat.

A szabálysértési eljárásban – szemben a büntetőeljárással – nem húzható éles határvonal annak megítélésénél, hogy az eljárásnak mely pontja az, amelytől az eljárás, illetve az eljárási cselekmény a képviselő ellen irányul. Amíg a Be. 719. § (1) bekezdéséből egyértelműen következik, hogy a képviselő gyanúsított kihallgatása, vele szembeni kényszerintézkedés alkalmazása, illetve a vádemelés azok az eljárási cselekmények, amelyekre az országgyűlés hozzájárulása nélkül nem kerülhet sor, addig a szabálysértési törvényből ezek az elhatárolások hiányoznak.

A Szabs. tv. szabályai alapján nem adható általánosan alkalmazható válasz arra, hogy a szabálysértési eljárás mely szakasza, illetve mely eljárási cselekmény az, amely az Ogy. tv. rendelkezése szerint (már) a képviselő ellen irányul. Ennek eldöntése jelenleg csak az egyes ügyekben esetről-esetre a jogalkalmazói mérlegelés útján lehetséges. Ez abból a szempontból is problémás, hogy a Szabs. tv.

⁴⁸ TÓTH Áron László: A bírák mentelmi jogával kapcsolatos büntetőjogi és jogállási kérdések. *Iustum Aequum Salutare*, 2017/3., 235–263. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/4913044>

149. § (2) bekezdése a képviselő kötelezettségévé teszi, hogy mentelmi jogáról a szabálysértési eljárás megindulásáról való tudomásszerzést követően haladéktalanul tájékoztassa az eljáró hatóságot.

ZÁRÓGONDOLATOK

A szabálysértések – természetükből adódóan, a bűncselekményekhez viszonyítva – súlyukat és az alkalmazható szankciókat tekintve kisebb jelentőségűek, mégis az egyes esetek jellegére, az irántuk tanúsított közérdeklődésre tekintettel alkalmasak lehetnek a parlamenti képviselőn keresztül az Országgyűlés működésének és függetlenségének befolyásolására. A parlamenti képviselőt érintő szabálysértési ügyekre tekintettel elkerülhetetlennek tartom azonban a témára irányuló fokozottabb jogalkotói figyelmet, és a jelenleginél részletesebb, a jogalkalmazási tapasztalatok figyelembevételével kiegészített szabályozás elvégzését, amelyre összegzőként az alábbi néhány javaslat tehető.

- 1) A közjogi tiszttség betöltésén alapuló mentességre vonatkozó szabályoknak a Szabs. tv. végrehajtási normák közötti elhelyezése azt a hamis érzetet kelti, hogy a mentesség a szabálysértési végrehajtásra is kiterjed, jóllehet ez nem indokolható, ha a mentelmi jogi szabályok egészét vizsgáljuk. Felmerül ezért e szabályoknak a Szabs. tv. II. részének végén, a különleges eljárások közé történő „telepítése”. Ezáltal rendeződne annak a tételesjogi szabályozása is, hogy a helyszíni – illetve a szabálysértési – bírság végrehajtása során keletkező mentelmi jog esetén a sértetlenség nyújtotta védelem kiterjed-e a végrehajtási eljárásra is, vagy másképpen fogalmazva, folytatható-e a bírság végrehajtása a képviselő mentelmi jogra történő nyilatkozata, illetve az Országgyűlés előzetes hozzájárulása nélkül.
- 2) Jogalkotói rendezésre vár az is, hogy a helyszíni bírságra mint *sui generis* intézményre kiterjed-e a képviselői mentelmi jog. Ha erre a kérdésre igennel felelnénk, akkor viszont nem lenne mellőzhető a törvénysértően kiszabott helyszíni bírság visszavonásának okai közé a mentelmi jog meglétének „beillesztése” sem.
- 3) Orvoslásra szorul a mentelmi jogi ügyekben az a szabályozási hiátus, hogy a szabálysértési eljárás mely szakaszától, mely eljárási cselekménytől tekinthető a mentelmi joggal bíró személy ellen irányulóan vagy folyamatban lévőnek, mivel az Ogy. tv. kifejezetten a képviselő elleni eljárás indítását vagy folytatását köti az Országgyűlés előzetes hozzájárulásához.

Természetesen nem lehet minden jogalkalmazási anomáliát jogalkotással rendezni. Nemcsak mert az túlszabályozottsághoz vezetne, hanem azért sem, mert nincs az a jogalkotó, amely képes lenne előre látni minden lehetséges, olykor a hibás jogalkalmazás által indukált élethelyzetet. A szükségesnek látszó jogalkotási korrekciók megvalósulása mellett is indokolt lehet a szabálysértési jogalkalmazók továbbképzése annak érdekében, hogy a mentelmi jog felmerülése esetén eljárásuk jogszerű és megalapozott lehessen.

BALOGH ANNA*

Gyermekpornográfia és gyermek elkövetők, különös tekintettel a foglalkozástól eltiltás büntetésre.

III. rész

OBJEKTÍV TÉNYÁLLÁSI ELEMELK III.: AZ ELKÖVETÉSI MAGATARTÁS, VALAMINT A MINŐSÍTETT ÉS A PRIVILEGIZÁLT ESET¹

A gyermekpornográfia bűncselekménye aktív magatartással, tevékenységgel valósítható meg.

A nemzetközi dokumentumokkal összhangban a hatályos szabályozás a gyermekpornográfia büntette (Btk. 204. §) első bekezdésének a), b) és c) pontjában kilenc elkövetési magatartást határoz meg, társadalomra veszélyességük sorrendjében, döntően az elkövetési magatartások eltérő jellege szerint.

Az elkövetési magatartásokat a nemzeti jogba a magyar nyelvnek és az ismert és alkalmazott büntetőjogi fogalmaknak megfelelően határozta meg a jogalkotó. Az ismert és az alkalmazott büntetőjogi fogalmak nagyrészt megfelelőek voltak addig, amíg a gyermekpornográf termékek tárgyiasult formában

* BALOGH ANNA, legfőbb ügyészségi ügyész, Legfőbb Ügyészség, Nyomozás Felügyeleti és Vádelőkészítési Főosztály

¹ A kutatás szempontjából jelentőséggel nem bíró Btk. 204. § (4) bekezdésében meghatározott *sui generis* és előkészületi elkövetési magatartás elemzését mellőzöm, nem tárgya továbbá a dolgozatnak a Btk. 204/A. §-ában meghatározott a pornográf műsorral kapcsolatos cselekmény.

képezték az elkövetés tárgyát így például magazin, videókazettán rögzített film, hagyományos fényképfelvétel. Vélelmezhetően a „műfaj kedvelői” között ma is vannak, akik ilyen, a kor technikájához képest „antik”, „vintage”, „retro” gyűjteményeket őriznek.

Azonban az alkalmazott jogi fogalmak egyrészt teljesen más, eltérő tulajdonságú elkövetési tárgyakra vonatkoztak (kábítószer, okirat), másrészt ma már a gyermekpornográfiát – lényegében a készítés egyes eseteitől eltekintve – teljes mértékben az online térben követik el. A kibertér pedig az eredetitől lényegesen eltérő technikai környezet, amelyben az elkövetett cselekményeket értelmezni kell, ám az elérhető büntetőjogi kommentárok ehhez nem mindig nyújtanak megfelelő segítséget. Az értelmezésekről az évek során egyes elkövetési magatartások esetében lekopott a nemzetközi dokumentumok² fogalomrendszerének jelentéstartalma, vagy már eleve leegyszerűsített tartalommal került átültetésre a büntetőtörvénybe.

ELSŐ SZINT: MEGSZEREZ, TART

A bűncselekmény kisebb társadalomra veszélyességű esetét követik el azok, akik a felvételeket megszerzik vagy tartják, e cselekményeket a törvény egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.

„Megszerez” (*procuring*)

A megszerzés a hagyományos kommentárok szerint a felvétel bármilyen módon történő birtokbavételét jelenti. Történhet a korábbi birtokossal történt megegyezés, vásárlás útján, de egyoldalúan (pl. lopás, találás) is. Mivel a bűncselekmény következő elkövetési magatartása a tartás, bár a megszerzés tényleges uralmat és rendelkezési lehetőséget jelent, nem lehet hosszabb idejű³, hiszen akkor már a tartás fordulatot valósítja meg az elkövető. Önmagában a megtekintés pedig nem alkalmas elkövetési magatartás megállapítására.

A megszerzés saját vagy más részére számítástechnikai rendszer útján aktív magatartás, ami történhet az internetről felvételek letöltésével. (Cybercrime és Lanzarote Egyezmény) Ugyanilyen megszerzés az elektronikus levél útján, közösségi oldalak üzenetküldő rendszerében kapott, átvett felvétel birtokbavétele is. A tartalommal való szembesülést követően (kéretlen üzenet) annak elutasítása (törlése) osztja a megtekintés sorsát: nem alkalmas az elkövetési ma-

² Cybercrime Egyezmény kommentár (Explanatory Report to the Convention on Cybercrime) és Lanzarote Egyezmény kommentár (Explanatory Report to the Lanzarote Convention)

³ Legfelsőbb Bíróság 1/2009. BJE határozata a közokirattal visszaélésről.

gatartás megállapítására. Amennyiben a felvétel megnyitással letölti magát a képek mappába, galériába, esetleg a felhő alapú tárhelybe, és azt nem veszik észre, ám technikai hozzá nem értés miatt nem törlik, úgy szándék hiánya miatt a bűncselekmény nem állapítható meg. Ugyanez a helyzet, amennyiben vírusok, rosszindulatú programok útján települ a számítástechnikai eszközre tiltott tartalom. Mindez azt jelenti, hogy az aktív magatartás egyben szándékosságot jelent.

A megszerzés önálló elkövetési fordulatként való meghatározásának nincs gyakorlati jelentősége, a kéretlen tartalom (és annak törlése) a kifejtettek szerint nem bűncselekmény, minden más pedig az idő törtrésze alatt egy másik elkövetési magatartást valósít meg. Ugyanez igaz a tárgyiasult pornográf felvételekre is.

„Tart” (*possessing*)

A tartás folyamatos, hosszabb idejű birtoklást jelent, amelyet megelőz a megszerzés. A tartás a felvételnek az elkövető tényleges rendelkezési joga alatt való tárolása. A tartással megvalósult bűncselekmény állapot-bűncselekmény.

Tartásnak felel meg a digitális gyermekpornográf felvétel egy számítástechnikai rendszerben (ideértve az okoseszközöket, a felhő alapú tárhelyet) vagy egy számítástechnikai adattároló egységen (külső merevlemez, pendrive, CD-Rom) való birtoklása. (Cybercrime Egyezmény)

Bár a Btk. indokolása ide sorolja, nem valósítja meg a bűncselekményt az információs és kommunikációs technológiákon keresztül tudatos hozzáférés a gyermekpornográfiához (*knowingly obtaining access, through information and communication technologies, to child pornography*). A Lanzarote Egyezmény kommentárja értelmében ez a magatartás azt jelenti, hogy az elkövető gyermekpornográf oldalak elérésével, de letöltés nélkül néz meg online gyermekeket ábrázoló pornográf felvételeket. A nemzeti jogunk szerint ez a cselekmény nem bűncselekmény, nem valósít meg sem megszerzést, sem tartást; a Lanzarote Bizottság kérése ellenére Magyarország ezt a magatartást nem kriminalizálta.

MÁSODIK SZINT: KÍNÁL, ÁTAD, HOZZÁFÉRHETŐVÉ TESZ

A bűncselekmény súlyosabban minősülő esetét követik el azok, akik magatartásukkal a felvételek viszonylag szűkebb körben való terjedését teszik lehetővé, azaz aki ilyen felvételeket kínál, átad, vagy hozzáférhetővé tesz. A cselekményeket a törvény két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.

„Kínál” (*offering*)

A kínálás esetében az elkövető más konkrét személyt hív fel a felvétel megszerzésére, más személynek ajánlja a felvétel megszerzésének lehetőségét. A cselekmény eredménytelen, mivel ha a felvételt átveszik, az addig kínáló átadásért felel (előkészületi jellegű magatartás).

Számítógépes környezetben lényegileg ugyanezt jelenti, azaz a gyermekpornográfia számítógépen keresztül történő felkínálását. (Cybercrime Egyezmény)

E fordulat megvalósulásához nem szükséges – különösen az online térben – előzetes kommunikáció, kínálás valósul meg akkor is, ha az elkövető e-mailben, üzenetben küldi meg a felvételt a célzott konkrét személynek, azonban a címzett megtekintést követően (vagy előtte) kéretlen tartalomként azonnal törli, azaz nem szerzi meg.

„Átad” (*transmitting*)

Amennyiben a kínálás eredményessé válik, az elkövető átadja a felvételt másnak. A cselekmény eredményeként a felvétel további személy vagy személyek birtokába kerül, átveszi, megszerzi. A digitális módon rögzített felvételek esetében ez nem jelenti az átadó személy felvétel feletti uralmi helyzetének megszűnését.

Az átadás nem mindig a kínálás eredménye. Ha az elkövető kéri a felvételt, úgy nincs azt megelőző kínálás, ilyen eset lehet, amikor az elkövető hívja fel a gyermeket felvétel készítésére, és arra, hogy adja át neki, illetve amikor az elkövető tudomást szerez arról, hogy a másik elkövető birtokában van felvétel, és tőle kéri el.

Az átadás során az elkövető számítógépes rendszeren keresztül egy másik személyhez juttatja el, küldi (eredményesen) a pornográf felvételt. (Cybercrime Egyezmény) Ez történhet e-mailben csatolt fájlként, közösségi oldalon az egyénnek szóló üzenetben (például Messenger-üzenet). Nem történhet közösségi zárt, vagy nyilvános csoportba feltöltéssel, mert azzal más, vagy súlyosabb cselekmény valósul meg. Az átadás tényleges személyhez való eljuttatást jelent.

Annak ellenére, hogy a Btk. indokolása ide sorolja, nem az átadást valósítja meg, aki a gyermekpornográf felvételt terjeszti (*disseminating*).

„Hozzáférhetővé tesz” (*making available*)

Ennek az elkövetési magatartásnak az értelmezése kopott el leginkább a korai kommentárokhoz képest. A tiltott pornográf felvétellel visszaélés bűncselekményének a 2007. évi XXVII. törvénnyel, 2007. június 1-jei hatállyal módosított szövegéhez fűzött magyarázat szerint a hozzáférhetővé tétel a felvétel olyan

helyen történő célzatos elhelyezése, ahonnan azt mások is – de nem a nagy nyilvánosság – megszerezhetik (például a számítógépes hálózat zárt csoport részére, nem anyagi ellenszolgáltatás ellenében hozzáférhető, megosztott mappájában).

Ezt az elkövetési formát a Cybercrime Egyezmény szabályozta, kifejezetten számítástechnikai környezetben (interneten) történő elkövetési magatartásra, melyet később a Lanzarote Egyezmény is átvett. Ennek értelmében a hozzáférhetővé tétel a gyermekpornográfia online közzététele mások általi felhasználásra gyermekpornográf oldalak létrehozásával, illetve ide tartozik a gyermekpornográf oldalakra mutató hiperhivatkozások létrehozása vagy összeállítása is, a gyermekpornográfiához való hozzáférés megkönnyítése érdekében.⁴

A hozzáférhetővé tétel elkövetés tehát nem értelmezhető másképp, mint a kibertérben. Ezt azonban figyelmen kívül hagyta a későbbi joggyakorlatra hatással bíró eseti döntés (BH 2005. 133.) és csupán az ismert és alkalmazott büntetőjogi fogalmakkal értelmezte újra a hozzáférhetővé tétel elkövetési magatartást. Ennek alapján a kommentárokból is eltűnt a számítástechnikai utalás, és egészen rövid, egyben az eredetitől eltérő tartalmú értelmezést kapott. E szerint a hozzáférhetővé tétellel a felvétel más személy számára válik megismerhetővé. A hivatkozott eseti döntés szerint „pusztán a kép megtekintésére nyílik lehetőség”. Ez az értelmezés nyilvánvalóan ellentmond a nemzetközi dokumentumban rögzített és ennek alapján kodifikált fogalomnak, amelyekből nem olvasható ki, hogy a megmutatást (aminek az eddig kifejtettek alapján nem büntetendő a másik oldala, a megtekintés) kriminalizálni akarta.

A helyes értelmezés az, hogy a hozzáférhetővé tétel a „közzététel mások általi felhasználásra”, azaz annak a lehetőségnek a megteremtése, hogy más a felvételt megszerezze, lemásolja, birtokába vegye, vagyis a más által történő megismerés lehetővé tétele.⁵

Röviden az online térben a hozzáférhetővé tétel megvalósul kisebb méretű zárt kör (legfeljebb 30 fő) számára rendelkezésre álló gyermekpornográf oldalak, ilyen oldalakra mutató hiperhivatkozások létrehozásával, közösségi csoportokba való feltöltéssel, összefoglalva nem konkrét személynek, hanem egy kisebb méretű, zárt közösségnek címzett rendelkezésre bocsátás.

⁴ “Making available is intended to cover the placing of child pornography on line for the use of others e.g. by means of creating child pornography sites. This paragraph also intends to cover the creation or compilation of hyperlinks to child pornography sites in order to facilitate access to child pornography.”

⁵ POLT Péter: *Új Btk. kommentár*. Nemzeti Közszerződési és Tankönyvkiadó, Budapest, 2013 (Frissítés: 2014)

HARMADIK SZINT: KÉSZÍT, FORGALOMBA HOZ, KERESKEDIK, NAGY NYILVÁNOSSÁG SZÁMÁRA HOZZÁFÉRHETŐVÉ TESZ

A legsúlyosabban a tiltott pornográf felvétel létrehozóit, a széles körben való, illetve az azoknak anyagi haszonszerzés érdekében terjesztőket fenyegeti a törvény, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel.

„Készít” (*producing*)

A készítés a felvétel elkészítését, rögzítését, létrehozatalát jelenti, a felvétel készítője, aki annak technikai létrehozásában bármilyen módon közreműködik, laboratóriumi munkatárs, rendező, operatőr stb.

Online térben előállítás a digitális felvételek készítés, nemcsak az eredeti modellről, hanem ilyen felvétel átszerkesztése, mesterséges intelligenciával vagy egyéb technikával montírozása, film újravágása, és természetesen a CGI technikával valóság-hű személy pornográf ábrázolását megjelenítő felvétel előállítása.

„Forgalomba hoz” (*distributing/disseminating*)

Hagyományosan a forgalomba hozatal a kereskedelem irányába mutató tevékenység, például a kölcsönzés (ami gyakorlatilag megszűnt), vagy olyan cselekmény, amivel az elkövető törvénytelen kereskedelmi csatornába juttatja a felvételeket. Történhet közvetett módon, azaz elégséges, ha az elkövető egy közvetítővel áll kapcsolatban, de felismerte, hogy az átadott dolog a közvetítőn keresztül forgalomba kerül. A forgalomba hozatal ingyenes is lehet, azonban alapvetően visszterhes.

Az online térben a pornográf anyag aktív (visszterhes) terjesztését jelenti.⁶

Szükséges elhatárolni a hozzáférhetővé tételtől a forgalomba hozatalt, eként a hozzáférhetővé tétel „közvetítését mások általi felhasználásra” míg a forgalomba hozatal „aktív terjesztés”.

Az az elkülönítés, hogy „amíg a forgalomba hozatal a megismerés, a szemlélés lehetősége mellett a teljes körű birtoklás, a birtokos jogosítványainak teljes körű megszerzését lehetővé teszi, addig a hozzáférhetővé tétellel pusztán a kép megtekintésére nyílik lehetőség, annak letölthetősége, korlátlan sokszorosítása, más részére történő továbbadása nem kerülhet szóba” (BH 2005.133.), a kifejtettek szerint nyilvánvalóan téves. Az eseti döntést hozó ítélőtábla nem járt el kellő gondossággal, amikor elmulasztotta elvégezni a tényállás jogfejlődésének elemzését, a fogalmak nemzetközi dokumentumok alapján történt kodifikálását, eként a fogalmak eredeti tartalmát.⁷

⁶ Paragraph 1(c) criminalises the distribution or transmission of child pornography through a számítógép system. ‘Distribution’ is the active dissemination of the material.

⁷ Ennek alapján nem érthetők egyet a Legfőbb Ügyészség Fk.Nf.2354/2024/23. számú állásfoglalásával sem.

Közösségi oldalakra, közösségi csoportokba, vagy akár nyílt, törvényes felnőtt pornográf oldalra feltöltés (amennyiben például az oldal erre lehetőséget biztosít) egyértelműen hozzáférhetővé tétel (figyelemmel kell lenni a mennyiségi ismérvre).

Amennyiben az elkövető eladja a birtokában lévő felvételt olyan weboldal fenntartójának, aki azt közzéteszi, az forgalomba hozatal. A forgalomba hozatal mindenképpen egy szervezettebb, átgondoltabb elkövetési forma. Kereskedőnek továbbadás eseti jelleggel szintén forgalomba hozatal. Forgalomba hozatal valósít meg az elkövető akkor is, ha a gyerekekről készült pornográf felvételt (gyermek) prostitúciót hirdető oldalra tölti fel azért, hogy ügyfeleket szerezzen. A hirdetési tevékenység forgalomba hozatal.

„Kereskedik” (*distributing*)

A kereskedés a felvétel haszonszerzési célzatú értékesítése esetén állapítható meg, rendszeres tevékenységet feltételez, ekként tágabb körű, mint a forgalomba hozatal.

„Nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz” (*making available*)

A hozzáférhetővé tételtől egy mennyiségi ismérv választja el ezt az elkövetési magatartást. Ahogy arról a jogfejlődés fejezetben szó volt, a nemzetközi dokumentum, melynek alapján kriminalizálták a cselekményt nem tartalmazott mennyiségi ismérvet. A hazai jogalkotás – véleményem szerint valamiféle értelmezési válságban, keresve már létező fogalmat a büntetőjogban – nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételként kodifikálta, és csak a közvetkező módosításban egészítette ki a tényállást a hozzáférhetővé tétel fordulattal.

A kodifikálás pillanatában elszakadt a jogértelmezés az eredeti, számítástechnikai környezetben megvalósított fogalomtól, és az értelmezések szerint megvalósítható sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján, bár az első háromnak gyakorlati jelentősége már akkor sem volt.

Az elkövetési magatartás azonos a hozzáférhetővé tétel fordulattal, különbség a mennyiségi ismérv. Azaz a súlyosabb cselekmény valósul meg, ha a hozzáférhetővé tétel nagy nyilvánosság számára történik.

Ezt a mennyiségi ismérvet eltérő fogalomkészlettel közelítik meg a kommentárok, így használatos a „nyílt – azaz előre meg nem határozható, elméletileg nem korlátozható – számú személyi kör részére” „széles körben” „több ember számára egyidejűleg” „internetre rátétel” meghatározás.

Az online térben minden elkövetés kapcsán felmerül annak reális lehetősége, hogy a megküldött, a feltöltött, „internetre rátett” felvétel széles körben

elterjed. Az elterjedés kétségtelen sok, előre meg nem határozható számú személyt jelent. Ez azonban nem vezethet arra a következtetésre, hogy minden elkövetési magatartás nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tett jelent, mert ha ez a valóságos lehetőség büntetőjogi felelősséget alapozna meg, akkor elegendő lenne minden differenciális nélkül egy online és egy offline elkövetési módot kriminalizálni.

A nagy nyilvánosság számszerű értelmezését a joggyakorlat más bűncselekmények kapcsán elvégezte, és ez helytálló akkor is, ha az online térben a nagy nyilvánosság más jegyeket hordoz, mint a valós térben. Nem zárható ki ugyan, hogy a bűncselekmény megvalósításakor nagyobb létszámú személy legyen jelen, vagy fennálljon annak a reális lehetősége, hogy arról vagy annak az eredményéről nagyobb létszámú, előre meg nem határozható és egyszeri ránézéssel meg nem számolható személy szerezzen tudomást (BJD 9103.). Történhet ilyen online meeting, team, videokonferencia, összefoglalva „zoomolás” esetében. Ám ennek inkább elméleti, mint gyakorlati jelentősége van, és természetesen letöltési lehetőség kell hozzá járuljon.

A bírói gyakorlat három tényleges számot jelölt meg, ami kiindulópont lehet a tárgyaló bűncselekménynél is. Ha a tiltott tartalmat száz fölötti személyhez juttatja el az elkövető (közvetlenül), akkor biztosan nagy nyilvánosság számára tette hozzáférhetővé (EBH 2008.1760.). Tíz személy még nem minősül nagy nyilvánosságnak (BH 1983.108.). Húsz-harminc személy esetében a nagy nyilvánosságot megállapította a bíróság (BJD 660.).

Álláspontom szerint az internet sajátosságait figyelembe véve a harminc vagy afölötti személyt indokolt nagy nyilvánosságnak tekinteni. Ennek gyakorlati jelentősége a közösségi oldalak zárt csoportjai, az internetes oldalak (zárt) chatszobái tekintetében van. Harminc fő figyelembevétele esetében még nem számít nagy nyilvánosságnak például az iskolai zárt Messenger-osztálycsoport. Mindenképpen nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel a nyílt csoportokban való közzététel, amennyiben harminc főnél több követője, vagy ismerőse van az elkövetőnek, úgy saját Facebook-hírfolyamán vagy hasonló közösségi oldalán való közzététel szintén nagy nyilvánosságnak számít. Nem vitatható, hogy amennyiben az elkövető bárki által elérhető – egyébként törvényesen felhívott pornográf tartalmat megjelenítő – oldalra tölti fel a gyermeket ábrázoló pornográf felvételt, úgy azt nagy nyilvánosság számára tette hozzáférhetővé.

Nem zárja ki ezen elkövetési magatartás megállapítását, ha a felvétel előzetes regisztráció vagy meghívás útján látogatható oldalon jelenik meg az interneten.⁸

Ha az első elkövető a felvételt egy harminc fő alatti zárt csoportba tölti fel, és egy következő elkövető a felvételt másik nyílt csoportba teszi hozzáférhetővé, nem az első elkövető felelősségét alapozza meg a súlyosabb bűncselekményért. Éppígy nem állapítható meg a súlyosabb bűncselekmény, ha az elkövetők láncolatosan adják tovább a felvételt, és végső soron – különös tekintettel arra, hogy az elkövetők tábora sosem teljes, hiszen a láncolat összes tagját nem lehet azonosítani – meg nem határozható számú személy ismeri meg a felvételt.

Összefoglalva a leggyakoribb elkövetési magatartások egymástól való elhatárolását: az átadás konkrét személynek címzett (e-mail, üzenet), a hozzáférhetővé tétel kisebb csoportnak (ekként címzett) rendelkezésre bocsátás (közösségi csoport), a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel zárt, de nagyobb létszámú (30+) csoportnak rendelkezésre bocsátás, vagy nyitott bárki számára rendelkezésre bocsátás biztosítása.

MINŐSÍTETT ESETEK

A minősített esetek differenciált, súlyosabban büntetendő rendszerét 2021. július 8. napjától hatályos tényállás tartalmazza.⁹ Azt, aki a megszerez, vagy tart fordulatot valósítja meg minősített esetre két évtől nyolc évig, aki a kínál, átad, vagy hozzáférhetővé tesz fordulatot öt évtől tíz évig, és aki a készít, forgalomba hoz, azzal kereskedik, nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz fordulatot öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni a törvény.

Tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére

Tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett cselekmény esetében jelentősége van annak, hogy a terhelt tisztában legyen a sértett tényleges életkorával, a gyermek születés napján még a védett kategóriába tartozik.

Fokozott felelősség

A nevelői, felügyeleti, gondozói viszony magában foglal minden tartós vagy átmeneti, szóbeli megbízáson, szívességen vagy jogszabályi rendelkezésen alapuló felügyeleti viszonyt. Feltétele e minősített eset megállapításának, hogy e viszony a bűncselekmény elkövetésekor fennálljon, és az elkövető a sértett e

⁸ BELOVICS Ervin – POLT Péter: *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*. Elektronikus kiadvány. Orac Kiadó, Budapest, 2021 (Frissítve: 2023)

⁹ 2021. évi LXXIX. törvény végső előterjesztői indokolása

helyzetből fakadó bizalmával, kiszolgáltatottságával vagy függő helyzetével visszaélve kövesse el a bűncselekményt.

Az elkövető valamilyen jogilag szabályozott viszony alapján jogosult a sértett nevelésére, felügyeletére, gondozására vagy gyógykezelésére. Ebből adódóan fokozott felelősséggel tartozik a sértettért. Igaz ez a kiszolgáltatott helyzetre is, amit a fokozott felelősség felől kell értelmezni. A jogalkotó a korábbi szabály szerinti egyetlen minősítő körülményt a 2021. július 8. napjától hatályos szöveggel ez utóbbi fordulattal egészítette ki.

Hivatalos személyként e minőség felhasználásával

[Btk. 459. § (1) bekezdés 11. pont]

Sanyargatást vagy erőszak alkalmazását tartalmazó felvételre

A minősített eset sértettje csak tizenkettedik életévét betöltött gyermek lehet. A sanyargatás vagy erőszak alkalmazása tágabb értelmű, mint a szexuális erőszak büntettének törvényi tényállása. Ide tartozik a tényleges fizikai kényszeren és bántalmazás bármely formáján túl a színlelt, de valóságghű sanyargatás és erőszak, beleértve a valós és valóságghű BDSM szexuális tevékenységet is.¹⁰

Különös visszaeső

Különös visszaeső az a visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el [Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pont a) alpont]. A gyermekpornográfia különös visszaesőként történő elkövetésére csak abban az esetben kerülhet sor, ha az elkövetőt korábban is e bűncselekmény miatt ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre.¹¹

Tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére sanyargatást vagy erőszak alkalmazását tartalmazó felvétel

A gyermekpornográfia (1) bekezdésben írt valamennyi esetét szigorúbban rendeli büntetni abban az esetben, ha az elkövetési magatartást tizenkettedik életévét be nem töltött személy sanyargatását vagy erőszak alkalmazását tartalmazó felvételre követik el [Btk. 204.§ (3) bekezdés]. Azt, aki a megszerez, vagy tart fordulatot valósítja meg ilyen felvételre öt évtől tíz évig, aki a kínál, átad, vagy hozzáférhetővé tesz fordulatot öt évtől tizenöt évig, és aki a készít, forgalomba

¹⁰ BDSM: Bondage and discipline (B&D), Domination and submission (D&S), Sadism and masochism (S&M) (kötözés-figyelmezés, dominancia-alávetettség és szadizmus-masochizmus)

¹¹ BELOVICS E. – POLT P.: i. m.

hoz, azzal kereskedik, nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz fordulatot öt évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni a törvény.

Önmagában az, hogy a felvételen tizenkét év alatti gyermekkel szexuális cselekményt végez a terhelt, ami a Btk. 197.§ (2) bekezdésében szabályozott önálló alapeseti tényállás szerint szexuális erőszak, még nem alapozza meg a minősített eset megállapítását.¹² Azonban különösen a még tizedik életévüket sem betöltött gyermek, illetve a fizikailag még fejletlen leánygyermek esetében az anális és vaginális, valamint fiúgyermeknél az anális behatolás olyan fájdalmat okozó és a súlyos fizikai sérülés valós veszélyével járó szexuális cselekmény, ami a sanyargarás fordulat megállapításához egyértelmű alapot szolgáltat.

A privilegizált eset

A büntető törvénykönyv enyhébb büntetéssel fenyegeti azt, aki a tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt ábrázoló pornográf felvételt megszerez, tart (három évig), illetve készít (egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel). A privilegizált eset kizárólag minősítő körülmények hiányában állapítható meg (értelemszerűen az első minősítő körülmény fogalmilag kizárt).

A jogalkotó ebben privilegizált esetben jelenítette meg annak a lehetőségnek egy verzióját, amelyet a nemzetközi dokumentumok következetesen biztosítanak, miszerint a beleegyezési korhatárt elért személyek esetében e három elkövetési magatartás dekriminalizálására lehetőség van. A hazai jogalkotás ezzel továbbra sem élt, egy enyhébb büntetési tétellel fenyegetett esetet iktatott be a tényállásba. Az elkövető életkorához azonban nem rendelt különös szabályt, ekként e tényállás szerint büntetendő egy felnőttkorú személy is, aki a tizennegyedik életévét betöltött gyermekről felvételt készít (szerez meg, tart) és az is, aki a gyermeknek kortársa.

Megjegyzem, ennek van indokolt alapja is, ha a lényegileg azonos korú pár egyik tagja betöltötte a tizennyolcadik életévét. Ilyen eset lehet, ha egy 17 éves és egy 19 éves összeházasodik és nászútjukon a már nagykorú fél felvételt készít testi szerelmükről. Bár felnőttkorúként kell a törvény előtt felelnie, ám csak a privilegizált eset miatt vonják felelősségre (igaz készítés esetén ennek büntetési tétele is egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés büntetés és kötelező foglalkozástól eltiltás).

¹² Legfőbb Ügyészség Fk.Nf.2354/2024/23. számú állásfoglalása.

A szereplésre felhívás (grooming)

A jogalkotó előrehozott védelemként büntetni rendeli a gyermekek megkönyékezését is, részben összhangban a nemzetközi dokumentumokkal. Ekként büntetendő a gyermek pornográf felvételen való szereplésre felhívása egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel. Ez a felhívás megvalósul, ha az elkövető a gyermeket megpróbálja a pornográf felvételen való szereplésre rábírni. A felhívás a rábírni törekvés megkezdésével befejezetté válik. Ha a felhívás sikeres más elkövetési magatartás körében értékelendő. Ezen elkövetési magatartáshoz is rendelt privilegizált esetet a jogalkotó a tizennegyedik életévüket betöltött gyermekek felhívása esetére, ha nem áll fenn minősítő körülmény (büntetési tétele három évig terjedő szabadságvesztés). [Btk. 204.§ (6) és (7) bekezdés]

Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a Lanzarote Egyezmény a „grooming” fogalmát felnőtt és gyermek viszonylatában értelmezi. Azt a jelenséget nevezi így, amikor a felnőtt a kibertérben veszi fel a kapcsolatot a gyermekkel, megkönyékezi, ráveszi intim dolgok megbeszélésére, és fokozatosan kiszolgáltatja nyíltan szexuális tartalmú anyagoknak, hogy csökkentse a szexualitással kapcsolatos ellenállást vagy gátlásokat, a gyermekpornográfia készítésébe is bevonhatják azáltal, hogy digitális fényképezőgéppel, webkamerával vagy telefonkamerával kompromittáló személyes fényképeket küldenek.¹³

A jogalkotó a tényállást olyan módon fogalmazta meg, hogy az egyrészt nem csak a felnőtt elkövetőkre vonatkozik, másrészt nem tűnnek ki a grooming, a megkönyékezés folyamatának jellemzői. Ezért a tényállás alapján büntethető a szexuális ragadozó, aki a gyermekkel szexuális céllal veszi fel a kapcsolatot, bizalmába férkőzve tőle pornográf felvételt igyekszik kicsalni, vagy arra törekszik rábírni, hogy pornográf felvétel modellje legyen. Azonban tényállásszerű egy egyszerű (de eredménytelen) felszólítás is arra, hogy a sértett készítsen felvételt magáról, és küldje el a felkérőnek.

Az, hogy a jogalkotó szándéka nem az egyszerű felhívásra irányult egyrészt az indokolás „megkönyékezés” szóhasználatából és a bűncselekményhez rendelt büntetési tételből is kitűnik, ami azonos az eredménytelen és az eredményes felhívás általi megszerzés esetében is.

¹³ Lanzarote Egyezmény kommentárja 23. cikk 155. és 156. bekezdés: “The negotiators felt it was essential for the Convention to reflect the recent but increasingly worrying phenomenon of children being sexually harmed in meetings with adults whom they had initially encountered in cyberspace, specifically in Internet chat rooms or game sites”

KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Kapcsolat az internettel

Az összes elkövetés 96%-a (460) közvetlen kapcsolatban volt az internettel, azaz a felvételt az internet segítségével szerezte meg az elkövető e-mailben, közösségi oldalon üzenetben, közösségi oldalról csoportból, ismeretlen internetes oldalról letöltve. Az esetek nagyobb részében az elkövető a felvételt továbbadta szintén az online térben.

Az ügyek 4%-ában (20) az elkövetés offline történt, digitális eszközzel (okos-telefonnal) felvételt készítettek, így az elkövetés eszköze ezekben az esetekben is számítástechnikai eszköz, adathordozó, amin az elkövetők továbbadás nélkül tartották a felvételt.

A húsz évvel ezelőtti Parti-kutatás¹⁴ szerint az ügyek 81%-a volt kapcsolatban az internettel, akkor még létező elkövetési forma volt, a termék interneten rendelése, azonban postán vagy személyközi kapcsolatban történő átvétele. Az ügyek 5%-ában számítástechnikai adathordozó szerepelt, és az esetek 14%-a volt teljesen független az internettől.

Kutatásom alapján a 20 offline eset felében párkapcsolatban lévő gyermekek közös szexuális cselekményükről vagy egymásról készítettek felvételt. További egy esetben a terhelt arról készített felvételt, hogy három barátja egymással szexuális cselekményt végez. Négy esetben a fiatakorú (14-17 évesek), kisebb testvéréről készített felvételt (3-12 évesek). További hat elkövető (összesen két ügyben) az ittasság miatt öntudatlan leányról készített felvételt, illetve vele szexuális cselekményt végeztek. A terhelték a felvételeket valamennyi ügyben a telefonjukon tartották, azt nem továbbították senkinek, ezáltal maradt az elkövetés offline.

Az elkövetési magatartások fő típusai

Az ügyeket két csoportba lehet sorolni aszerint, hogy a terheltnek volt-e közvetlen kapcsolata a sértettel a felvétel megszerzése során vagy nem.

Közvetlen kapcsolat volt az ügyek 42%-ában, ezen belül négy elkövetési típus különíthető el: a készítő [52 (11%)]; akik a felvételt a sértettől online kérték/kapták [104 (23%)]; a felvételt kikényszerítő [30 (7%)] és akik kértek felvételt, de nem kaptak [7 (1%)]. Ez utóbbi kategóriát leszámítva a többiek, vagy csak tartották a megszerzett felvételt, vagy továbbították másnak (átad, nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz,).

¹⁴ PARTI Katalin: *Az eladók már rég hazamentek. A büntetőjog mint az online pornográfia szabályozásának eszköze*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Infokommunikációs és Jogi Doktori Program, Pécs, 2008

Nem volt közvetlen kapcsolat a sértettel másik csoportban (58%), ami nem jelenti azt minden esetben, hogy nem is ismerték egymást. A csoport első elkövetési típusába tartozók elkövető társtól kapták a felvételt, illetve néhányan csalárd módon az adathordozóhoz – telefon – jutottak hozzá azzal a céllal, hogy a felvételeket megszerezzék [220 (48%)]. A másik elkövetési típusba tartozó elkövetők az internetről idegen gyerekekről töltötték le, vagy szereztek meg ismeretlen módon felvételt [47 (10%)]. Mindkét elkövető típusra jellemző, hogy a felvételt, vagy csak tartotta, vagy tovább is adta.

A legnagyobb létszámú csoportot a felvételt más elkövetőtől megszerzők alkották. Ők adták tovább a megszerzett felvételt a legnagyobb arányban (78%). A következő nagy létszámú csoport, akik közvetlen kapcsolatban voltak a sértettel, tőle kérték a felvételt, és meg is kapták, 70%-uk a felvételt továbbadta. A készítő már kisebb arányban (60%) adták tovább a felvételt. Akik a felvételeket az internetről töltötték le (sokszor súlyosabb minősítést megalapozó tartalommal), illetve akik a felvételt kikényszerítették a sértettől (többnyire halmaztatban megállapíthatóan más bűncselekménnyel), a legkisebb arányban, de még így is 50-50%-ban adták tovább másnak.¹⁵

AZ ELKÖVETÉSI MAGATARTÁSOK MINŐSÍTÉSE

A 460 elkövető cselekményét az eljáró bíróságok és ügyészségek 320 esetben (70%) minősítették a 2021. július 8. napja előtt hatályos Btk. szerint, és 140 esetben (30%) a jelenleg hatályos szabályok szerint.

A gyermekpornográfia büntetének első bekezdésében meghatározott kilenc elkövetési magatartás közül a gyerekek terhére egy esetben sem állapították meg a megszerzést, kínálást, forgalomba hozatalt és kereskedést, megállapították viszont az előrehozott védelmet biztosító felvételen szereplésre felhívást. A korábbi szabályok szerint nem állapították meg a minősített esetet, a jelenleg hatályos szabályok szerint elbírált ügyekben pedig a sanyargatás vagy erőszak ábrázolását, hivatalos személyként, illetve a különös visszaesőként elkövetett bűncselekményt.

¹⁵ Ebben a csoportosításban a „továbbadás” magában foglalja az átadást, hozzáférhetővé tételt egyaránt.

Táblázat: Az elkövetési magatartások besorolása

	I. korábbi		II. hatályos		III. hatályos		Összesen (I–III.)	
	érték	%	érték	%	érték	%	érték	%
tart	67	20	44	31	15	11	82	18
átad	180	56	63	45	56	40	236	51
hozzáférhetővé tesz	25	8	14	10	9	6	34	7
készít	18	7	15	11	5	4	23	5
nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz	24	7	3	2	2	1	26	6
szerelésre felhív 12 éven aluli sérelmére	6	2	1	1	1	1	7	2
fokozott felelősség					29	20	29	6
12 éven aluli személy sanyargatását vagy erőszak alkalmazását tartalmazó felvételre					4	3	4	1
14-18 éves sérelmére					4	3	4	1
14-18 éves sérelmére					15	11	15	3
Összesen	320	100	140	100	140	100	460	100

Mivel a két időszak esetszámai jelentősen eltérnek egymástól (ennek valószínű oka, hogy a 2021. július 8. napja után elkövetett cselekmények elbírálásának egy része még folyamatban van), ezért a belső százalékos arányt célszerű összevetni. A táblázatban II. hatályos című oszlopban a minősítő (és privilegizált) körülményeket figyelmen kívül hagyva, az elkövetési magatartásokat besoroltam az alapeseteknek megfelelően. A harmadik oszlop a hatályos szabályozás szerinti ügyek valóságos besorolását tartalmazza, míg a negyedik oszlop a korábbi szabályok szerint elbírált és a hatályos szerint valóságosan elbírált adatok összesítését.

Az adatok összevetése alapján megállapítható, hogy nincs lényeges különbség az elkövetési magatartások aránya között, a két leggyakoribb minden kategóriában az átadás és a tartás. A kettő sorrendje csak abban az esetben változott meg, amikor a minősítő körülményeket figyelmen kívül hagyva soroltam be a második időszakban elkövetett ügyeket. A hozzáférhetővé tesz minden kategóriában a harmadik, ezt követi a készítés és a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel, a negyedik és ötödik helyen felváltva.

Az ismertetett elemzéstől eltérő gyakorlat egyes esetei

Az elkövetési magatartással kapcsolatos eltérések két fő csoportba oszthatók, az egyik a sértett életkorával kapcsolatos, ami többnyire összefügg az új törvény hatályba lépésével, a másik az átadással, hozzáférhetővé tétellel és nagy nyilvánossággal kapcsolatos bizonytalan gyakorlat.

Előfordult, hogy a kedvezőbb új törvény alkalmazására került sor, azonban a bűncselekmények minősítésében ez nem mutatkozott meg, a tizenkét éven aluli gyermeket ábrázoló kép ellenére nem állapították meg a minősített esetet, vagy a tizennégy éven felüli sértett esetében nem a privilegizált eset szerint minősítették a bűncselekményt. Hasonló hibához vezetett, amikor a jogalkalmazó nem észlelte, hogy az elkövetési idő vége (tartás) az új törvény hatálya alá tartozott. Illetve az is előfordult, hogy a jelenleg hatályos törvény hatálya alatt elkövetett cselekmény esetén bár indokolt lett volna, nem a privilegizált eset szerint minősítették a bűncselekményt.

Az elkövetési magatartások második csoportján belül [Btk. 204.§ (1) bekezdés b) pont] több bizonytalanság mutatkozott. Nem merült fel a kínálásként értékelés azokban az esetekben, amikor a terhelt átküldte egy másik személynek a felvételt, aki azt nem kérte, és rögvést törölte is, tény az esetek többségében eleve több személynek küldték át a felvételt, s volt, aki át is vette, így a helyes minősítés az átadás. Az átadás és a hozzáférhetővé tétel fordulatot mindkét irányba értelmezték tévesen, így a konkrét címzettnek szóló üzenet esetén hozzáférhetővé tételnek, míg a zárt csoportba feltöltést előfordult, hogy átadásnak minősítették. Ezek a keveredések (kínál, átad, hozzáférhetővé tesz) egy alapeseben belül értelmezettek, ezért a büntetési tételt legalább nem érintik. Nagyobb probléma, hogy több esetben súlyosabb bűncselekményt állapítottak meg, amikor a felvételt tartó személy telefonján megmutatta másnak a felvételt, tévesen hozzáférhetővé tételként minősítették.

Szintén büntetési tételt érint a nagy nyilvánosság megállapításával kapcsolatos bizonytalanság, melyet egyes esetekben akkor sem állapítottak meg, ha a felvételt harminc főt meghaladó Messenger-csoportba töltötték fel. Más ügyekben pedig bár tény, hogy a kép elterjedt az interneten, az egyes elkövetők csak egy-egy személynek adták át a felvételt, mégis cselekményüket a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel fordulat szerint minősítették, megint más ügyben pedig a tíz főt el sem érő Messenger-csoportba feltöltő terhelt cselekményét minősítették a súlyosabb fordulat szerint.

Aggályos az érintett ügyekben a (2) bekezdés b) pontja szerinti – fokozott felelősségen alapuló – minősített eset megállapítása a fiatalkorúak tekintetében. Bár a felügyeleti viszonyt valóban rövid ideig fennállás esetén is meg lehet állapítani, azonban amikor több családtag, köztük a látogatóba érkezett család-

tagok otthon vannak, míg a tizenhét éves terhelt az öt és hét éves kislányokkal egy szobában tartózkodik a fokozott felelősségen alapuló felügyeleti jogviszony fennállta kérdéses. Álláspontom szerint ugyanez igaz a 14-15 évesen közösen ittas állapotba kerülő terhelték és a sértett közötti helyzetre, a leány súlyosabb ittassága okán valóban kiszolgáltatott volt a három fiúnak, azonban a minősítő körülmény rendszertani értelmezése szerint az ilyen kiszolgáltatott helyzetnek is fokozott felelősségen kell alapulnia ahhoz, hogy a minősítő körülményt meg lehessen állapítani. A körülbelül fél óras időintervallum ehhez kevés, még akkor is, ha a leányért a fiúk felelősséget vállaltak annyiban, hogy a cselekmény végén (ittasság miatti) bizonytalan mozgása miatt hazakísérték.

Olyan eset is előfordult, amikor a tényállás szerint a gyerekek előben videóchatteltek, közben a leány a fiú kérésének megfelelően elkészített egy videót, amin önkielégítést végzett, majd a videót közvetítette, ennek nézése közben a fiú maga is önkielégítést végzett, kérte is a leányt, hogy ne szakítsa meg a közvetítést. A minősítés szerint a terhelt megszerzéssel követte el a bűncselekményt, a tényállásban rögzítettek szerint pedig csak nézte az élő kapcsolatban a videóközvetítését. A tényállásban írt magatartás nem valósít meg bűncselekményt, a megtekintés nem minősül megszerzésnek (a 14 éves terheltet foglalkozástól eltiltásra ítélte a bíróság).

A gyerekek által elkövetett cselekmények egyes jellemzői

Bár a Parti-kutatás¹⁶ a húsz fős fiatalokú mintából levont következtetéseket jelzés értékűnek minősítette, megjegyezte, hogy az általuk elkövetett cselekményekből a szexuális vágyak kielégítésének célzata teljesen hiányzott. Kutatásom eredményei szerint ez nem így van, bár kétségtelen, hogy egyes elkövetésekre a megállapítás igaz.

1. A készítőkről

A tizenkét éven felüli gyerekeknek a korosztályukon belüli szexuális cselekmények tekintetében a jog biztosította a nemi élet szabadságát. A generáció sajátja, hogy kicsi kortól kezdve rendelkezésükre állt a digitális felvételek készítésére alkalmas technika (mobiltelefon), amellyel életük számos pillanatát megörökítették. Ennek okszerű következménye a kölcsönös beleegyezésen, kölcsönös örömszerzésen alapuló szexuális kapcsolat (legyen az online vagy offline) részeként felvételek készítése.

Az ügyekben felelősségre vont készítőik nagyobb része ilyen gyermek, több ügyben az elkövetési idő végén is párkapcsolatban álltak még egymással, egy

¹⁶ PARTI K. (2008): i. m.

esetben már közös gyermekük is született (bár mivel a fiatal édesanya külföldön élt, távkapcsolatban éltek).

Néhány ügyben az is előfordult, hogy baráti összejöveteleken végeztek szexuális cselekményt a gyerekek és arról egy másik jelenlévő készített felvételt, egyik esetben felelsz vagy mersz játék során került erre sor. Több olyan eset volt, ahol a sértett beleegyezéssel több gyerekkel létesített egyidőben szexuális kapcsolatot (vállalkozott többek orális kielégítésére) és erről készített egy, vagy több jelenlévő felvételt.

2. Sexting és esetleges negatív következményei: a képek láncolatossága elterjedése

A sexting az angol „sex” és „texting” szavak összeolvadásából keletkezett, jelentése intim szövegek, képek vagy videók digitális úton történő küldése, fogadása vagy továbbítása. Kutatási eredmények szerint a tíz éven felüli gyerekek akár 60%-a is érintett a beleegyezéses üzenetküldésben, a jelenség növekedése nyilvánvalóan összefügg a gyermekek pszichoszexuális éréssel és a kamerával ellátott okoseszközzel, mint technikával. Míg egyrészt a folyamat természetes, másrészt a nem kívánt negatív következmények miatt szabályozott terület.¹⁷

A vizsgált ügyek negyedében a felvétel sexting során készült és jutott el az elkövetőhöz (a sexting aktív részeséhez), olyan esetek is előfordultak, hogy az egyik fél igyekezett óvatos lenni, és sextinget élő közvetítéssel vállalta, arról azonban nem volt tudomása, hogy a másik fél egy másik készülékkel képernyőfotót készített, és így készült a pornográf felvétel. A sexting során készült felvételek 70%-ban legalább egy személy részére átadásra kerültek. Ennek motivációja nem minden ügyben volt feltárható, de előfordult, hogy a fiú egy barátjának mutatta meg, azért, hogy mi a véleménye a lányról, tetten érhető volt továbbá a dicsekvés, más esetben rövid, alkalmi kapcsolat során jutott a felvételhez az elkövető és már aznap tovább is adta. Az érzelmi kapcsolatban álló gyerekek viszont többnyire a szakítás után adták ki a felvételt harmadik személynek (egy esetben kizárólag a leány édesapjának). Az is előfordult, hogy a sextingben részt vevő gyerekek akarata ellenére terjedt el a felvétel, tőlük csalárd módon megszerezve mobiltelefonjukat, vagy bejutva az üzenetküldő rendszerbe.

További közel kétszáz elkövető esetében lehetett megállapítani, hogy a sexting során készült, harmadik személynek megküldött felvétel indította a láncolatban volt egy láncszem. A láncolat állt sima átadásokból, de előbb-utóbb több-

¹⁷ HU, Yunhao – CLANCY, Elizabeth Mary – KLETTKE, Bianca: Longitudinal Sexting Research: A Systematic Review. *Psych*, 5(2), 526–544. <https://doi.org/10.3390/psych5020035>

nyire feltöltötte valamelyik elkövető egy közösségi oldal csoportjába, és valójában felderíthetetlen számú személyhez jutottak, juthattak el a felvételek. Több esetben tartalmazta a tényállás, hogy az egész iskolában, vagy sportközösségben elterjedt a felvétel a gyermekek között, illetve az egyik ügyben az ötvenezer lakosú városban és környékén a tizenöt-húsz éves korosztályon belül vált széles körben ismertté. Volt olyan gyermek, akit emiatt az iskolatársak folyamatosan megaláztak, előfordult, hogy a sértett magántanuló lett, illetve egy kislány öngyilkosságot kísérelt meg.

3. Grooming

Mivel a korosztály jellemzője, hogy keresi kortársával az interneten is a szexuális tartalmat magába foglaló interakciót, ezért kifejezetten a behálózó, eleve szexuális kizsákmányolás célú, rosszindulatú kapcsolatkeresés a vizsgált ügyekben kevésbé volt tetten érhető. Egy ügyben fordult elő, hogy a tizenhét éves terhelt szándékosan azért kereste a sérülékeny leányokat, hogy bizalmukba férkőzve, esetenként akár több hónapig is velük kapcsolatot fenntartva, végül kényszerítve is, egyre súlyosabb tartalmú pornográf felvételeket szerezzen meg, melyeket feltöltött a saját maga által létrehozott „szekta” nevű harminc, de időnként száztagú zárt csoportjába, a leányok lejáratása céljából. A csoporttagok feladata volt megalázni a sértett gyermekeket és családjukat.

4. Kényszerítés (*sextortion*)

Harminc ügyre volt jellemző a jogirodalomban is ismert sextortion technika, melyben a terhelt az összes korosztályból képviselték magukat (14-18), a sértett gyermekek a legkisebbeket leszámítva úgyszintén (10-18). A gyermekek minden esetben interneten ismerkedtek meg, többnyire kortársak, de előfordult hét évnyi korkülönbség is. A megismerkedést követően a terhelt először csak pornográfnek nem minősülő, fehérneműs képet kért, amikor ezt megkapta, azzal állt elő, hogy készítsen a sértett mezítelen, illetve a mellét, a nemi szervét mutató felvételt, és azt küldje el neki. Ha a sértett vonakodott, a terhelt fenyegetőzni kezdett azzal, hogy a már meglévő képet elküldi a szülőkknek, ismerősöknek, közzéteszi, „sok ember fogja látni”. A sértettek többnyire megijedtek, engedelmessé váltak, azonban ilyenkor a terhelt újabb követelésekkel álltak elő, önkielégítésről készített videófelvétel volt a következő fokozat. Volt, amikor könyörgött a kislány, hogy ne kelljen megtennie, ennek ellenére a terhelt követelte a felvételt. A fiatalok több esetben részletes instrukciókat adtak az önkielégítést ábrázoló videó tartalmára, egy ügyben a tizenhat éves fiatalok arra utasították a tizenhét éves sértettet, hogy vágja meg magát a combján, a vért kenje szét, így végezzen önkielégítést. Volt olyan ügy is, ahol

személyes találkozózt kért a terhelt és szexuális cselekményre kényszerítette a sértettet. A sértettek az ügyek nagy részében hiába teljesítettek minden követelést, a fiatalok fenyegetéseiket beváltották, volt, hogy a szülőknek, volt, hogy ismerősöknek küldték meg a pornográf felvételeket, illetve több esetben feltöltötték az internetre, két ügyben felnőtt pornográf oldalra. Ezekben az ügyekben a gyermekpornográfia büntette mellett szexuális kényszerítést, szexuális erőszakot is megállapítottak az elkövetők terhére.

5. Bosszú (*revenge porn*)

A vizsgált ügyek közül húsz esetben kifejezett ártó szándékkal osztották meg másokkal (adták át, tették hozzáférhetővé) a gyerekekről készült felvételeket, azért, hogy bosszút álljanak, vagy lejárassák a sértettet.

Az ügyek egyik csoportjának elkövetői kizárólag fiúk voltak, akik a leánnyal való kapcsolat megszakadása után (különösen, ha a leány döntött így), sértettség, düh miatt akartak elégtételt venni, a másikat lejáratni, megalázní. Ezért a náluk lévő felvételt megküldték a sértett családtagjainak, barátainak, feltöltötték olyan messenger csoportba, aminek közös ismerősök is tagjai voltak, vagy akár nyílt oldalakra az interneten.

A másik típusú elkövetésnek zömmel leányok, néhány esetben fiúk voltak az elkövetői. Ez a csoport azért tette közzé a felvételeket (sőt eleve azért szerezték be), hogy a sértettet megalázzák, mivel már eleve ellenszenvet éreztek iránta. Jellemzően a bosszúállás eszköze volt már a közösségi oldalon létrehozott csoport is, amit ennek megfelelően neveztek el, például „Minta Barbarát utalók, mikor ütjük szét”, vagy „Minta Pál szektája”, „Barbara kutya”.¹⁸ Lányokra jellemző volt továbbá az az elkövetés is, amikor korábbi barátnőjükön álltak bosszút, alázták meg, vagy tették ugyanezt a párkapcsolat idején a barátjuk előző barátnőjével.

6. Internetről idegen gyerekekről letöltött képek

47 esetben az összes elkövető 10%-ában volt ez a fajta elkövetés domináns. Az internetről letöltött, vagy ismeretlentől, illetve fájlcsereelő csoportban megszerzett felvételek közül 29 (62%) tizenkét éven aluli gyermeket, ebből három esetben sanyargatva, egy esetben erőszak alkalmazásával ábrázolt. Az elkövetők fele az így megszerzett felvételt megosztotta másokkal: átadta, (nagy nyilvánosság számára) hozzáférhetővé tette. Nagyobb részt az internetről letöltött képek száma tíz alatti volt (22 esetben 47%), tíz és száz közötti 17 esetben (36%), 8 esetben pedig (17%) száz és háromszáz-harminc közötti.

¹⁸ A csoportnevek nem azonosak az eredetivel.

7. Szereplésre felhívás

Hét ügyben állapították meg a fiatalok felelősségét pornográf felvételen való szereplésre felhívás miatt. Mind a hét ügyben a terhelt kérte a sértett gyermek-től, hogy magáról készítsen ilyen felvételt és azt küldje el neki. Két ügyben, ugyan az a tizenöt éves terhelt, két iskolatársának (egyébként egymást követő napon) a tényállás szerint egy instagram álprofilon keresztül küldött üzenetet, amiben arra hívta fel őket, hogy magukról készítsenek olyan felvételt, melyben mellüket és nemiszervüket simogatják, és a felvételt küldjék meg neki. Ezen tényállás alapján a bűncselekményt megvalósultnak látták (részletesebben a 6.8.7.2.4 számú címben). Egy harmadik ügyben ugyanilyen egyszeri felszólítással látszik megvalósítani a cselekményt a terhelt azzal a különbséggel, hogy ő a kérést megelőzően két sértettnek kéretlenül saját nemi szervéről készített fotókat küldött.

Négy ügyben is tíz-tizenegy éves kislányokkal ismerkedtek meg a terhelt (14, 16 és 17 évesek) online hosszasan leveleztek velük, egyik esetben, párkapcsolatban is álltak. A levelezés és beszélgetés során gyözködtek őket pornográf felvétel készítése érdekében, három ügyben is pontos útmutatót adott a terhelt, hogy milyen felvételt kér, egyik esetben személyes találkozót és szexuális együttlétet is felvetett, majd öngyilkossággal fenyegetődve próbált nyomást gyakorolni a kislányra.

8. Néhány szó a segítőkről

A hazai jogalkotás nem élt a Lanzarote Egyezmény biztosította lehetőséggel, hogy külön szabályozza a gyermekpornográfia jogos birtoklását a büntetőeljárás megindítása érdekében.

Aki úgy kezdeményez büntetőeljárást, hogy közli a világhálón elhelyezett gyermekpornográf felvétel fellelhetőségi helyét, de nem tölti azt le, tényállásszerű elkövetési magatartás hiányában – nem valósítja meg a bűncselekményt.¹⁹

A segítő szándékú gyerekek (és felnőttek is) egyes ügyekben formálisan maguk is megvalósították a büntetőjogi tényállást, előfordult az is, hogy a nyomozó hatóság gyanúsítottként kihallgatta őket, és csak az ügyészség (egyik esetben másfél év múlva) szüntette meg velük szemben az eljárást. Holott a segítő szándékú gyermekek vagy eleve azért szerezték meg, vagy a kéretlenül kapott felvételt azért nem törölték le, hogy azt megmutassák egy felnőttnek, aki intézkedhet a hatóság felé.

¹⁹ Legfőbb Ügyészség NF. 2258/2011/1-II. számú állásfoglalása.

ÖSSZEGZÉS

A fiatalkorú elkövetők életkorából, illetve életszakaszából eredő specialitások a bűncselekmény alanyi és tárgyi oldalán is megjelennek (elkövető, passzív alany, elkövetési magatartás, valamint a tényállás által nem tartalmazott célzat és motívum). Az elkövetett cselekmények túlnyomó többségében egyértelműen megállapítható, hogy az nem a gyermekek szexuális kizsákmányolására irányul. Am a bemutatott esetek is egyértelműen jelzik, hogy a gyermekek is követnek el társaikra, a sértettekre nézve súlyos következményekkel járó, nagy, illetve kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményeket is. Az elkövetési magatartások minősítésénél legnagyobb bizonytalanság a hozzáférhetővé tétel fordulat esetében tárható fel, e körben tévesen így minősítik a kép megmutatását, más esetekben mindkét irányban keveredik az átadás fordulattal, illetve nem kiforrott a nagy nyilvánosság mint mennyiségi jellemző tekintetében a gyakorlat.

JAVASLATOK

Az elkövetési magatartások átgondolása általánosságban is szükségesnek látszik, egyrészt a megszerez fordulat önállóan nem valósítható meg, ezért ilyen formában céltalan a kriminalizálása. A hozzáférhetővé tétel fordulat és a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel fordulat mennyiségi megkülönböztetése sosem volt indokolt, a kibertérben a megkülönböztetés hiábavaló. A nagy nyilvánosság kodifikálására a nemzetközi dokumentumtól (Cybercrime Egyezmény) eltérően került sor. A cselekmények mennyiségi elhatárolása pedig egyes esetekben, a gyakorlatban azon múlik, hogy a jogalkalmazónak mennyire van készségszintű felhasználói gyakorlata a közösségi oldalakon, és úgy általában a kibertérben. A joggyakorlat egyszerűsítése érdekében is a mennyiségi megkülönböztetést célszerű lenne megszüntetni.

A fiatalkorúak esetében az elkövetési magatartásokban is megmutatózó specifikáció önálló tényállás megalkotását tenné indokolttá, melyet az is alátámaszt, hogy a Lanzarote Bizottság kéri Magyarországot annak biztosítására, hogy a gyermekek által más gyermekekről készített egyértelműen szexuális felvételek terjesztése vagy továbbítása miatt csak végső esetben induljon büntetőeljárás, valamint ne legyen büntetendő az olyan képek tartása, amit egy gyermek egy másik gyermekről annak beleegyezésével készített, illetve ha egy másik gyermektől kérés nélkül kapott.²⁰

Folytatása következik

²⁰ Lanzarote Bizottság végrehajtási jelentése: „A gyermekek védelme az információs és kommunikációs technológiák által elősegített szexuális kizsákmányolással és szexuális zaklatással szemben: a gyermekek saját maguk által készített szexuális képek és/vagy videók által támasztott kihívások kezelése”

A korrupciós bűncselekmények és a kartell-büntetőjog kapcsolódási pontjai

BEVEZETÉS

A tanulmány célja egyrészt annak bemutatása, hogy az egyes cselekmények minősítése kapcsán milyen nehézségek merülnek fel abban a tekintetben, hogy az hivatali vagy gazdasági vesztegetés (elfogadásának) büntettként minősül-e, valamint a megkülönböztetésnek milyen eljárásjogi következménye van. A tanulmány másrészt annak a vizsgálatára is kiterjed, hogy a korrupciós bűncselekmények és a kartellbűncselekmény hogyan fonódhatnak össze.

A KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLTALÁNOS ALAPVETÉSE

A korrupciós bűncselekményeket a Büntető Törvénykönyv¹ XXVII. fejezete tartalmazza. A korrupciós bűncselekmények egyik lehetséges csoportosítása történhet aszerint, hogy a társadalom mely szféráját érinti, ez alapján különbséget tehetünk a közszektorban, azaz a hivatali szférában elkövetett vesztegetések és a magánszektorban, vagyis a gazdasági kapcsolatokban elkövetett vesztegetések között. A hivatali korrupciós bűncselekmények jogi tárgya az állami szervek és a nevükben fellépő hivatalos személyek befolyástól és részrehajlástól mentes, szabályszerű eljárásukba vetett bizalom védelme, míg a gazdasági korrupciós bűncselekmények jogi tárgya a gazdálkodó szervezetek működésébe vetett közbizalom oltalmazása.² Mindkét szektorban különbséget tehetünk az aktív vesztegetés (azaz a vesztegetői oldal) és a passzív vesztegetés (a megvesztegetett oldal) között.

* Kiss Patrik, főügyészségi ügyész, Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Főügyészség

¹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: Btk.)

² Lásd még erről GÖRGÉNYI Ilona – GULA József – HORVÁTH Tibor – JACSÓ Judit – LÉVAY Miklós – SÁNTHA Ferenc – VÁRADI Erika: *Magyar Büntetőjog Különös Rész*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2020, 471–481.

A hivatali vesztegetés és a gazdasági vesztegetés elhatárolása két alapvető szempont gondos mérlegelése alapján lehetséges.

A *hivatali vesztegetés* akkor állapítható meg, ha az elkövetési magatartást a *hivatalos személy* (passzív vesztegetés) vagy vele kapcsolatban (aktív vesztegetés) követik el. A Btk. 459. § (1) bekezdés 11. pontja tételesen meghatározza a hivatalos személyek körét. A hivatali vesztegetés megállapításának második feltétele, hogy az elkövetési magatartást a hivatalos személy *működésével* összefüggésben fejtse ki.

A *gazdasági vesztegetés* akkor állapítható meg, ha az elkövetési magatartást a *gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy* (passzív vesztegetés) vagy vele kapcsolatban (aktív vesztegetés) követik el. A gazdálkodó szervezetek körét a Btk. 459. § (1) bekezdés 8. pontja szintén tételesen meghatározza, miszerint gazdálkodó szervezet a polgári perrendtartás szerinti gazdálkodó szervezeten kívül az a szervezet is, amelynek gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a polgári perrendtartás szerint a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 7. § (1) bekezdés 6. pontja alapján gazdálkodó szervezet:

a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi társulás, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a külföldi székhelyű vállalat magyarországi fióktelepe, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó, emellett gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataiban az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, jogszabály alapján a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat alkalmazó egyéb jogi személy, a felsőoktatási intézmény, az egyesület, a köztestület, a HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat, valamint az alapítvány.

A gazdasági vesztegetés megállapításának második feltétele, hogy az elkövetési magatartást a *gazdálkodó szervezet tevékenységével* összefüggésben fejtse ki. A gazdálkodó szervezet tevékenysége egyrészt lehet gazdasági jellegű, másrészt azonban az adott szerv céljának megvalósítása végett végzett nem gazdasági jellegű tevékenység is. Így például a felsőoktatási intézmény gazdálkodó szervezetnek minősül, amely oktatási, kutatási tevékenységet végez, emellett azonban a működésével összefüggő gazdálkodási tevékenységet is ellát. A korrupciós bűncselekmény megállapítására alkalmas az adott szerv gazdálkodó és nem gazdálkodó jellegű tevékenysége is, vagyis független a tevékenység jellegétől.

A fenti két szempont szerinti elhatárolásnál ugyanakkor az adja a minősítési problémát, hogy előfordul, miszerint ugyanaz a személy egyszerre minősül az adott szervnél hivatalos személynek, de az adott szerv gazdálkodó szervezetnek is minősül. Így a hivatalos személy egyben a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személynek is minősül, sőt egyszerre elláthat az adott szerv rendeltetészerű működéséhez tartozó közhatalmi jellegű feladatokat, illetve a közhatalmi jellegű feladatokon kívüli egyéb feladatokat, továbbá gazdasági, polgári jogi tevékenységéhez tartozó feladatokat is. Ezen minősítési problémát és annak eljárásjogi jogkövetkezményeit egy jogeseten keresztül kívánom bemutatni.

A VERSENYT KORLÁTOZÓ MEGÁLLAPODÁS KÖZBESZERZÉSI ÉS KONCESSZIÓS ELJÁRÁSBAN BÜNTETTE ÁLTALÁNOS ALAPVETÉSE

A versenyt korlátozó megállapodás a közbeszerzési és koncessziós eljárásban büntette bűncselekményt a Btk. 420. §-a tartalmazza a XLII. fejezetben, a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények körében. A piactudomány körülményei között a jogalkotónak a gazdaság működésének alapvető feltételeit, alappilléreit indokolt kijelölnie, egyebekben azonban biztosítani kell a piaci szereplők részére a verseny szabadságát. A piaci szereplők azonban köthetnek olyan megállapodásokat, amelyek csak az abban résztvevők számára jelentenek előnyt, míg az a gazdaság többi szereplőjére nézve hátrányos, és a gazdasági verseny korlátozásához, torzításához vezetnek. Ezeket a magatartásokat nevezzük kartellnek. A kartellcselekményekkel szembeni fellépés alapvetően a közigazgatási eljárás eszközeivel történik, amelyet a Gazdasági Versenyhivatal folytat le. E körben az alapvető szabályokat a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény tartalmazza. A kartellcselekmények elleni fellépés kapcsán markánsan megjelenik a jogállami büntetőjog egyik speciális alapelve, a büntetőjog *ultima ratio*, szekunder jellege, azon jellemzője, miszerint a büntetőjog a jogrendszer szankciós zárköve, vagyis a jogalkotónak akkor kell a büntetőjog eszköztárszerét igénybe venni, amikor már más jogágak eszközei nem elégséges az oltalmazott érték védelmére. A kartell-büntetőjog kizárólag a közbeszerzési eljárás és koncessziós tevékenységre kiírt nyílt vagy zártkörű pályázati eljárások során megvalósított kartellt tilalmazza büntetőjogi szankció kilátásba helyezésével. A kartell-büntetőjog tehát nem a kartellt általában rendeli büntetni, hanem annak csak egy szűk szegmensét, amelynek indoka az, hogy a jogalkotó a közpénzek szabályszerű felhasználását a közbeszerzési és koncessziós pályázati eljárások során a büntetőjog eszköze útján látja kellően biztosítottak.³

³ Lásd GULA József: A kartellbűncselekmény Magyarországon. *Miskolci Jogi Szemle*, 2022/3. különszám, 100–109.

A GAZDASÁGI-HIVATALI VESZTEGETÉS MEGHATÁROZÁSÁNAK DILEMMÁJA

Egy konkrét ügyünkben az egyik központi államigazgatási költségvetési szerv igazgatója, valamint a Gazdálkodási, Üzemeltetési és Pályázati Főosztály vezetője, akik kormánytisztviselők, személyes kapcsolatot ápoltak egy helyi vállalkozóval. A kormánytisztviselők rendszeresen, a központi államigazgatási szervnél európai uniós és állami forrásból finanszírozott, közintézmények épület-felújítására, valamint sporteszközök beszerzésére kiírt, legalább négy köz-, illetve beszerzési eljárást befolyásoltak akként, hogy a tender nyertese a kormánytisztviselőkkel kapcsolatban álló vállalkozó által képviselt kft. legyen és a munkát az ő cége végezze el, amelyért cserébe a kormánytisztviselők különböző jogtalan előnyöket fogadtak el.

A baráti vállalkozó a fentiekben túlmenően leegyeztette a kormánytisztviselőkkel azt, hogy a központi államigazgatási szerv mely cégektől kérjen ajánlatot a fenti köz- és beszerzési eljárásokban. A kormánytisztviselőkkel kapcsolatban álló vállalkozó megkérte a vele baráti viszonyt ápoló további két kft. ügyvezetőjét, hogy az általa meghatározott, kedvezőtlen tartalmú ajánlatot nyújtsák be az eljárás során. A cégvezetők a kérésének eleget tettek és biztosították a baráti kft. tendernyertességét, mivel a kormánytisztviselők ezeket a cégeket hívták meg a közbeszerzési eljárásban ajánlattételre.

Az ügyben szükséges volt tisztázni azt, hogy a hivatalos személy kormánytisztviselő a központi államigazgatási szerv által lefolytatott közbeszerzési eljárás során megvalósított cselekménye – a Btk. 459. § (1) bekezdés 11. k) pontjára és a Legfőbb Ügyészség KSB.4510/2017/2-I. és KF.2546/2014. számú állásfoglalásaira figyelemmel – hivatali vesztegetés elfogadásának büntette és ezáltal kizárólagos ügyészségi nyomozás hatáskörébe tartozik-e, vagy vesztegetés elfogadásának büntette megállapítására nyújt alapot, és ezáltal a vármegyei rendőr-főkapitányság hatáskörébe tartozik-e a nyomozás.

A konkrét ügyben a minősítési problémát a fentebb is jelzett nehézség okozta. A központi államigazgatási szerv *igazgatója és gazdasági osztályvezetője* a Btk. 459. § (1) bekezdés 11. k) pontja alapján *hivatalos személyek*, ugyanakkor az adott államigazgatási szerv költségvetési szerv is egyben, ezáltal a *gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző személyeknek* is minősülnek. További nehézség volt a kormánytisztviselőknek a közbeszerzések során kifejtett tevékenységük jellegének meghatározása, így az, hogy a tevékenységük a *közhatalom gyakorlásába* vagy a közhatalom gyakorlásán kívül esik-e, *csakán gazdálkodási tevékenység-e*.

A harmadik probléma pedig magának a *hivatali vesztegetés elfogadása* törvényi tényállásának az értelmezése jelentette, nevezetesen az, hogy a tényállás a *hivatalos személy hivatali működésével vagy csupán a működésével összefüggésben* követeli meg az elkövetési magatartás kifejtését.

Álláspontom szerint a helyes minősítés megállapításához annak vizsgálata volt szükséges egyrészt, hogy a hivatali vesztegetés elfogadásának büntette a hivatalos személynek csak a hivatali működésével összefüggésben, vagy bármely a működésébe tartozó tevékenységgel összefüggésben megállapítható-e, másrészt pedig a kormánytisztviselők a központi államigazgatási szerv közbeszerzési eljárása során gyakorolt jogosítványai a (hivatali) működésük körébe, vagy a központi államigazgatási szerv mint költségvetési szerv gazdálkodási körébe tartozik-e.

A Btk. 293. §-a alapján a hivatali vesztegetést az követi el, aki hivatalos személyt a működésével kapcsolatban neki vagy rá tekintettel másnak adott vagy ígért jogtalan előnnyel befolyásolni törekszik, míg a Btk. 294. §-a alapján a hivatali vesztegetés elfogadásának büntettét az a hivatalos személy követi el, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személy által kért, vagy harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kéréssel vagy elfogadójával egyetért.

A hivatali vesztegetés (és elfogadása) törvényi tényállások kapcsán értelmezendő kérdés az, hogy a tényállásban szereplő működés megegyezik-e a hivatali működés fogalmi körével, avagy annál tágabb, és az csak működést, de nem feltétlenül hivatali működést jelent-e. A különbségtétel abban rejlik, hogy a *hivatali működés* fogalmába a hivatalos személynek csak a közhatalmi funkciót ellátó tevékenysége tartozik, vagyis amikor a hivatalos személy az eljáró szerv nevében egyoldalú akaratnyilvánítás révén hoz döntést, amely az ügyfél számára jogot vagy kötelezettséget állapít meg, és a döntésnek önkéntes jogkövetés hiányában maga szerez érvényt. Amennyiben azonban azt az álláspontot fogadjuk el, hogy a korrupciós bűncselekmény tényállása nem a hivatali működést, hanem a *hivatalos személynek a működését* szerepelteti, úgy a bűncselekmény megállapítására nyújt alapot – a hivatalos személynek a közhatalmi funkciót ellátó tevékenységén kívül – a nem közhatalom gyakorlása körében kifejtett tevékenysége is. Az ítélkezési gyakorlatot megfigyelve megállapítható, hogy ezen értelmezési probléma rendszeresen visszatérő, és az uralkodó álláspont időről időre változik.

A Legfőbb Ügyészség KSB.4510/2017/2-I. és KF.2546/2014. számú leiratai értelmezik a hivatali működés fogalmát, melynek lényege, hogy a hivatalos személy tevékenysége vagy mulasztása abban az esetben esik a hivatali működés

körébe, ha a kötelességszegés, vagy a jogosultság önkényes gyakorlása közvetlen hatással van a hivatalos személy közhatalmi funkciót ellátó tevékenységére, ezáltal sérti vagy veszélyezteti a hivatali működés törvényességébe vetett közbizalmat. E körben azonban kiemelendő, hogy a jelzett állásfoglalások a hivatali működés fogalmát a hivatali visszaélés kapcsán értelmezik, és nem a korrupciós bűncselekményekkel összefüggésben.

A Legfőbb Ügyészség jelzett állásfoglalása a rendvédelmi szervek által lefolytatott közbeszerzési eljárások kapcsán megállapította, hogy a rendvédelmi szervnél szolgálatot teljesítő, munkaköre folytán közbeszerzések lefolytatását végző személy hivatalos személy, mivel a közbeszerzések lefolytatása a rendvédelmi szerv rendeltetésszerű működéséhez tartozik. Ugyanakkor a közbeszerzés nem a rendvédelmi szerv közhatalmi, hanem gazdasági működéséhez (gazdálkodásához) tartozik, így e működéssel kapcsolatban kért vagy elfogadott előny hivatali vesztegetés elfogadása büntetnének megállapítása alapjául nem szolgálhat. A közbeszerzések során a rendvédelmi szerv a polgári jogviszonyokban gazdálkodó szervezetként vesz részt, ezért e tevékenységben részt vevő hivatalos személy működésével/tevékenységével kapcsolatban kért vagy elfogadott előny a gazdasági vesztegetés gyanúját kelti.

A konkrét jogesetben ugyanakkor árnyalta a kormánytisztviselők cselekményének megítélését a központ szervezeti és működési szabályzata, a beszerzési szabályzata, valamint a kormánytisztviselők jogállása.

A jogalkotó ezt az adott központi államigazgatási szervet intézményfenntartó központi hivatalként hozta létre, alapvető feladatuk a fenntartásukban lévő közintézmények működésének megteremtése, beleértve azok szervezeti, személyzeti és tárgyi (működési) feltételeinek biztosítását. A központ igazgatója és gazdasági vezetője hivatalos személy, és az SZMSZ alapján feladatkörükbe tartozik a fenntartásukban lévő közintézmények vonatkozásában az uniós és hazai támogatásokból finanszírozott áru- és építési beruházási beszerzési eljárások lefolytatása. A jogesetben érintett eljárás tárgyát képező beszerzések során a kormánytisztviselők nem közvetlenül a központ gazdálkodási tevékenysége körében jártak el, nem a központ részére történtek a beszerzések, hanem intézményfenntartói feladatkörükben, a kezelésükben lévő közintézmények felújítási és sporteszköz-beszerzési eljárását folytatták le. A kormánytisztviselők a központi hivatal céljának, feladatkörének megvalósítása keretében járnak el ezen beszerzési eljárások során a kezelésükben lévő közintézmények működési feltételeinek biztosítása végett, így álláspontom szerint ezen beszerzési tevékenységük a hivatali működésükbe tartozhat.

Az ügyben a Legfőbb Ügyészségtől állásfoglalást is kértünk a cselekmény helyes minősítésére vonatkozóan. A Legfőbb Ügyészség álláspontja az volt,

hogy a központi hivatal intézményfenntartói jogkörében, a központ fenntartásában lévő közintézmények részére történő beszerzési eljárások lefolytatása a központ közhatalmi jellegű funkciójához tartozik, ekként ezen eljárásokban való részvétel a központ nevében eljáró hivatalos személyek hivatali működésének része. A hivatalos személy működése ugyanis nem azonosítható a hivatali hatáskörével, annál bővebb, lényegében minden olyan jogkör gyakorlását jelenti, amit a jogszabály a hivatalos személyre ruház. Ennek következtében a cselekmény tényállásszerű a hivatali hatáskörbe nem tartozó, de az elkövető hivatali működésével kapcsolatos elkövetési magatartások esetében is.

A konkrét ügyben tehát megállapítást nyert, hogy a hivatalos személyek által lefolytatott közbeszerzési eljárások során megvalósuló korrumpálás a hivatali korrupciós bűncselekmény megállapítására nyújt alapot, amelynek eljárásjogi jogkövetkezménye, hogy ezen cselekmények nyomozása a Be. 30. § f) pontja alapján kizárólagos ügyészségi nyomozás hatáskörébe tartozik.

A VERSENYT KORLÁTOZÓ MEGÁLLAPODÁS A KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSBAN BÜNTETTE MINŐSÍTÉSI PROBLÉMÁI

A fent említett konkrét ügyben a vállalkozók és a kormánytisztviselők azon magatartása, hogy a közbeszerzési eljárásokban előre egyeztettek azt, hogy a kormánytisztviselők mely vállalkozókat hívják fel ajánlattételre, ezek a vállalkozók milyen kedvezőtlen tartalmú ajánlatokat (kedvezőtlen árajánlat, formálisan érvénytelen ajánlat benyújtása, későbbi visszalépés stb.) tegyenek és ezáltal minden esetben a baráti vállalkozó kft. részére történő tendernyertességet biztosítsák, alkalmas volt a piacfelosztó/árrögzítő kartell megállapítására. A kartellbűncselekmény és a korrupciós bűncselekmény az ügyben összekapcsolódott, a két bűncselekmény halmazatban történő megállapítására került sor.

Azon esetekben, amikor a beszerzési érték elérte a közbeszerzési értékhatárt, úgy megvalósult a Btk. 420. §-a szerinti versenyt korlátozó megállapodás a közbeszerzési eljárásban büntette.

A büntetőjogi felelősség megállapítása során kérdésként merült fel ugyanakkor az, hogy kik és milyen elkövetői alakzatért vonhatók felelősségre. Az egyértelmű volt, hogy az ajánlatokat benyújtó vállalkozók önálló tettesként tartoznak felelősséggel a cselekményükért, mivel e deliktum a tetteség szempontjából a szükségképpeni többes közreműködés egyik esetköre. A szakirodalomban és a bírói gyakorlatban ugyanakkor eltérő álláspont alakult ki abban, hogy a pályázatkírói oldalon szereplő kormánytisztviselők elkövethetik-e ezt a bűncselekményt, és ha igen, úgy mely elkövetői alakzatért vonhatók felelősségre.

Az egyik álláspont szerint a pályázatiírói oldalon szereplők is részt vehetnek a megállapodásban, így a terhükre is megállapítható a kartell bűncselekmény, éspedig önálló tettesként.⁴ „*A bűncselekmény alanya tettesként elméletileg bárki lehet. Elméletileg a közbeszerzési, illetve a koncessziós pályázat kiíróját sem lehet kizárni a tettesek köréből. Az ő cselekménye is tényállásszerű lehet, amennyiben részt vesz a megállapodás létrehozatalában, illetve megkötésében.*”⁵

A másik álláspont szerint a pályázatiírói oldalon szereplők részt vehetnek a kartellbűncselekményben, ugyanakkor cselekményükért nem tettesként, hanem részesként (felbújtó, bűnsegéd) vonhatók felelősségre. Ezen álláspont szerint a bűncselekmény természetére, jellegére, a háttérjoganyag szabályaira is figyelemmel a versenyt korlátozó megállapodás a közbeszerzési eljárásban büntette a bűncselekmény alanya szempontjából *delictum proprium*, vagyis tettesként a gazdasági szereplők vonhatók felelősségre, éspedig önálló tettesként, mint a szükségképpen többes közreműködés esete. Ez alapvetően azzal indokolható, hogy a versenyjog különbséget tesz a vertikális és a horizontális kartell között, és kizárólag a horizontális kapcsolatban lévő vállalkozók között jöhet létre a tilalmazott kartell. A tettesség tan dogmatikai tételéből következően a pályázatiírói oldalon részt vevők pedig részesként vonhatók felelősségre.

Az ügyben további problémaként merült fel az, hogy több beszerzési eljárás nem érte el a közbeszerzési értékhatárt, ugyanakkor a kormánytisztviselők és a vállalkozók a fentiek szerint tisztességtelenül megállapodtak az ajánlattevők köréről, az ajánlatok tartalmáról, ezzel kapcsolatban tanácsokkal, ötletekkel látták el a vállalkozókat avégett, hogy a baráti kft. nyerve el a kiírt pályázatot. Ezen konkrét beszerzési eljárásban a jogtalan előny kérése vagy elfogadása sem volt bizonyítható. Mivel ezek a beszerzési eljárások nem közbeszerzési eljárásban történtek, így a kartellbűncselekmény megállapítása fel sem merülhetett. Figyelemmel a jogtalan előny mint ellenérték hiányára, a korrupciós bűncselekmény sem volt megállapítható. Amennyiben elfogadjuk ugyanakkor azt, hogy a kormánytisztviselők (hivatali) működési körébe tartozik a beszerzési eljárások lefolytatása is, úgy az e körben megvalósított fenti cselekmény a hivatali visszaélés megállapítására nyújthat alapot, ellenkező esetben ugyanakkor ezek a cselekmények nem nyernének büntetőjogi értékelést.

⁴ Lásd erről részletesen MISKOLCZI-BODNÁR Péter: A versenycorlátozó megállapodás, a kartell versenyjogi tilalma és a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési eljárásban elnevezésű bűncselekmény. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/2. különszám, 169–179. Lásd még CSÉPAI Balázs – ÚJVÁRI Ákos: A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban való büntetethezőségének kérdésköre. *Jogtudományi Közöny*, 2006/6., 221–231.

⁵ KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. ORAC Kiadó, Budapest, 2025, 1758.

ÖSSZEGZÉS

A tanulmány elkészítésének célja a hivatali és a gazdasági korrupciós bűncselekmények elhatárolásának bemutatása volt egy konkrét ügyön keresztül. Álláspontom szerint az ügyésznek már a nyomozás elrendelésekor alaposan vizsgálnia kell azt, hogy a cselekmény hivatali vagy gazdasági korrupciós bűncselekménynek minősül-e, mivel ennek markáns eljárásjogi következménye van a nyomozás lefolytatására hatáskörrel rendelkező nyomozó hatóság meghatározása kapcsán. A hivatali korrupciós bűncselekmények ugyanis kizárólagos ügyészségi nyomozásra tartoznak, míg a gazdasági korrupciós bűncselekmények nyomozása a vármegyei rendőr-főkapitányságok hatáskörébe tartozik. Az elhatárolás fő szempontja az, hogy a hivatalos személy (hivatali) működésével, vagy a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy tevékenységével összefüggésben valósul-e meg az elkövetési magatartás, azonban a két személy között átfedések lehetnek és a két tevékenységi kör is vegyülhet. A korrupciós bűncselekmények a kartellbűncselekménnyel összefonódhatnak. A kartellbűncselekmény a közbeszerzések és a koncesszióköteles pályázatok során valósulhat meg. A cselekmény minősítése során gondosan vizsgálni kell az értékhatárokat és az elkövetői alakzatokat.

Az orvosi foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bizonyítása

BEVEZETÉS

Az orvosi hivatás gyakorlása és a büntetőjog találkozása a jogalkalmazás egyik legérzékenyebb területe. A gyógyító tevékenység természetéből fakadóan kockázatos: az emberi szervezet egyedi reakciói, a betegségek lefolyásának kiszámíthatatlansága és az orvostudomány mindenkori korlátai miatt a nemkívánatos eredmény bekövetkezése még a leggondosabb eljárás mellett sem zárható ki teljesen. A büntetőjog feladata ebben a kontextusban a gondatlan vagy szándékos szabályszegés szankcionálása, amely mások életét vagy testi épségét közvetlen veszélynek teszi ki.

Jelen tanulmány célja, hogy górcső alá vegye a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) 165. §-ában meghatározott foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bizonyításának összetett problémakörét, kifejezetten az egészségügyi ellátás rendszerében. E ponton érdemes egy rövid magyarázattal élnem a tanulmány címválasztását illetően. Ha fellepuzzuk a Büntető Törvénykönyvet, abban „orvosi tevékenység körében elkövetett veszélyeztetés” elnevezésű önálló tényállást nem találunk. A címválasztás ugyanakkor tudatos döntés eredménye: nem jogdogmatikai pontatlanságot tükröz, hanem a vizsgálódás fókuszának kijelölését a specifikus elkövetői körre, azaz az egészségügyi szakdolgozókra.

A jogalkalmazói tapasztalatok ugyanis azt mutatják, hogy ezen speciális alanyi kör esetén a bizonyítás olyan egyedi, dogmatikai és gyakorlati kihívások elé állítja a vádhatóságot, amelyek különös figyelmet érdemelnek. Tanulmányomban a bizonyítási eljárás kritikus pontjait a következő ív mentén vizsgálom: elsőként a bizonyítás kihívásairól és a jogszabályi keretek sajátosságaiból adódó nehézségekről lesz szó. Ezt követően elemzem a bizonyítási eszközök egyfajta, *de facto* hierarchiáját, amely a bírói gyakorlatban észlelhető, végezetül pedig a bizonyítás nyomozásmódszertani buktatóira térek ki.

* MÉSZÁROS Balázs, ügyészségi fogalmazó, Berettyóújfalvai és Debreceni Járási Ügyészség

KIHÍVÁSOK A BIZONYÍTÁS SORÁN

A FOGLALKOZÁSI SZABÁLY KOMPLEXITÁSA

Az orvosi tevékenység körében elkövetett veszélyeztetés bizonyítása során az elsődleges és talán legnehezebb feladat magának a megszegett foglalkozási szabály tartalmának pontos meghatározása. A Btk. 165. §-a klasszikus keretdiszpozíció, ami dogmatikai szempontból azt jelenti, hogy a büntetőjogi tényállás „üres keretét” más jogágak normái és szakmai szabályok töltik meg tartalommal.¹ A vádhatóságnak tehát az eljárás során lényegében „fel kell építenie” azt a konkrét normarendszert, amely az adott szituációban az orvosra nézve kötelező érvényű volt.

Ez a normarendszer a gyakorlatban nem egységes, hanem egy diffúz, több forrásból táplálkozó, hierarchikus struktúrát alkot, amelynek elemei a következők.

A bizonyítás alapját a jogszabályi rendelkezések képezik, elsősorban az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) és végrehajtási rendeletei. A jogszabályi szint azonban gyakran túl általános, így a vádhatóságnak mélyebbre kell ásnia: a bizonyítás során relevánssá válnak a munkaköri leírások, belső kórházi utasítások és szervezeti szabályzatok is. Így például egy betegcsere miatt indult ügyben a bíróság a beteghordó és a szakápoló felelősségét a munkaköri leírásuk, illetve a kórház szervezeti és működési szabályzata (SZMSZ) alapján vizsgálta, megállapítva, hogy az írott munkaköri előírások hézagait a betegazonosításra vonatkozó íratlan szakmai szabályok töltik meg tartalommal.²

Bár a szakmai protokollok, módszertani levelek és kollégiumi irányelvek formális jogi kötőerővel nem rendelkeznek, a bírói gyakorlat a foglalkozási szabályok további forrásaiként kezeli őket.³ A legkomplexebb feladat az íratlan, szokásjogon⁴ vagy a szakmai konszenzuson alapuló szabályok (a *lege artis* eljárás) megsértésének bizonyítása. Mivel ezek a szabályok nincsenek kodifikálva, tartalmukat az esetek többségében kizárólag csak igazságügyi orvosszakértő bevonásával lehet meghatározni, ami a bizonyítást teljes mértékben a szakértői véleménytől teszi függővé.

¹ BH 2025.244. [43]

² Szegedi Városi Bíróság, 12.B.1242/2005/70.

³ SOMOGYI Endre: *Az igazságügyi orvostan alapjai*. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1973, 45.

⁴ BH 2022.145. [24]

AZ OKOZATI ÖSSZEFÜGGÉS BIZONYÍTÁSA

A bizonyítási eljárás legkritikusabb pontja vitathatatlanul az okozati összefüggés feltárása. A joggyakorlatban itt ütközik legélesebben a jogi dogmatika merev elvárása az orvostudomány valószínűségi természetével.

A büntetőjogi felelősségre vonás alapfeltétele, hogy a bíróság kétséget kizáróan megállapítsa: az orvos szabályszegő magatartása idézte elő a törvényi tényállásban megfogalmazott eredményt. Ezzel szemben az emberi szervezet működése és a betegségek lefolyása számos bizonytalansági tényezőt hordoz magában. Az igazságügyi orvosszakértő az okozati összefüggés meglétéről vagy hiányáról csak a természettudományos bizonyosság határai között nyilatkozhat. Az esetek többségében csak valószínűségi véleményt adhat.⁵ Ez dogmatikai feszültséget generál, mivel az okozati összefüggés mint jogkérdés megállapításához kétséget kizáró bizonyosság szükséges. Amennyiben e bizonyossági szint nem érhető el, az az *in dubio pro reo* elv⁶ érvényesüléséhez, és így a büntetőjogi felelősség alóli mentesüléshez vezet.

A védelmi stratégia kardinális elemét képezi az okozati láncolat vitatása, melynek alapját rendszerint a közreható okok (*concausák*) adják. A bizonyítás fókusza ilyenkor arra irányul, hogy a bekövetkezett eredmény kizárólagosan az orvos foglalkozási szabályszegésére vezethető-e vissza, vagy azt független tényezők idézték elő; olyanok, amelyek alkalmasak az okozati lánc megszakítására, de legalábbis annak relativizálására.

E körben elsődleges hivatkozási alap a beteg súlyos alapbetegségének természetes lefolyása. Gyakori érv, hogy a beteg állapota olyan kritikus volt (ún. „sorsszerűség”), hogy a szakszerű ellátás sem háríthatta volna el a tragikus végeredményt. Ezt szemlélteti az az ügy, ahol a kirendelt igazságügyi orvosszakértő rögzítette: bár a halálhoz vezető okfolyamatot a maró anyaggal történt itatás indította el, a végkifejletet a sértett súlyos alapbetegségei (szív-, tüdőbetegség, idült szívelégtelenség, agykárosodás utáni állapot, továbbá általános testi sorvadás) „bizonyosan és jelentősen elősegítették”. Itt a bíróság a *concausa* ellenére megállapította a bűnösséget, mivel az alapbetegség önmagában, a mérgezés nélkül nem okozott volna halált az adott időpontban.⁷

Hasonlóképpen közreható okként értékelhető a sértetti vagy hozzátartozói oldal felróható magatartása is. Így például a Gödöllői Járásbíróság előtt folyamatban volt büntetőügyben az orvos végzettségű vádlott arra hivatkozott,

⁵ SZUCHOVSKY Gyula – DÓSA Ágnes: Egészségkárosodás és halál az orvosi tevékenységgel kapcsolatban. In: SÓTONYI Péter (szerk.): *Igazságügyi orvostan*. Semmelweis Kiadó, Budapest, 2011, 65.

⁶ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 7. § (4) bekezdés

⁷ Gyulai Törvénytörvény, 3.Bf.66/2021/15.

hogya a sértett és hozzátartozói visszautasították a mentőhívást. Bár a bíróság ezt a védekezést elvetette, az ítéletben nyomatékos enyhítő körülményként értékelte a „jelentős sértetti közrehatást”, mivel a család indokolatlanul késlekedett a kórházba szállítással, és a beteg nem volt tisztában saját korábbi betegségeivel.⁸

Végezetül szintén az okozati összefüggés megítélését nehezíti a beteg egyéni, atipikus reakciója, vagy egy elkerülhetetlen szövődmény is.

A BŰNÖSSÉG BIZONYÍTÁSA: A „LEGE ARTIS” HATÁRVONALAI

A bizonyítás harmadik kritikus területe az anyagi jogi bűnösség, azaz a szubjektív oldal megítélése. Az ügyésznek nem csupán az okozatosságot kell igazolnia, hanem azt is, hogy az orvos megsértette a tőle elvárható gondosság mércéjét. Ennek a bizonyítást azonban a jogalkalmazás során három, egymással összefüggő dogmatikai kategória nehezíti: a terápiás szabadság, a gyógyítás kockázata és a diagnosztikus tévedés.

Az egészségügyről szóló törvény biztosítja a kezelőorvos számára a terápiás szabadságot: joga van a tudományosan elfogadott vizsgálati és terápiás módszerek közül szabadon választani.⁹ A büntetőeljárásban tehát a vádhatóságnak nem azt kell bizonyítania, hogy létezett volna egy „jobb” vagy „korszerűbb” módszer. A bizonyítás tárgya az, hogy a terhelt által választott eljárás kívül esett a szakma szabályainak keretein, és ez az eltérés szakmailag indokolatlan volt. Konkrét ügyben a bíróság nem önmagában azt róta a vádlott terhére, hogy a hüvelyi szülést választotta a császármetszés helyett (ez a mérlegelés körébe tartozhatott volna), hanem azt, hogy a választott módszerhez elengedhetetlen biztonsági feltételeket (párhuzamos monitorozás, azonnali műtéti készenlét) nem biztosította, így a döntése már szakmai szabályszegésnek minősült.¹⁰

A bűnösség megítélését tovább bonyolítja a gyógyítás kockázata. A bizonyítás során élesen el kell határolni, hogy a káros következmény a szabályszegésből fakad-e, vagy a beavatkozásban inherensen benne rejlő kockázat realizálódása. Utóbbi esetben az orvos büntetőjogi felelőssége – szabályszegés hiányában – nem állapítható meg. Erre szolgál klasszikus példaként az az eset, amikor a kísérleti jellegű, bőrön át végzett epekő-eltávolító műtetet követően a betegek epés hashártyagyulladásban elhunytak. A bíróság ítélete szerint bár az orvos adminisztratív jellegű szabályokat szegett (pl. konzílium mellőzése), a halálos eredmény nem emiatt, hanem a beavatkozás kockázati körébe tartozó, elháríthatatlan szövődményként következett be, ami kizárta a büntetőjogi felelősség megállapítását.¹¹

⁸ Gödöllői Járásbíróság, 4.B.143/2017/134.

⁹ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 129. § (1) bekezdése

¹⁰ Kúria, Bfv.183/2021/10.

¹¹ BH 1996.182.

A védekezési stratégiák egyik leggyakoribb eleme a diagnosztikus tévedésre való hivatkozás. Fontos dogmatikai tétel, hogy a diagnosztikus tévedés – vagyis az orvos által felállított kórismének a beteg valós állapotától való eltérése – önmagában nem alapozza meg a büntetőjogi felelősséget, feltéve, hogy az orvos a téves következtetésre a szakmai szabályok maradéktalan betartása mellett, *lege artis* eljárva jutott.¹²

A büntetőjogi felelősség kérdése azonban nyomban felmerül, amennyiben a téves diagnózis közvetlen oka valamely foglalkozási szabály megszegése. Tipikus példa erre, amikor a mellkasi fájdalommal jelentkező beteg esetében az orvos elmulasztja az EKG-vizsgálat elvégzését, s emiatt nem ismeri fel a kóros állapotot. Ebben a relációban a felróhatóság alapját az képezi, hogy az orvos a vizsgálati kötelezettségének elmulasztásával elzárta magát attól a lehetőségtől, hogy a diagnózisról megalapozott véleményt alkothasson.¹³

AZ ELKÖVETŐ AZONOSÍTÁSA – A „TEAM-FELELŐSSÉG” DOGMATIKAI KÉRDÉSEI

A bizonyítás egyik legösszetettebb kihívása a modern, munkamegosztáson alapuló egészségügyi ellátás során az elkövető személyének azonosítása. A modern büntetőjog axiómája az egyéni felelősség elve, amely kizárja a kollektív vagy ún. „team-felelősség” alkalmazását.¹⁴ Ebből fakadóan a vádhatóság feladata, hogy a komplex ellátási láncolatot elemeire bontsa, és a tényállási elemek megvalósulását minden egyes résztvevő tekintetében külön-külön, személyre szabottan bizonyítsa.

Ezt a folyamatot nehezíti a szigorú hierarchikus viszonyok és a kompetenciahatárok esetleges elmosódása. A védekezési stratégiák visszatérő eleme a felelősség vertikális hátrítása: míg az alacsonyabb beosztású orvos a felügyelet hiányára vagy utasításra, addig a vezető a végrehajtó hibájára hivatkozva igyekszik mentesülni.

A bírói gyakorlat azonban konzekvens abban, hogy a hierarchikus alárendeltség nem mentesít az egyéni gondossági kötelezettség alól. Ezt szemlélteti az az ügy, ahol a rezidens orvos beosztású elsőrendű vádlott védekezése a döntési jogosultság hiányára és a folyamatos szakorvosi felügyelet elmaradására épült. A bíróság – a védekezést elvetve – megállapította a rezidens önálló büntetőjogi felelősségét. A terhére rótt mulasztás dogmatikai alapja nem a szakorvosi szintű ellátás elmaradása volt (hiszen erre kompetenciával nem rendelkezett), hanem azon kötelezettségének megszegése, hogy – saját kompetenciájának határait felismerve – elmulasztotta értesíteni az ügyeletvezetőt és segítséget kérni.¹⁵

¹² Uo.

¹³ Gödöllői Járásbíróság, 4.B.143/2017/134.

¹⁴ 2/1994. (I. 14.) AB határozat, II/3.

¹⁵ Kúria, Bfv.I.239/2015/6.

A hivatkozott jogesetből levezethető az a tétel, miszerint a szakmai felügyeletet gyakorló magasabb beosztású orvos ellenőrzési kötelezettsége nem eredményez objektív felelősséget a beosztott kolléga hibájáért. A büntetőjogi felelősség kérdése minden esetben aszerint vizsgálendő, hogy az érintett személy a saját kompetenciakörén belül, a rá vonatkozó szakmai szabályok szerint járt-e el.

A BIZONYÍTÁSI ESZKÖZÖK HIERARCHIÁJA A GYAKORLATBAN

A Be. természetesen a bizonyítási eszközök szabad mérlegelésének elvét¹⁶ rögzíti, vagyis formálisan nincsen alá-fölé rendeltségi viszony közöttük. A bírósági gyakorlatot elemezve azonban egyértelműen kirajzolódik egyfajta, *de facto*, vagyis tényleges hierarchia.

Ennek a képzeletbeli piramisnak a csúcsán megkérdőjelezhetetlenül az igazságügyi orvosszakértői vélemény áll. A bíróságok a központi orvosszakmai kérdéseket – történt-e szabályszegés, van-e okozati összefüggés – szinte kizárólag a szakértő megállapításaira alapozzák. A szakértő fordítja le a jog nyelvére az orvostudomány komplex tényeit, így az ő véleménye válik az ítélet legfontosabb pillérévé.

A bizonyítási hierarchia középső szintjén, közvetlenül a szakértői vélemény alatt, az objektív bizonyítékok, elsősorban az orvosi dokumentáció helyezkedik el. Ez a szakvélemény alapja és a tényállás rekonstrukciójának legfőbb forrása. A bírói gyakorlat elemzése során azonban az orvosi iratok bizonyító erejével kapcsolatban három olyan kritikus jelenség azonosítható, amelyre a vádhatóságnak kiemelt figyelmet kell fordítania.

Az első a „negatív tények” bizonyító ereje. Gyakran nem az a legfontosabb, hogy mi szerepel az orvosi iratokban, hanem ami hiányzik belőlük. Így például szakmai szabályszegést követett el és közvetlen veszélynek tette ki a beteg életét az az orvos, aki a nagy mennyiségű vért vesztett gyermeknek a mentővel való útba indítása előtt nem kötött be infúziót.¹⁷ Vagyis ebben az esetben maga az infúzióbekötés ténye mint elmulasztott beavatkozás nem volt feltüntetve az ambuláns lapon. Hasonlóképpen, a bíróság egy másik ügyben a számítógépes rendszerben rögzített „negatív tényekre” alapozta a bűnösséget: bár az orvos bejegyezte a rendszerbe a diagnózist, a trombózis-profilaxisra (vérhígítóra) vonatkozó bejegyzés és receptfelírás hiánya bizonyította, hogy a háziorvos figyelmen kívül hagyta a kórházi zárójelentés utasítását, ami a beteg tüdőembóliában bekövetkezett halálához vezetett.¹⁸

¹⁶ Be. 167. § (4) bekezdés

¹⁷ Legfelsőbb Bíróság, Bfv.473/2008/5.

¹⁸ Debreceni Ítéltábla, Bf.I.527/2012/4.

A dokumentáció bizonyító erejét árnyalja az a sajátos paradoxon, hogy az iratok jelentős részét a bűncselekmény potenciális elkövetője állítja ki. Nyilvánvaló pszichológiai és védekezési mechanizmus, hogy az orvos hajlamos a történéseket utólag úgy rögzíteni, hogy azok a szakmai szabályoknak megfelelő színben tűnjenek fel – még akkor is, ha a valóságban eltértek attól.

A harmadik kritikus jelenség, amely megkérdőjelezi az orvosi dokumentáció bizonyító erejét, a manipuláció gyanúja. Ez megnyilvánulhat a legdurvább formában, dokumentumok eltüntetésében (pl. eltűnik a betegről készített EKG, vagy a szülés közben készült CTG regisztrátum). De gyakran adhatnak okot finomabb jelek is, mint például az utólagos, vagy a kronológiát megtörő módosítások.

A bizonyítási piramis alapját a szubjektív bizonyítékok, azaz a terhelti és a tanúvallomások alkotják. Bár az események történeti keretét a sértett, a hozzátartozók és az egészségügyi személyzet vallomásai adják meg, a bírói gyakorlat ezeket – az érzelmi érintettség vagy a kollegiális összetartás torzító hatása miatt – mindig fokozott óvatossággal, az objektív bizonyítékok és a szakvélemény fényében értékeli.

Az egészségügyi személyzet kihallgatása speciális nehézséget jelent. A kollegiális összetartás miatt az orvosok és ápolók gyakran vonakodnak terhelt vallomást tenni munkatársaikra, vagy „nem emlékeznek” a kritikus részletekre.

A bizonyítási eszközök fent vázolt gyakorlati hierarchiája nem pusztán elmélet, hanem egyértelmű stratégiai iránymutatás az ügyészség számára. A nyomozás során a legfontosabb feladat egy olyan, minden részletre kiterjedő, logikailag támadhatatlan igazságügyi orvosszakértői vélemény beszerzése, amely a bíróság számára biztos alapot nyújt az ítékezéshez. Ahhoz, hogy egy ilyen szakértői véleményt tudjon prezentálni az ügyészség, már a nyomozás legkorábbi szakaszában résen kell lenni, hiszen a bizonyítékok megszerzése – különösen az időmúlás és a digitális adatok illékonyága miatt – számos buktatót rejt.

A BIZONYÍTÁS NYOMOZÁSMÓDSZERTANI BUKTATÓI

A nyomozás során elkövethető legsúlyosabb, sokszor irreverzibilis hiba a késedelem. Az orvosi dokumentációt két – eltérő nyomozati taktikát igénylő – csoportba lehet sorolni, a rögzítés helye és módja szerint. Egyrészt vannak az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térbe (a továbbiakban: EESZT) feltöltött dokumentumok, ezek a Be. 269. § (1) bekezdés f) pontja alapján ügyészi engedéllyel, nyomozó hatósági adatkérés útján beszerezhe-

tők. Ugyanakkor a betegellátás során számos olyan releváns „offline” irat keletkezik (pl. ápolási dokumentáció, lázlapok, műtéti naplók, dekurusz lapok), amelyeket nem töltenek fel az EESZT-be. Ezen iratok tekintetében a haladéktalan lefoglalás elengedhetetlen. Amíg a teljes, eredeti dokumentáció nincs a hatóság birtokában, addig fennáll a bizonyítékok utólagos módosításának, vagy „kiegészítésének” reális veszélye.

A hiányosan vagy késedelmesen beszerzett orvosi dokumentációnak a másik súlyos következménye, hogy ez alapján fog elkészülni az igazságügyi orvosszakértői vélemény is, így ebből kimaradhat olyan tények értékelése, amelyek alapvetően befolyásolhatják a szakértőnek a feltett kérdésekre adott válaszát, és ezáltal torzíthatják a büntetőjogi felelősség megítélését.

Nyomozástaktikai szempontból az orvosi dokumentációt elsődlegesen az EESZT-rendszert üzemeltető Egészséginformatikai Szolgáltató és Fejlesztési Központtól (ESZFK), és nem közvetlenül az érintett egészségügyi szolgáltatótól célszerű beszerezni. Utóbbi esetben ugyanis a potenciális elkövetői kör rögtön már a nyomozás elején tudomást szerezhet a büntetőeljárásról, ami lehetőséget teremt számukra az orvosi iratok manipulációjára és a védekezés összehangolására.

A hiányos bizonyításfelvétel körében kiemelt kockázatot jelent a tanúkihallgatások körének indokolatlan szűkítése. A tapasztalatok azt igazolják, hogy az orvosi hierarchiában alacsonyabb szinten elhelyezkedő, de az eseményeket közvetlenül észlelő szakszemélyzet – műtőssegédek, ápolók – vallomása gyakran objektívebb képet ad a tényállásról, mint a felelősségre vonás, vagy a szakmai retorzió árnyékában nyilatkozó orvoskollégáké.

Mivel ezen ügyek kimenetele döntően az orvosszakértői véleményen múlik, a szakértő kompetenciája és függetlensége kulcskérdés. A nyomozó hatóságnak forszíroznia kell, hogy a kirendelt igazságügyi orvosszakértő a vizsgált szakkérdésnek megfelelő kompetenciával rendelkező szakkonzultánst¹⁹ vonjon be a szakvélemény elkészítéséhez. Amennyiben például a bűncselekmény gyanújának alapját egy aneszteziológiai szabályszegés képezi, elengedhetetlen, hogy a szakvélemény elkészítésében aneszteziológia és intenzív terápiás szakvizsgával rendelkező szakorvos is közreműködjön.

Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények bizonyításának egyik újszerű, strukturális kockázatát az egészségügyi ellátórendszer centralizációja, különösen az egyetemi klinikai központok integrációs modellje teremtette meg. Tekintettel arra, hogy a korábban önálló városi kórházak – mint például a Debreceni Egyetem esetében a berettyóújfalui

¹⁹ Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény, 59. § (1) bekezdés

Gróf Tisza István Kórház²⁰ – ma már az orvostudományi egyetemek szervezeti egységeiként (*campus*) működnek, a területileg illetékes, de ugyanazon felsőoktatási intézmény szervezetébe tagozódó igazságügyi orvostani intézet szakértőinek kirendelése aggályokat vethet fel. A vizsgált egészségügyi személyzet és az eljáró szakértő közös munkáltatói háttere, illetve az intézményi lojalitás feltételezése a Be. 191. § (1) bekezdés h) pontja szerinti „egyéb okból” eredő elfogultság gyanúját vetheti fel. Ez a helyzet a védelem számára kiváló támadási felületet biztosít a szakvélemény objektivitásának megkérdőjelezésére, ami végső soron a bizonyíték kirekesztését és a vád gyengülését eredményezheti. Mindezekre tekintettel indokolt lehet már a nyomozati szakban a szervezeti átfedéssel nem érintett, más vármegyei vagy országos illetékességű szakértői szerv kirendelése.

Bár a modern betegellátás digitális transzformációja jelentős adatvagyont hoz létre, a jelenlegi nyomozati gyakorlat súlypontja továbbra is a papír alapú dokumentációra és a személyi bizonyítékokra helyeződik. Ez a megközelítés magában hordozza a rutinszerűség csapdáját: a hatóságok gyakran megelégszenek a papír alapú dokumentáció tartalmával, amelyek utólag készülnek, s így szükségszerűen tükrözik a készítő szubjektív szűrőjét és esetleges önigazolási törekvéseit.

Ezzel szemben kiaknázatlan lehetőséget jelentenek az orvostechnikai eszközök memóriájában tárolt objektív adatok. E tekintetben technikai szempontból érdemes különbséget tenni a különböző eszközcsoportok bizonyítási ereje között.

Az emelt szintű mentőegységeknél és a sürgősségi osztályokon rendszerezett monitor-defibrillátorok (például *Lifepak 15*) esetében kevésbé ismert tény, hogy ezen eszközök a bekapcsolástól kezdve másodperc pontosságú, részletes eseménynaplót rögzítenek.²¹ Ez a funkció manipulálhatatlan „fekete dobozként” szolgál: a gépi riasztások és beavatkozások pontos időpontjai objektív ellenőrzési lehetőséget biztosítanak a szubjektív tanúvallomásokkal szemben.

Ugyanakkor az alapszintű mentőegységek, a rendvédelmi társszervek, valamint a laikusok által használt félautomata defibrillátorok (*AED*) jelentős része – gyártmánytól és konfigurációtól függően – képes a környezeti hangok rögzítésére is.²² Ez a funkció bizonyítási szempontból felbecsülhetetlen

²⁰ Debreceni Egyetem Gróf Tisza István Campus. <https://unideb.hu/grof-tisza-istvan-campus>

²¹ *LIFEPAK 15 Monitor/Defibrillator Operating Instructions*. Physio-Control Inc., Redmond (WA), 2019, 165. https://www.stryker.com/content/dam/stryker/ems/resources/operating-instructions/international/3314911-030_int-eng_lifepak_15_operating_instructions.pdf

²² *AED Pro® Operator's Guide*. ZOLL Medical Corporation: Chelmsford (MA), 2017, 1–4.

értékű: a rögzített verbális kommunikáció, a helyszíni zajok és az elhangzó utasítások közvetlen információt szolgáltatnak az ellátás valós körülményeiről, adott esetben a mulasztás tényéről.

A digitális bizonyítékok biztosítása azonban mindkét eszköztípusnál versenyfutás az idővel. A legkritikusabb tényező a technikai korlátokból fakadó adattárolási kapacitás. Az eszközök memóriája véges, az adatok – használatától függően, jellemzően néhány héten belül – automatikusan felülíródnak. Amennyiben a nyomozás kezdeti szakaszában elmarad az eszközök lefoglalása vagy a forenzikus adatmentés, az helyrehozhatatlan eljárási hátrányt okoz. Míg a tanúvallomás hetekkel később is pótolható, addig a felülíródott digitális adat véglegesen megsemmisül.

A digitális bizonyítékok elvesztése az esetek többségében nem a hatósági passzivitás, hanem az eszközspecifikus ismeretek hiányának következménye. Éppen ezért *a nyomozás hatékonyságának növelése érdekében elengedhetetlen a nyomozó hatóságok célirányos szakmai kompetenciafejlesztése*, annak érdekében, hogy a helyszíni eljárás során felismerjék: egy orvosi műszer nem csupán gyógyászati eszköz, hanem potenciális adathordozó is.

ZÁRSZÓ

Jelen tanulmány célja az volt, hogy átfogó képet adjon az orvosi foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bizonyításának speciális dogmatikai és gyakorlati kihívásairól. Összegzésként megállapítható, hogy a Btk. 165. §-a szerinti keretdiszpozíció tartalommal való kitöltése a bizonyítás alapköve. A vádhatóságnak képesnek kell lennie arra, hogy a jogszabályok, intézményi protokollok és az íratlan *lege artis* szabályok diffúz rendszeréből rekonstruálja az adott helyzetben irányadó gondossági mércét. Láthattuk, hogy ebben a folyamatban a modern, munkamegosztáson alapuló ellátás ellenére a büntetőjogi felelősség szigorúan egyéni marad, amelyet nem old fel sem a team-munka, sem a hierarchikus alárendeltség.

A bizonyítási eszközök hierarchiájának vizsgálata rámutatott a gyakorlat egyik legfőbb paradoxonára: miközben a szakértői vélemény a „bizonyítási piramis” csúcán állva szinte determinálja az ítéletet, addig a szubjektív bizonyítékok – különösen az egészségügyi személyzet vallomásai – a kollegiális összetartás miatt gyakran korlátozott értékűek. Ebből fakadóan a jövőbeni nyomozások sikerének záloga az objektivitás irányába történő elmozdulás.

A tanulmány végkövetkeztetése, hogy a nyomozó hatóságoknak paradigmaváltásra van szükségük a bizonyítékok beszerzése terén. A papír alapú dokumentáció rutinszerű elemzése mellett elengedhetetlen a digitális bizonyítékokban rejlő lehetőségek kiaknázása. Az orvostechnikai eszközök (monitorok, defibrillátorok) memóriája olyan objektív, manipulálhatatlan adatokkal szolgálhat, amelyek döntőek lehetnek a szubjektív vallomásokkal szemben. Ezen adatok biztosítása azonban – ahogy arra a tanulmány is rámutatott – versenyfutás az idővel, ami nem tűri a hatósági késedelmet.

FŐDI VIOLETT*

A szexuális erőszak minősített eseteinek kérdései a gyakorlatban

BEVEZETŐ

„A gyermekemen múlt héten szombati napon vettem észre először, hogy valami történt. Hazajött este, nem kért vacsorát, holott korábban mindig enni szokott, kiment háynyi és szédült. Én kérdeztem is tőle, hogy valaki piszkált? – erre nemmel válaszolt. Én ezt nagyon furcsának találtam, beszéltem róla a férjemmel is. A férjem és a lányom is beszéltek a kisfiammal, azonban nekik sem mondott semmit. Ezután másnap reggel is kérdeztem a gyereket, történt-e valami, de megint annyit mondott, hogy nem történt semmi.

A héten a kisfiam ment iskolába, minden zajlott úgy, ahogy zajlani szokott. A héten semmi furcsát nem vettem észre a gyermekem. A szombati történetet a héten egy alkalommal hoztam csak neki szóba, a gyerek azonban megint elutasító volt.

Kérdésre elmondom, hogy a gyerekem nem szokott előttem megnyílni, sőt az a baj, hogy egyik családtag előtt sem. Még talán a nővérével, bár erről állítólag neki sem mondott semmit.

A mai napon este 17 órakor a férjemmel mentünk be a városba. A lépcsőházba lefelé menet kiürítettem a postaládát, sok levél volt benne, nem is néztem, mit kaptam, csak fogtam és mindent betettem a táskámba. Amikor a városban végeztünk, hazafelé menet kezdtem átnézni a postát. Találtam egy levelet, mely csak egy piros cetlivel volt leragasztva, és több helyen össze volt kapcsolva, de nem tették borítékba. A levélre egy számomra ismeretlen férfi neve volt ráírva, valamint a gyermekem neve és „szülei részére”.

* FŐDI Violetta, ügyészégi fogalmazó, Siklósi Járási Ügyészség

A levélre rácsodálkoztam, mert nekem a feladó neve semmi sem mondott. A kocsiban szét is bontottam a levelet és elolvastam. A levél arról szólt, hogy ez a férfi valamit tett a fiammal és amiatt kér elnézést, valamint abban a hitben volt, hogy én feljelentést tettem a rendőrségen. Én a levél elolvasása után egyből tudtam, hogy valami olyanról lehet szó, mely múlt hét szombati napon történt, amikor a fiam hányt otthon. Konkrétan azonban nem tudtam miről szól a levél. A kisfiam is akkor érkezett haza, amikor én. A lakásba beérve leveleköztem, majd megkértem a férjemet és a lányomat, menjenek át a másik szobába, kettesben akartam maradni a fiammal. Mutattam a levelet messziről neki és annyit mondtam, hogy ez a férfi mindent leírt a levélben. Kértem, hogy akkor most ő is mondja el, tőle szeretném hallani. Ekkor már mindent elmesélt nekem a kisfiam.”¹

AZ ÚJ BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV VÁLTOZTATÁSAI ÉS HATÁSA A JOGGYAKORLATBAN

A fenti jogeset 2013 novemberében, az *új Btk.* alkalmazásának hajnalán, Pécs városában történt. A vádirati tényállás szerint a sértett az édesanyja révén régebb óta ismerte a másodrendű vádlottat, aki Pécs egyik piacterén szokott árulni, és a sértett időnként segített neki. 2013 novemberében, pontosan meg nem állapítható napon, a sértett a lakókörnyezetében találkozott a másodrendű vádlottal, aki felajánlotta neki, hogy felmehetnének az elsőrendű vádlott lakására, ahol a sértett játszhatna a számítógépen. A sértett ebbe beleegyezett, és a másodrendű vádlottal az elsőrendű vádlott lakására ment. A lakásban az elsőrendű vádlott bekapcsolta a számítógépet és elindított egy számítógépes játékot, amivel a sértett játszani kezdett, mindeközben a vádlottak a sértett jelenlétében, a számítógéptől balra eső televízión pornófilmet kezdtek nézni, majd a másodrendű vádlott a számítógéptől jobbra eső ágyon a sértett jelenlétében önkielégítést végzett. Ekkor az elsőrendű vádlott a számítógép előtti forgószéken ülő sértettet kézzel megemelte, a sértett nadrágját és alsónadrágját lehúzta, majd a kezével megfogta és izgatni kezdte a sértett nemi szervét, azt egy alkalommal a szájába is vette, továbbá az elsőrendű vádlott az ágyon ülő másodrendű vádlott nemi szervét is izgatni kezdte a kezével. Ezt követően a másodrendű vádlott maga is megfogta kezével a sértett nemi szervét és rövid ideig izgatta.²

Az említett ügy érdekessége a minősítésében rejlik. Az *új Btk.* teljes egészében újraszabályozta a régi Btk. szerinti nemi erkölcs elleni bűncselekmények körét. Változott némely bűncselekmény megnevezése, az egyes tényállások, a

¹ Pécsi Járási Ügyészség, B.7607/2013.

² Pécsi Járási Ügyészség, B.7607/2013.

minősített esetek szabályozása, és megszűnt a tizenkettedik életévét be nem töltött személyek védekezésére képtelenségére vonatkozó törvényi vélelem.³

Az új Btk. alkalmazásának kezdeti szakaszában az új struktúra, valamint a minősített esetek értelmezése jelentős problémákat okozott a joggyakorlatban, különösen annak a kérdésnek a tekintetében, hogy a 197. §-ban rögzített szexuális erőszak büntetendők (2) bekezdésére épülnek-e minősített esetek.⁴

Ehhez szükségesnek tartom bemutatni az új Btk. hatálybalépésekor rögzített tényállást:

197. § (1) Szexuális erőszakot követ el, és büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

a) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el,

b) más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel.

(2) Szexuális erőszakot követ el az is, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,

b) az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el, vagy

c) azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

(4) Öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,

a) aki az (1) bekezdés a) pontjában vagy a (3) bekezdés b) vagy c) pontjában meghatározott bűncselekményt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére követi el, vagy

b) ha a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekményt a (3) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül.

(5) Aki a szexuális erőszak elkövetéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁵

A kérdés kapcsán a joggyakorlatban két különböző álláspont alakult ki. Az egyik nézőpont az volt, hogy a bűncselekmény a tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel való kapcsolati viszony vagy többes elkövetés esetén a 197. § (2) bekezdésébe ütközik, és a (3) bekezdés b) vagy c) pontjára figyelemmel a (4) bekezdés a) pontja szerint minősül, függetlenül attól, hogy az elkövető a bűncselekményt kényszer vagy erőszak alkalmazása nélkül valósította-e meg.

³ 19/2017. (VII. 18.) AB határozat

⁴ 2/2016. Büntető jogegységi határozat

⁵ 2012. évi C. törvény 2013. július 1. napján hatályos állapota

A másik szemlélet szerint a (2) bekezdésbe ütköző szexuális erőszak bűntette alapeset: a Btk. ehhez további minősítő körülményeket nem állapít meg. Így a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett szexuális erőszak csak akkor minősül súlyosabban, ha az elkövető a sértettel kapcsolati viszonyban áll, illetve többes elkövetés esetén, amennyiben a sértettel szemben erőszakot, vagy kvalifikált fenyegetést alkalmaznak, továbbá akkor, ha a sértett – életkortól független – védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát használják fel szexuális cselekményre.⁶

A bíróságokon a különböző értelmezések által eltérő minősítések születtek, aminek következtében ugyanazon tényállások esetén a terheltet büntetőjogi felelősségét másmilyen büntetési tételkeretek között állapították meg öt évtől tíz évig terjedő, illetve öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés között.⁷

Mindezek relevanciája abban állt, hogy a különböző értelmezések révén a bíróságok joghatósága megkérdőjeleződött, hiszen ha a bűncselekmény a (2) bekezdés szerint minősült, az eljárásra a járásbíróság, míg, ha a (4) bekezdés a) pontja szerint, úgy a törvényszék rendelkezett hatáskörrel.⁸

A JOGESET ÚTJA

Az ismertetett jogeset is rögzös utat tett meg a jogerős bírói döntéshez vezető úton. A nyomozást a Pécsi Rendőrkapitányság rendelte el 2013 decemberében a (2) bekezdés szerinti szexuális erőszak bűntettében, majd 2014 májusában átette az ügyet Baranya Megyei Rendőr-főkapitánysághoz, a Pécsi Járási Ügyészség pedig a Baranya Megyei Főügyészséghez arra hivatkozva, hogy a kialakult bírói gyakorlat a tízéves sértettet a felnőtt korú személyek által elkövetett bűncselekménynél önmagában, a fizikai adottságok különbségéből eredő érdemi védekezés objektív lehetőségének hiánya miatt, védekezésre képtelennek kell tekinteni, így a cselekmény a 197. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző, a (3) bekezdés c) pontja szerint minősülő, és a (4) bekezdés a) pontja szerint büntetendő szexuális erőszak bűntettének minősül.⁹

Pár nap elteltével a Baranya Megyei Főügyészség átiratában kifejtette, hogy a cselekmény átminősítésével nem ért egyet, mivel a (3), illetve (4) bekezdésben foglalt minősítő körülmények abban az esetben vehetők figyelembe, ha az elkövető az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt követi el. Továbbá,

⁶ 2/2016. Büntető jogegységi határozat

⁷ NAGY Alexandra: A tizenkettedik életévüket be nem töltött személyek szexuális cselekményekkel szembeni büntetőjogi védelme. *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2., 195. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201702/14_nagyalexandra.pdf

⁸ 1998. évi XIX. törvény 16. § (1) bekezdés a) pont

⁹ Pécsi Járási Ügyészség, B.7607/2013.

hogyan a jelen ügyben erőszak, élet, vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés nem történt, valamint a korábbi Btk. szerinti életkorhoz kötött vélelem az új és az ügyben alkalmazandó Btk.-ban nem szerepel, ezért a cselekmény a Btk. 197. § (2) bekezdése szerint minősül, elbírálása a járásbíróság hatáskörébe tartozik, a nyomozás felügyeletét pedig a Pécsi Járási Ügyészségnek kell ellátnia.¹⁰

Ezt követően a Pécsi Járási Ügyészség 2014 novemberében vádat emelt a terhelttel szemben a 197. § (2) bekezdése szerinti szexuális erőszak bűntettében. A Pécsi Járásbíróság viszont arra az álláspontra jutott, hogy a vádlottak cselekménye a vádirati minősítéstől eltérően a (3) bekezdés c) pontjára figyelemmel a (4) bekezdés a) pontja szerint minősülhet, így hatáskörének hiányát megállapítva, az ügyet áttette a Pécsi Törvényszékhez. A Pécsi Törvényszék megítélése szerint azonban az ügy elbírálása – osztva a Baranya Megyei Főügyészség álláspontját, miszerint a korábbi Btk.-ban rögzített, a tizenkettedik életévét be nem töltött személyek védekezésre képtelen állapotára vonatkozó törvényi vélelem megszűnt – a járásbíróság hatáskörébe tartozik. A bíróságok között felmerült hatásköri összeütközésre tekintettel a Törvényszék felterjesztette az ügy iratait a Pécsi Ítéltáblához, aki 2015. április 28. napján kelt *Bkk.I.96/2015/3. számú* végzésében – szintén egyetértve a főügyészségi állásponttal – a Pécsi Járásbíróságot jelölte ki az eljárás lefolytatására.¹¹

Most már azt gondolhatnánk, hogy a hatásköri probléma megoldódott, és az eljárás folyt tovább, ahogy a Be.-ben meg van írva, csak hogy a Kúria 2015. január 27. napján kelt *Bfv.I.1537/2014/4. számú* ítéletében kifejtette, hogy a (2) bekezdésbe ütköző bűncselekmény vonatkozásában is minősítő körülményként értékelendő a (4) bekezdés a) pontja. Emiatt a tárgyaló ügyész vádat módosított, amellyel a járásbíróság nem értett egyet, hivatkozva a Pécsi Ítéltábla fenti végzésére, így az elsőfokú ítélet a (2) bekezdés szerinti szexuális erőszak bűntettében mondta ki bűnösnek a vádlottakat 2015 decemberében. Az ügyész az ítélet ellen fellebbezést nyújtott be, amelyben kérte az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, valamint az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását, figyelemmel arra, hogy az ügyben a Pécsi Járásbíróság hatáskörét túllépte.

A másodfokon eljáró Pécsi Törvényszék végül helybenhagyta a járásbíróság ítéletét, mivel álláspontja szerint a törvény szövegéből és rendszeréből egyértelműen megállapítható, hogy a bűncselekmény minősítette esetei az (1) bekezdésben rögzített két alapesetre épülnek, a (2) bekezdés szerinti alapesetre pedig nem épülnek minősített esetek.¹²

¹⁰ Baranya Megyei Főügyészség, M.I.B. 510/2014.

¹¹ Pécsi Járási Ügyészség, B.7607/2013.

¹² Pécsi Járási Ügyészség, B.7607/2013.

A nyelvtani értelmezés alapján én is azt az álláspontot tartom megfelelőnek, miszerint a vádlottak cselekménye a 197. § (2) bekezdése szerint minősül, tekintettel arra, hogy a minősített eseteket tartalmazó (3) bekezdés kifejezetten visszautal az (1) bekezdésre, és ugyanígy utal vissza a (4) bekezdés is az (1), illetve a (3) bekezdésben meghatározottakra.

KAPCSOLATI VISZONY ESETE

A gyakorlatban az értelmezési problémák körében a nagyobb fókusz – feltehetően annak gyakorisága miatt – a kapcsolati viszony esete kapta, amely kapcsán a Kúria Büntető jogegységi tanácsa 2016. október 18. napján meghozott 2/2016. *Büntető jogegységi határozatában* kimondta, hogy a 197. § (1) bekezdésébe ütközik, és a (2) bekezdésre figyelemmel a (4) bekezdés a) pontja szerint minősül a tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális erőszak bűntette, ha a cselekmény sértettje az elkövető hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt áll, függetlenül attól, hogy azt kényszerítéssel valósította meg.¹³

A joggyakorlatban egészen rövid időn belül megmutatkozott, hogy a BJE több szempontból is aggályos. Erre tekintettel a Szolnoki Törvényszék bírása a 6.B.1226/2016/9. számú végzésével, valamint a Fővárosi Törvényszék bírása a 8.B.879/2016/16-II. számú végzésével az előtte folyamatban lévő büntető eljárást felfüggesztette, és alkotmánybíróági eljárást kezdeményezett a BJE alaptörvény-ellenességének megállapítása végett, figyelemmel arra, hogy álláspontjuk szerint a jogegységi határozat ellentétes az Alaptörvény C) cikk (4) bekezdésében rögzített hatalommegosztás elvével, a Kúria jogegységesítő tevékenységét biztosító 25. cikk (3) bekezdésével, valamint sérti a XXVIII. cikk (4) bekezdésben meghatározott *nullum crimen sine lege* alapelvét is.¹⁴

Az Alkotmánybíróság az indítványokat megalapozottnak találta, miszerint a Kúria nem értelmezte a normát, hanem valójában felelősséget súlyosító normát alkotott, így 2017. július 11. napján kelt 19/2017. (VII. 18.) AB határozatával megállapította a 2/2016. *Büntető jogegységi határozat* alaptörvény-ellenességét, és többek között kifejtette azt is, hogy a (2) bekezdés szerinti alapeseti törvényi tényállás szabályozása nem csak a BJE-ben szabályozni kívánt esetkörben eredményez aránytalanságot, hanem például az általam bemutatott többes elkövetés esetén is.¹⁵

¹³ 2/2016. Büntető jogegységi határozat

¹⁴ 19/2017. (VII. 18.) AB határozat

¹⁵ 19/2017. (VII. 18.) AB határozat

Mindezek hatására a Legfőbb Ügyész indítványozta, hogy a Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa helyezze hatályon kívül a 2/2016. *Büntető jogegységi határozatot*, egyúttal határozza meg azt, hogy az ilyen módon elkövetett cselekmény a (2) bekezdés szerint minősül, tekintettel arra, hogy a 19/2017. (VII. 18.) AB *határozat* azon a tényen nem változtatott, hogy eltérő jogalkalmazói gyakorlat alakult ki. A Büntető Jogegységi Tanács 2017. október 9. napján meghozta az 1/2017. számú *Büntető jogegységi határozatát*, amely hatályon kívül helyezte az Alkotmánybíróság által *pro futuro* megsemmisített 2/2016. *Büntető jogegységi határozatot*.¹⁶

Az Országgyűlés ezt követően a törvénymódosítás mellett döntött, amelynek következtében már egyértelmű választ adtak a szexuális erőszak minősített eseteinek korábbi kérdéseire.¹⁷ A tényállás végül a jelenleg is hatályos formáját a 2021. évi LXXIX. törvény általi módosításával érte el.¹⁸

KONKLÚZIÓ

A büntetőjogi elmélet és a gyakorlat rendkívül szoros kapcsolatban állnak egymással. Az elméletnek a valóság az alapja, és feladata elsődlegesen nem a feltétlen igazságok feltárása, hanem az elvszerű és egyben észszerű jogalkotás és jogalkalmazás segítése.¹⁹

A jogalkalmazók feladata, hogy az életnek megfelelően átültessék a jogszabályokat a gyakorlatba, ami által felvetődhetnek – a fentieket is tekintve – olyan kérdések, amelyekre a jogalkotók és jogalkalmazók nem tudnak előre felkészülni, és amelyek végül izgalmas és gondolkodást igénylő úton át vezetnek el a jó megoldásig.

¹⁶ 1/2017. Büntető jogegységi határozat – a 2/2016. Büntető jogegységi határozat hatályon kívül helyezéséről

¹⁷ 2017. évi CLXXVII. törvény 1. §

¹⁸ 2021. évi LXXIX. törvény 19. §

¹⁹ TÓTH MIHÁLY: Adalékok a büntetőjogi dogmatika válságához. In: HOMOKI-NAGY Mária – KARSAI Krisztina – FANTOLY Zsanett – JUHÁSZ Zsuzsanna – SZOMORA Zsolt – GÁL Andor (szerk.): *Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi kar, Szeged, 2018. 953.

Magán- vagy közérdek?

Avagy az ügyész közérdekű fellépésének problémái

BEVEZETÉS

A kezdő joghallgató az egyetemre belépve a jogtudomány első komoly pilléréként *Ulpianus* tanával találkozik, amely a jogrendszert közjogra és magánjogra osztja.¹ Később aztán mindannyian tapasztalhattuk, hogy ez a tétel napjainkra relatívvá vált, hisz a közjog magánjogiasodik, illetve a magánjogban is egyre több a közjogi elem.² E kérdéskör egyik modern problémája a közérdek magánjogi megjelenése, amely az ügyész közérdekű magánjogi fellépéseiben is markánsan manifesztálódik.

Vajon hol húzódik a határ a magán- és a közérdek között?

Nyilvánvaló, hogy a privátautonómia védelmére alapozó, alapvetően a magánérdekek érvényesítésén, ütköztetésén alapuló filozófiával építkező magánjog rendszerében az állami beavatkozást jelentő ügyészi, vagy általában más közjogi jogalany általi közreműködés idegen testként hat. Ennek ellenére szükségszerű kivétel, amely épp a magánérdekek absztrakcióján, magasabb szintre helyezésén alapul. Azon a jogalkotói felismerésen, hogy a közérdek voltaképp magánérdekek eredője, mondhatni a közösségi magánérdekek célzott közös nevezője, amely ugyanakkor épp absztrakt jellegénél fogva az egyén által nem képviselhető, megjeleníthető.³

* GYÖRGY Noémi, főügyészségi ügyészségi fogalmazó, Baranya Vármegyei Főügyészség

¹ Az *Ulpianus* által kidolgozott érdek-központú modell lényege szerint a közjog és a magánjog alapvetően a védett érdekek mentén különíthető el: a közjog a közérdekeket, míg a magánjog a magánérdekeket szabályozza. Ez az érdek-elméleti megközelítés hosszú időn át meghatározó volt a jogrendszerek számára.

² NOCHTA Tibor: A magánjog és a közjog viszonyáról az új Ptk. alapján is. *Jogtudományi Közlemény*, 2016/10., 483.

³ JAGUSZTIN Tamás: A közérdekű igényérvényesítés elméleti kérdései. *Állam- és Jogtudomány*, 2018/1., 56.

KÖZÉRDEK

A magánjogi ügyészi fellépés kulcsfogalma és általában legitimációs háttere a közérdek, hiszen az ügyészi fellépés csak a közérdek védelme érdekében lehetséges, azonban sok esetben mégis magánérdeknek látszik.⁴

A közérdek a jog által értékelt jelenség ugyan, de jogi fogalma nincs. Más metajurisztikus kategóriákhoz hasonlatosan a fogalmi keretei általában bizonytalanok, korszaktól és szituációtól függően változóak.

A számos tudományos közérdek-fogalom elemzését, ezek ütköztetését mellőzve megállapítható, hogy nem lehet olyan közérdek-fogalmat adni – még megközelítőleg sem –, amely a jogi norma absztrakciós fokán a gyakorlat, illetve a jogalkalmazó számára kellően egyértelmű kereteket adna az adott konkrét tényállásbeli értelmezéshez.⁵ Önmagában ugyanis a közérdeknek a magánérdekek közös nevezőjeként, eredőjeként való definiálása nyilván nem jelenthet megoldást. Ennek pedig az az oka, hogy a társadalom rendkívül sokszínű, horizontális és vertikális síkon is számos kisebb-nagyobb közösség alkotja, amelyek ösztársadalmi szinten bonyolult érdekstruktúrát jelenítenek meg. Nem ritka, hogy ebben a struktúrában a közösségi érdekek ütköznek, tehát különböző közérdekek között is húzódnak konfliktusok.⁶

Ilyen esetben a jogalkalmazás a konkrét ügyben kénytelen érdekmérlegelést végezni és a közérdek fogalmát tartalommal megtölteni⁷, ahogy erre már a Legfelsőbb Bíróság egy 2010. évi döntése is utal, hiszen ebben az adott ügyben a jogalkalmazó azzal a nehézséggel találkozott, hogy a jogszabályban írt közérdek érvényre juttatása csak egy másik közérdek sérelmén keresztül valósulhatna meg.⁸

⁴ CSEHI Zoltán: Kétélyek és kérdések az ügyész közérdekű keresetindításának a jogáról. *Iustum Aequum Salutare*, 2011/2., 1–2. <https://szakikkadatbazis.hu/doc/8656582>

⁵ JAGUSZTIN Tamás: *Közérdekű igényérvényesítés a fogyasztóvédelmi magánjogban*. Doktori (PhD) értekezés. Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Debrecen, 2022, 19–20. <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/2c0ee5be-1086-4d95-a3ef-703dc6ae03bb/content>

⁶ JAGUSZTIN T. (2018): i. m. 43–44. és 53–54.

⁷ JAGUSZTIN T. (2022): i. m. 33.

⁸ A BH 2010. 91. számon közzétett eseti döntés tényállása alapján az elsőrendű alperes 1996 és 1997. év között szennyvízelvezető törzshálózati szakaszokat épített azzal, hogy a létesített csatornaszakaszokat az átadás-átvételt követően az üzemeltető másodrendű alperes tulajdonába adja térítésmentesen. Az első- és másodrendű alperesek 2006. március 22-én megállapodást írtak alá, amelyben rögzítették, hogy a csatornaszakaszok rákapcsolása a másodrendű alperes tulajdonát képező szennyvízelvezető törzshálózati rendszerre már megtörtént. A felperes közérdekű keresetében e szerződés semmisségének a megállapítását kérte, és előadta, hogy az elsőrendű alperes által létesített szennyvízelvezető csatornaszakaszok az önkormányzat törzsvagyonához tartoznak, így a tulajdonjog ingyenes átengedése a másodrendű alperes részére a

Ebből is érezhető, hogy az elvi sík, a fogalommeghatározás kereteinek rögzítése bármennyire fontos bázisa a jogalkalmazásnak, olykor nem ad kellő támpontot a konkrét ügy mikénti eldöntése tekintetében. Erre is figyelemmel számos, az ügyész közérdekű fellépését érintő eljárásjogi, illetve anyagi jogi probléma merül fel a gyakorlatból, melyeket a következő esetek alapján kívánom felvillantani.

KÖZÉRDEKŰ-E AZ ÜGYÉSZI FELLÉPÉS? AZ ÜGYÉSZI PERBELI LEGITIMÁCIÓ KÉRDÉSE

Az ügy rövid tényállása szerint az ügyész az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávtv.) 44. § (2) bekezdése alapján az állatkínzás büntette miatt elítélt alperes ebtartástól való eltiltását kérte a Szekszárdi Törvényszéktől, amelynek hatáskörét a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 20. § (3) bekezdés a) pont ac) alpontjára alapította, arra is hivatkozással, hogy az eljárás közérdekűségét az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Útv.) 27. § (6) bekezdése alapján vélemezni kell.

A törvényszék hatáskörét hivatalból vizsgálta, és a hiányát megállapítva a keresetlevél Tamási Járásbírósághoz történő áttételéről rendelkezett. Döntését arra alapozta, hogy a Pp. hatásköri szabályában hivatkozott „közérdekből indított per” kategória nem analóg az eljárás közérdekűségének anyagi jogi fogalmával, így az Útv. 27. § (6) bekezdésében foglalt „közérdekűség-velelem” nem jelent hatásköri szabályt, hanem az ügyész polgári perindítási, fellépési jogához kapcsolódó legitimációs rendelkezés.⁹

A Polgári Törvénykönyv¹⁰, illetve egyes más magánjogi tárgyú, ügyészi keresetindításra felhatalmazó anyagi jogszabályok normaszövege a keresetindítás közérdekű jellegét kifejezetten rögzíti¹¹ [például a Ptk. 6:88. § (4) bekezdése]. Ugyanakkor az Ávtv.-nek az ügyészt perindításra felhatalmazó rendelkezése az ügyészi keresetet nem nevezi kifejezetten „közérdekű keresetnek”, mivel a „közérdekű” jelző a normaszövegből hiányzik, így az a bírósági hatáskör megállapítása szempontjából nem tekinthető a törvényszéki hatáskört megalapozó közérdekből indított pernek.

közérdek sérelmét jelenti. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a bíróságnak nem általában a közérdek sérelmét, hanem a konkrét, semmisnek állított szerződéssel kapcsolatban érvényesülő közérdeket kell vizsgálnia, azt, hogy a konkrét körülmények mérlegelése mellett a közérdekben sérelem keletkezett-e.

⁹ Pécsi Ítéltábla Pkf.III.25.024/2023/2. számú másodfokú határozata, Indokolás [2]–[5].

¹⁰ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.)

¹¹ FÁBIÁN Ferenc: Közérdek és magánjog. *Glossa Iuridica*, 2017/1–2., 73. <https://szakcikkladatbazis.hu/doc/2589296>

Az ügyészi fellebbezés folytán eljáró Pécsi Ítéltábla másodfokú határozatában témánk szempontjából két fontos megállapítást tett:

- egyrészt jogalkalmazói síkon definiálta a közérdek fogalmát, és indoklásában leszögezte, hogy „közérdeknek minősül mindaz, ami túlmutat az egyes személyekhez kötődő magánérdekeken” (látható a definícióalkotás fentebbi okokból történő egyszerűsítő igénye),
- másrészt ebből következően – annak ellenére, hogy az Ütv. 27. § (6) bekezdésében foglalt vélelem valóban nem hatásköri szabály – nem felel meg a jogalkotó akaratának, ha hatásköri jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy az ügyészt keresetindításra felhatalmazó jogszabályok a „közérdekű” kifejezést *expressis verbis* – a keresetindítással jelzős szerkezetben – alkalmazzák-e. Amennyiben az ügyész által érvényesített jog nem egyesek magánjoga, úgy ez okból a per közérdekből indítottak minősül és törvényszéki hatáskörbe tartozik.¹²

Ezt a jogalkalmazói koncepciót talán még kristályosabb formában tükrözi a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.V.20.465/2022/8. számú végzése. Ebben a döntésben egy termőföld-szerzés kapcsán az ügyész által indított törlési perben kifejti, hogy például a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény 60. § (1) bekezdése szerinti semmis szerződések jogkövetkezmenyi kereseteként a 60. § (2) bekezdése alapján a törvény céljainak megvalósulása érdekében ügyészt perindításra, illetve fellépésre jogosítja fel. E jogszabály normaszövegében ugyanakkor közérdek nem szerepel. Épp ezen esetben irányadó az Ütv. 27. § (6) bekezdésében rögzített közérdekűségi vélelem, amelynek alapján tehát az ilyen, jogszabályi felhatalmazás alapján indított ügyészi perek közérdek védelmében indított, azaz közérdekű pernek minősülnek.¹³

Ezen példákban kifejtettekéből az is következik, hogy az ügyész önálló perindítási felhatalmazást csak közérdek védelmében kaphat.

KÖZÉRDEKŰ VAGY KÖZÉRDEKBŐL INDÍTOTT PERBEN ÁLL AZ ÜGYÉSZ?

Az eset szinte átvezet minket egy következő problémához, amely a Pp. mondhatni következtelen terminológiájából adódik. A fenti ügyben a Szekszárdi Törvényszék előtt ingatlanyilvántartási bejegyzés törlése iránti ügyészi keresetre indult perben¹⁴ merült fel az a kérdés, hogy a Pp. 20. § (3) bekezdés a) pont ac) alpontjában foglalt hatásköri szabály – a normaszöveg szó szerinti

¹² Pécsi Ítéltábla Pkf.III.25.024/2023/2. számú másodfokú határozata, Indokolás [13]–[14].

¹³ Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.V.20.465/2022/8. számú végzése, Indokolás [47].

¹⁴ Szekszárdi Törvényszék 10.Pf.20.568/2021/14. számú határozata

értelmezése okán – kizárólag azokra a közérdekű perekre vonatkozik-e, amelyeket a Pp. XLII. fejezetének a „közérdekből indított perekre” vonatkozó rendelkezései szerint kell lefolytatni. Utóbbira példa – kifejezett jogszabályi rendelkezés alapján – az ún. fogyasztóvédelmi képviseleti kereset.

A Kúria idézett döntése nyomán a bírói gyakorlat mára egységesnek tekinthető abban, hogy a Pp. 20. § (3) bekezdésének a) pont ac) alpontjának a „közérdekből indított perekre” vonatkozó normatív fordulata valamennyi külön jogszabály alapján indított, a közérdek védelmét célzó ügyészi vagyoni jogi keresetre vonatkozik. A Pp. 571. § normaszövegének grammatikai értelmezéséből és észszerűségi, illetve jogpolitikai megfontolásokból is következik, hogy a Pp. tárgyalt kivétele hatásköri szabályának hatálya – a kétségtelen terminológiai következetlenség ellenére – nem korlátozható Pp. XLII. fejezetének kereteibe tartozó közérdekű perekre.¹⁵

KÖZÉRDEK ÉS MAGÁNÉRDEK PÁRHUZAMOSSÁGA – AZ ÜGYÉSZ FELLÉPÉSE MÁS MAGÁNÉRDEKÉBEN?

Az elsőként említett eset az ügyészi közérdekű fellépés tekintetében még egy fontos dilemmát is felvet: mennyiben képviselhet, illetve képviselhet-e az ügyész magánérdeket? Az Ítéletábrla és a Kúria döntéséből következően az ügyész akkor lép fel, ha aktivitását az individuális magánérdekeken túlmutató közösségi érdek alapozza meg¹⁶, amit a jogalkotói felhatalmazás is tükröz.

Van azonban egy határeset: a Pp. 59. § alapján az ügyész pert indíthat, illetve perbe léphet, ha a jogosult jogainak védelmére bármely okból nem képes.¹⁷

E körben, amely elsősorban a személyállapotot érintő ügyekben történő ügyészi közreműködésre vonatkozik, látszólag magánérdeket preferál az ügyész. A magánérdek érvényesítése dacára azonban – ahogy erre a Pp. kommentárja is utal¹⁸ – a perindítást elvi-dogmatikai alapon épp az teszi közérdekűvé, hogy a beavatkozást az egyéb érdekvédelem akadályá vagy nehézsége indokolja.

¹⁵ Kúria mint felülvizsgáló bíróság Pfv.V.20.465/2022/8. számú végzése, Indokolás [50].

¹⁶ JAGUSZTIN T. (2022): i. m. 19–118.

¹⁷ Az ügyész az eset összes körülményeit vizsgálva bírálja el, hogy a keresetindításnak törvényi feltételei fennállnak-e, mivel más személy javára akkor indokolt a keresetindítás, ha személyi körülményei vagy más ok miatt az alapvető jogait érintő pert saját maga nem tudja megindítani, ennek során nehézségbe ütközik.

¹⁸ Elvi, dogmatikai alapon az ügyész más szerv vagy személy által nem védett magánjogi érdeket is érvényesíthet, többnyire személyi állapotot érintő ügyekben, ezen perindítás is minősíthető „közérdekűnek” abból a szempontból, hogy az ügyészi perindítást éppen az egyéb érdekvédelem akadályá vagy nehézsége teszi szükségessé, erre tekintettel állapítja meg az Ütv. 27. § (6) bekezdése, hogy ahol a törvény az ügyész perindításra jogosítja, ott az eljárás közérdekűségét vélelmezni kell. WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Wolters Kluwer, Budapest, 2017, 98.

Elhatárolandó ettől az az eset, amikor az ügyészi kereset valamely magántulajdonosi közösség érdekével egyezik, ám a kereset iránya nem az egyéni magánérdekek védelme, hanem az ezzel kapcsolatos jogalkotói akarat érvényesítésében rejlő közérdek, ami kétségkívül párhuzamosan futhat egy perben. Ilyenek lehetnek tipikusan a termőföld megszerzésére vonatkozó jogszabályi korlátok kijátszása okán indított törlési perek. Következésképpen az ügyészi keresetindításra nem a perbeli termőföld-ingatlan potenciális elővásárlási jogosultjai mint a közérdeket megjelenítő csoport tagjai egyénenkénti magánérdekeinek összegzett érvényesítése érdekében, hanem a földforgalom jogi szabályozásában jogpolitikai megfontolásból kiemelt jogosulti csoport absztrahált jogi érdekében kifejezett közérdek sérelme okán került sor. E közérdeksérelem orvoslását az érvénytelenség megállapításával célzó igény álláspontom szerint független a potenciális elővásárlási jogosultak egyéni igényérvényesítési lehetőségeitől.

Sajátosan árnyalja ugyanakkor ezt az érdekhelyzetet és a közérdek/magánérdek elhatárolhatóságának problematikáját a Kúria 3/2025. számú jogegységi határozata¹⁹, illetve ezzel összhangban a harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló 2023. évi XC. törvény módosítása, amely egy mondhatni vadonatúj ügyészi fellépési jogkört generált. Idegenrendészeti ügyekben, például harmadik országbeli állampolgár kiutasítása esetén az idegenrendészeti hatóság e határozata jellemzően olyan minősített, titkos adatokon épül, amelynek alapján a döntés nemzetbiztonsági vagy közbiztonsági kockázaton alapul, és amelyet az adatok minősített jellege okán sem a fél, sem a képviselője nem ismerhet meg. Ha a fél egy ilyen határozat felülvizsgálata iránt közigazgatási pert indít, úgy a Pp. szabályainak mögöttes alkalmazásával a minősített adatok megismerése tekintetében a fél jogvédelmi helyzete fennáll, azaz az ügyész – aki abban a helyzetben van, hogy a minősített adatokat megismerheti²⁰ – a perben felléphet.²¹ Az előbbieken ki-

¹⁹ A harmadik országbeli állampolgárok magyarországi beutazásával vagy tartózkodásával összefüggésben hozott hatósági határozatokat megalapozó minősített adatok megismerhetőségéről.

²⁰ A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény 14. § (4) bekezdés értelmében az ügyész által közérdekből indítható polgári peres eljárásban a nemzeti minősített adat felhasználására vonatkozó engedély kiadása nem tagadható meg, tehát nincs akadálya annak, hogy a nemzetbiztonsági kockázat megállapítását megalapozó minősített adatokat az ügyész megismerje.

²¹ A harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló 2023. évi XC. törvény alapján folytatott hatósági eljárásban a közrendi, ezen belül nemzetbiztonsági, avagy közbiztonsági kockázatot megállapító hatóság nem járul hozzá ahhoz, hogy a harmadik országbeli állampolgár fél vagy jogi képviselője a döntés alapjául szolgáló minősített adatokat megismerje és azokra észrevételt tegyen, a hatóság határozatának

fejtettek alapján ugyanakkor az a kérdés fogalmazódik meg témánkkal kapcsolatban, amelyre nehéznek tűnik a válasz: ha az ügyészi fellépést közérdekűnek tekintjük, akkor a perben valójában közérdekek ütköznek. Vajon itt is irányadó lehet a bevezetőben már említett bírói érdekmérlegelés gyakorlata? Hangsúlyozandó, hogy a közrend, ezen belül nemzetbiztonság avagy közbiztonság minden esetben közérdeket takar.

ÖSSZEZGÉS

Összességében megállapítható, hogy a közérdek fogalma nem egységes a joggyakorlatban, sőt a közérdek fogalma talán sosem lesz végérvényesen meghatározható. Következtetésem szerint ez nem is lehet másképpen, hiszen változó jelentéstartalommal bír, mivel mindig az adott jogi vita, az adott ügyben felmerülő tények és körülmények mérlegelése alapján, az adott kor és az adott társadalom tükrében nyeri el jelentését. Erre is figyelemmel az ügyész közérdekű fellépésekor bizonyítási nehézségekbe és jogszabályi anomáliákba ütközik, de éppen emiatt szép a jogalkalmazás, hiszen minden ügyben újra és újra vizsgálnunk kell, hogy mi is adja az ügyész közérdekű fellépésének értelmét.

felülvizsgálatára indított közigazgatási perben a bíróságnak meg kell állapítania, hogy a fél jogainak védelmére nem képes. Ilyen esetben a bíróság az Ütv. 27. § (1) bekezdés b) pontja és (3) bekezdése figyelembevételével, a Pp. 59. § (3) bekezdése alapján értesíti az ügyészt a perbeli fellépés szükségességéről a jogainak védelmére jogi okból képtelen felperes érdekében. Ha a harmadik országbeli állampolgár fél vagy jogi képviselője nem ismerheti meg a minősített adatokat, és a fél érdekében az ügyész sem lép fel, a bíróság nem fogadhatja el a hatóság egyoldalú álláspontját a nemzetbiztonsági kockázat fennállásáról.

VÁCZI KRISTÓF ISTVÁN*

The European FBI?

Expectations and concerns regarding the proposal to strengthen Europol's mandate

INTRODUCTION

This article focuses on the European Commission's proposal (COM/2023/754) to strengthen Europol's mandate. It examines the anticipated effects this will have on national criminal procedures. To demonstrate the relevance of the proposal, I will first outline Europol's current roles and powers in criminal cooperation within the EU. The analysis then evaluates the proposal by presenting the associated expectations and concerns.

Firstly, it should be noted that Europol is not a law enforcement agency strictly speaking, rather, it is an agency for law enforcement cooperation. According to the Regulation (EU) 2016/794¹, the agency aims to *“support and strengthen action by competent authorities of the Member States and their mutual cooperation in preventing and combating organised crime, terrorism and other forms of serious crime affecting two or more Member States”*.

Europol currently operates as an information hub for criminal intelligence, collecting, storing, processing, analysing and exchanging information, including criminal intelligence.²

Clearly, Europol does not fall under the traditional concept of an investigative authority, since it does not carry out investigative measures. But the question rightly arises as to whether it should be.

* VÁCZI Kristóf István, ügyészségi fogalmazó, Szegedi Járási Ügyészség

¹ Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol), hereinafter: the regulation

² Regulation (EU) 2016/794 Article 4 1. (a)

HISTORY

This question was also raised during the establishment of Europol. In 1991, the then-Chancellor of Germany, *Helmut Kohl* proposed the idea of establishing an organization similar to the American FBI.³ However, a year later, in 1992, when the Treaty on European Union was signed in Maastricht, the Member States agreed only on the distant possibility of police cooperation, rather than on an independent investigative authority, and it was in this form that the agency was established in 1995. However, two decades later, the issue of expanding the agency's powers has once again become a subject of debate. Prior to the evaluation of the proposal and its potential impact, it is imperative to examine the agency's current mandate.

THE CURRENT FRAMEWORK REGARDING THE AIM AND MANDATE OF EUROPOL

In order to provide a concise overview of Europol's current roles and powers, it is useful to refer to the five "C"s. This concept was articulated by *Wil van Gemert*, the former Deputy Director for Operations, in an interview:⁴

Europol:

- Collect information in their databases
- Connect investigations between Member States
- forms coalitions with third parties from private sectors
- Coordinate investigative actions, where police in different locations can act simultaneously
- Create new methods to investigate crime

As information is at the heart of Europol's work, the regulation sets out detailed rules on how this information can be collected, processed, and shared. Article 17 states that Europol shall only process information that has been provided to it:

- (a) by Member States in accordance with their national law and Article 7;
- (b) by Union bodies, third countries and international organisations in accordance with Chapter V;
- (c) by private parties and private persons in accordance with Chapter V.

Article 17 also stipulates, that Europol may directly retrieve and process information, including personal data, from publicly available sources, such

³ Ten Years of Europol 1999-2009; European Police Office; 2009

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=sChg9mk7-lU>

as the internet. In addition, Europol may access data through IT systems, where such access is provided by the Union, international or national legal instruments.

This information is then gathered, processed and uploaded to the Europol Information System (EIS), where it is “*stored within different online ‘entities’ corresponding to actual objects such as cars and identity documents, and to people. The online ‘entities’ can be linked to each other in different ways so as to create a structured picture of a criminal case. The system also allows the storage and automatic cross-checking of biometrics (DNA) and cybercrime-related data*”⁵. Then the information can be shared with concerned parties through the Secure Information Exchange Network Application (SIENA).

SAFEGUARDS

In order to prevent abuse of power, protect human rights and national interests, the legislation regulates the rules of information processing in great detail. Two safeguards are of particular importance:

Firstly, it is important to note that member states can only supply information to Europol if that information is deemed necessary for the achievement of Europol’s objectives.

“In so far as is necessary for the achievement of its objectives as laid down in Article 3, Europol may process information, including personal data” – Article 18.

The second principle stipulates that, in general, the purpose of information processing should be determined by the individuals who supply the information.

“A Member State, a Union body, a third country or an international organisation providing information to Europol shall determine the purpose or purposes for which it is to be processed, as referred to in Article 18” – Article 19.

In conclusion, it can be stated that the current system makes the sharing of criminal information subject to a condition that is assessed by those who share the information. This could change in the future.

THE COMMISSION'S PROPOSAL – HOPES

In her 2023 State of the Union address, President *Ursula von der Leyen* called for the strengthening of all tools at the Union’s disposal to effectively counter

⁵ <https://www.europol.europa.eu/how-we-work/services-support/information-exchange/europol-information-system>

migrant smuggling.⁶ Later that year, the European Commission published a proposal package⁷, which among else contained the COM/2023/754 final proposal for amending Regulation (EU) 2016/794.

Although the proposal is multi-faceted, and covers many areas of law enforcement cooperation, the most important proposition is the establishment of direct connections between the competent authorities and Europol's SIENA, as well as the mandatory nature⁸ of information sharing. This could be seen as a significant change in policy, since the information is currently provided to Europol based on a condition, that is assessed by the authorities of the Member States, thus on a somewhat voluntary basis. Member States would no longer be able to decide on a case-by-case basis whether information relating to specific cases of migrant smuggling or human trafficking is necessary for Europol to fulfil its objectives.

CRITICISM BY NGOS – FEARS

Many non-governmental bodies have expressed concerns⁹ about the aforementioned proposal. For example, both the European Digital Rights organisation and the European Federation of Police Unions recognised that this amendment would steer Europol's mandate from a supporting role to a more centralised role in policing.

From a systemic perspective, the expansion of Europol's mandate appears consistent with an existing trend. Not long ago, the European Commission proposed legislation that would have allowed governments and private messaging companies to scan users' messages in order to prevent the "*circulation of child sexual abuse material (CSAM), and help identify victims*"¹⁰. It was revealed in 2023 that Europol had sought unlimited data access through this proposal.¹¹ Although this proposal was later revised, it is clear that the Commission intends to extend Europol's role to an ever wider area of law

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_4426

⁷ <https://eucrim.eu/news/commission-presents-package-to-prevent-and-fight-migrant-smuggling/>

⁸ <https://www.statewatch.org/analyses/2024/putting-the-cart-before-the-horse-the-commission-s-proposal-to-increase-europol-s-powers/>

⁹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14638-Law-enforcement-cooperation-new-Europol-regulation-proposal_en

¹⁰ <https://www.euronews.com/my-europe/2025/09/11/fact-check-is-the-eu-about-to-start-scanning-your-text-messages>

¹¹ <https://balkaninsight.com/2023/09/29/europol-sought-unlimited-data-access-in-online-child-sexual-abuse-regulation/>

enforcement. As President Ursula von der Leyen outlined in the Commission's 2024 Political Guideline, the Commission intends to turn Europol into a 'truly operational police agency'.¹²

While most of the NGOs criticise the proposal from a data protection standpoint, there is also plenty of room for professional criticism.

For example, there could be valid tactical and legal reasons not to share criminal intelligence with Europol in order to avoid jeopardising ongoing investigations or protecting national security interests. For this particular reason, the Act CLXXX of 2012 establishes that the head of NEBEK may refuse to comply with a request from Europol or another competent authority of a Member State for the transfer of information, whether public or classified, if such a response would

- a) jeopardise the maintenance of public order or public security,
- b) harm Hungary's fundamental national security interests,
- c) jeopardize the success of ongoing covert intelligence gathering or investigations, or endanger the life, physical integrity, or property of natural persons, or
- d) involve the disclosure of information relating to national security services or their operational activities.¹³

It remains to be seen whether the regulation will take these aspects into consideration, but given that the proposal is currently in the form of a regulation, which is directly applicable without transposition by Member States, Hungary may have to abandon this safeguard.

CLOSING REMARKS

Although the current proposal would only extend Europol's powers in proceedings relating to migrant smuggling or human trafficking – which significantly limits the potential risk –, it seems like Helmut Kohl's idea of an independent investigative authority resurfaced in the EU. Nevertheless, it remains important to discuss this broader legislative trend. Especially since the Public Prosecutors Office can be considered a stakeholder in this debate. In my opinion, while the intention to regularly review and improve the functioning of criminal cooperation within the EU is positive, we should question what safeguards we are willing to sacrifice, and whether we welcome the idea of a European FBI, or opt for a slower approach.

¹² [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)772865](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)772865)

¹³ Act CLXXX of 2012 on criminal cooperation with Member States of the European Union, Section 167

SZÜCS TAMARA DÓRA*

Justice in child language? The challenges of the Barnahus-method in criminal proceedings

INTRODUCTION

Criminal proceedings for crimes against children are a particular responsibility for the practitioners of justice, especially prosecutors. The Barnahus-method aims to interrogate children in a child-friendly environment which is at the same time appropriate to the requirements of the criminal procedure and also minimises secondary victimisation.¹ The issue is no longer merely theoretical, but presents an immediate practical and procedural challenge for prosecutors involved in cases concerning child victims.² This paper is about a topic on the intersection of criminal procedure law and child protection, namely the role of prosecutors in ensuring the legality of procedural actions involving minor victims, with particular attention to the challenges of the Barnahus-method.

* Szücs Tamara Dóra, ügyészégi fogalmazó, Debreceni Járási Ügyészség

¹ HEGYI Viktória: Néhány gondolat az ügyész szerepéről a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt folytatott nyomozásokban, különös tekintettel a gyermek jogainak biztosítására [Some thoughts on the role of the prosecutor in investigations of domestic violence and child endangerment offences, with a special focus on ensuring the rights of the child]. *Belügyi Szemle*, 2022/8., p. 1623–1624. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.8.2>

² Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=201>

THE BARNAHUS-MODEL IN GENERAL

The Barnahus (or ‘children’s house’) model is one of the tools of child-friendly justice, and the aim of the Barnahus-method is to conduct considerate and effective interviews with children who have been victims of crimes against sexual freedom and sexual morality, as well as crimes against life and physical integrity.³ The ‘children’s house’, which originated in Iceland, brings together law enforcement and criminal justice agencies, child protection services, and health and mental health professionals to assist children who have suffered abuse as victims of crime. In this multidisciplinary institutional system, the child is examined, questioned, and followed up on by experts without the victim being subjected to secondary victimization as a result of long proceedings. According to the basic principles of the Barnahus-model, the interrogation of the child must be conducted on the basis of an evidence-based protocol in accordance with the principle of fair procedure; the aim is to prevent the child victim from having to repeat their testimony during court proceedings.

Most European Barnahus-institutions are set up in a family home, where there is a medical room, an interview room, a monitoring room, a therapy room, and other rooms necessary for performing additional tasks; everything is in place to ensure that the victim can make a statement without being influenced.⁴ The interrogations are recorded using audiovisual equipment so that the child does not have to repeat their testimony during court proceedings. The purpose of the witness interrogation is also to obtain relevant evidence, but the forensic psychologist uses special interview techniques to obtain evidence that can be used in criminal proceedings without causing further trauma to the victim.⁵ All relevant members of the multidisciplinary institutions can observe the child’s interrogation in real time from a so-called ‘monitoring’ room. There is a possibility of interaction between the consultant and the observers, including the prosecutor and members of the investigating authority: questions can be put to the child through the consultant, and there is the possibility of consultation

³ GÁL Emese Dorottya: A gyermekbarát igazságszolgáltatás modellje a büntetőeljárásban. A Barnahus-modell [The model of the child friendly justice in criminal proceedings. The Barnahus-model]. *Családi Jog*, 2021/2., p. 34–35. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2742550>

⁴ HIRTLING Ibolya: Gyermekkihallgatás a büntetőeljárásban, a „Barnahus-módszer” bevezetése [Child interrogations in criminal proceedings, the implement of the Barnahus-method]. *Magyar Jog*, 2022/4., p. 236–238. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1457551>

⁵ FINCH, Nadine – O’DONNELL, Rebecca: *The role of Barnahus in identification and investigation of child trafficking and the support and assistance provided to victims*. The Council of the Baltic Sea States Secretariat, Stockholm, 2021, p. 34.

during breaks in the interview.⁶ The essence of this special questioning method is that the interrogation is conducted by an ‘expert on the child’s mind’, who interprets questions relevant to the criminal proceedings in a way that is understandable to the child.⁷

THE ROLE OF THE PROSECUTOR

Among the actors involved in criminal proceedings, the prosecutor is the one that – from the ordering of the investigation to the finalization of the judgment and beyond, in connection with the enforcement of the sentence – is present throughout the criminal proceeding. The prosecutor plays a prominent role in accompanying minor victims throughout the proceedings, ensuring that victim protection principles are applied, which not only serve to avoid re-traumatization, but also to provide recovery from the harm caused by the crime and to sentence the perpetrator. The interests of the victim and the law enforcement agencies are therefore aligned.⁸ The fundamental task of the prosecutor in criminal cases is to ensure, during the investigation, that there is sufficient evidence available for the indictment and the prosecution of the offender by supervising a well-planned and effective investigation. In this context, the prosecutor is expected to bear in mind the rules of the Criminal Procedure Act that apply to persons requiring special treatment.⁹ Not only must he or she ensure that the mandatory provisions are enforced, but he or she must also, where possible, urge the use of special treatment measures that may be applied at the discretion of the authorities.

It is in the fundamental interest of criminal proceedings that evidence supporting the charges can be used in court, and the Barnahus-model allows for the collection of witness testimony as evidence in accordance with the law.¹⁰ In the following, we will therefore review the most important tasks

⁶ OLSSON, Ann-Margreht E. – KLÄFVERUD, Maria: To be summoned to Barnahus: children’s perspectives. In: JOHANSSON, Susanna – STEFANSEN, Kari – BAKKETEIG, Elisiv – KALDAL, Anna: *Collaborating against child abuse. Exploring the nordic Barnahus model. Springer Nature*, 2017, p. 57–58. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_3

⁷ HERKE Csongor – HERKE-FÁBOS Barbara Katalin: A Barnahus-modell: A gyermekbarát igazságszolgáltatás az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének tükrében [The Barnahus-model: The child friendly justice in the mirror of the United Nations Convention on the Rights of the Child]. In: ÁZSOTH Szilvia – RIPSZÁM Dóra (szerk.): *Fiatalkorú bűntetők jogászok második konferenciája*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2024, p. 11–12.

⁸ HEGYI V.: quoted, p. 1624–1625.

⁹ Chapter XIV. of the Hungarian Criminal Procedure Act.

¹⁰ PEREDA, Noemi: *Training and education in the Barnahus model: State of the art*. STEPS Project, European Commission, 2021, p. 79. https://www.ub.edu/steps_barnahusproject/documents/StateoftheArt-STEPS-ENG.pdf

of the prosecutor in ensuring the legality of procedural acts affecting minor victims, with a focus on the Barnahus-method.

BEFORE APPLYING THE BARNAHUS-METHOD..

During the investigation, even before the child is interviewed using the Barnahus-method, the prosecutor must bear in mind that, in order to avoid re-traumatizing minor victims,¹¹ it is essential to plan the investigation and prepare the witness interrogations well, if only because if a victim or defendant under the age of 18 is involved in criminal proceedings, the proceedings must be conducted out of turn.¹²

To prevent the proceedings from being prolonged and the procedural steps necessary to establish the facts from being omitted,¹³ it may be necessary for the prosecutor to request the investigating authority to present the investigation files more frequently.¹⁴

The minor's ability to testify must be examined with particular care, considering their mental state and age, before the Barnahus-method is applied.¹⁵

In order to spare the minor, procedural acts requiring his or her participation must be carefully prepared. This includes interrogations conducted using the Barnahus-method, which should be organized in a way that avoids the need for repetition. Particularly in the case of children, it is not acceptable for the investigating authority to conduct a witness interrogation and for the prosecutor to later initiate a follow-up interrogation. The prosecutor must ensure that, if necessary, a forensic psychologist is present during the proceedings and that the minor does not unnecessarily encounter other people involved in criminal proceedings at the location of the interrogation conducted using the Barnahus-method.

It is also important that the law allows the prosecutor to be present at procedural acts already during the investigation phase, which, in my opinion, should be exercised in the case of interrogations conducted using the Barnahus method.¹⁶

¹¹ Council of Europe: Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. Council of Europe Publishing, 2011. <https://childhub.org/hu/gyermekvedelmi-e-konyvar/az-europa-tanacs-miniszteri-bizottsaganak-iranymutatasa-gyermekbarat>

¹² Section 79. (1) b) of the Hungarian Criminal Procedure Act

¹³ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA

¹⁴ Section 351. (2) of the Hungarian Criminal Procedure Act

¹⁵ HEGYI V.: quoted, p. 1621–1622.

¹⁶ Section 26. (2) i) of the Hungarian Criminal Procedure Act

WHEN APPLYING THE BARNAHUS-METHOD...

When conducting witness interrogations with minors using the Barnahus-method, it is essential that information and warnings are communicated, and in the case of minors, particular attention must be paid to ensuring that the person concerned has understood what has been communicated to them. In this context, the minor's age, maturity, mental state, and individual characteristics play an important role, so the child-friendly wording of the warnings must also be evident from the record, which must also be checked by the prosecutor.¹⁷

It should be emphasized that during witness interrogations conducted using the Barnahus-method, the minor has a personal procedural obligation, so their legal representative or guardian cannot make a statement on their behalf, but minors under the age of 14 cannot validly make a statement on their own regarding the refusal to testify. In the case of minors under the age of fourteen, it is also important that the presence of their legal representative at the procedural act cannot be skipped, and the prosecutor must also pay attention to compliance with the rules of representation, as it must be avoided that the procedural act has to be repeated for this reason, or because the statement regarding the refusal to testify was not obtained from the appropriate person by the person conducting the procedural act.¹⁸

During witness interviews conducted using the Barnahus-method, minors must also be given the opportunity to present their testimony in a coherent manner, and any questions addressed to them must be professional.

In witness interrogations conducted using the Barnahus-method, a specialist advisor participates in the proceedings but does not lead them. Instead, they are directed by the investigating authority or the prosecutor from the monitoring room, and questions are put to the minor through them.

Due to the guarantees, it is particularly important that the prosecutor is present in the monitoring room in the background, supervising the legality of the proceedings and ensuring compliance with legal requirements. This is also essential if video and audio recordings are made of the witness interview, because if the prosecutor only conducts a subsequent review, there is a risk that he or she will only notice the illegality later and will not be able to ask the minor questions through the consultant.¹⁹

¹⁷ FANTOLY Zsanett: Az izlandi Barnahus-modell és annak hazai gyakorlata [The Icelandic Barnahus-model and its practice in Hungary]. *Magyar Rendészet*, 2022/2., p. 232–233. <https://doi.org/10.32577/mr.2022.4.14>

¹⁸ Section 72. (4) of the Hungarian Criminal Procedure Act

¹⁹ SOLTÉSZ Tamás: A Barnahus-módszer a gyakorlatban: A gyermek tanúkénti kihallgatásának új formája a büntetőeljárásban – Konferencia beszámoló [The Barnahus-method in

AFTER APPLYING THE BARNAHUS-METHOD...

If, as a result of an interrogation conducted using the Barnahus-method, a witness statement is available that complies with all legal requirements and supports the guilt of the accused, the prosecutor's duties do not end with the indictment. Even after the indictment, the prosecutor has several tools at his or her disposal to protect the minor victim.

The prosecutor may request that the court refrains from interrogating the victim as a witness, since the Barnahus-method has already been used during the investigation to obtain witness testimony that complies with legal requirements and can be used as evidence. The prosecutor must therefore make the necessary motion in the indictment or at the trial to have the minor victim's testimony recorded using the Barnahus-method read out instead of summoning them again, or, if there is a video, audio, or video and audio recording of the proceedings, to have these played.

The prosecutor may also request that, if after the indictment there is still a need for a procedural act requiring the participation of the minor victim, this be carried out by a judge appointed by the court or by a court requested to do so.²⁰

After the indictment, it may be in the interest of the victim's protection if the prosecutor requests that the public is excluded and that a closed trial is ordered, particularly in the case of crimes against sexual freedom and sexual morality involving a minor victim.²¹

THE WEAKNESSES OF THE SYSTEM

Although there is no doubt that cooperation between child protection and criminal justice is becoming increasingly smooth in order to ensure the humane and effective interrogation of children, there are still some weaknesses in the system that need to be addressed and improved.²²

The biggest shortcoming continues to be the lack of adequate training, as often neither the investigating authorities nor the prosecutors know exactly how to communicate with minor victims beyond empathy, or what questions to ask them.

practice: A new form of interrogating children as witnesses in criminal proceedings – Conference report]. *Ügyészségi Szemle*, 2025/2., p. 55–56. <https://ugyeszsegiszemle.hu/pdf/2025-02.pdf>

²⁰ Section 89. (4) e) of the Hungarian Criminal Procedure Act

²¹ Section 85. (2) Hungarian Criminal Procedure Act

²² HIRTLING I.: quoted p. 242.

Another problem is that prosecutors do not make sufficient use of the opportunity to be physically present at therapy centres, preferring instead to conduct follow-up checks.

It is still often the case that the interrogation of minors has to be repeated simply because, in the course of the investigation, the actors in the criminal justice system ‘talk past each other’, communication problems arise, or procedural rules are violated.

Finally, another difficulty is that therapeutic centres are not available throughout the country, so children often have to travel long distances.²³

POSSIBLE SOLUTIONS

The investigating authority’s independent investigation could be aided by an investigation protocol developed in cooperation with the prosecutor.²⁴ Such protocol could serve as a guide for determining the order in the investigative actions, as well as their preparation and conduct, when a minor victim is involved in the proceedings. This would facilitate the conduct of professional investigations and strengthen the protection of children’s rights. In addition it would contribute to uniform practice and enable continuous monitoring of compliance with a rights-based approach in the day-to-day work of the authorities involved in criminal proceedings. This could include procedures, routines, or checklists to ensure that the best interests of the child are assessed, determined, and considered in every investigation. The prosecutor would continuously monitor compliance with the protocol as part of their supervisory powers.

In order to ensure that investigations are organized, procedural actions are planned and implemented in a child-centred manner, it is also advisable to increase the presence of prosecutors, at least during the interrogation of children under the age of fourteen, thus avoiding multiple interrogations.

Special training for police officers, psychologists, and prosecutors is also essential. In this regard, measures have been taken by both the police and the prosecutor’s office since the introduction of the law on consultants. It may be justified to organize further professional training on the subject of interrogation of children as witnesses.

It is essential to make interagency cooperation even more effective and smooth so that the professionals involved in the interview can work together as a real team.²⁵

²³ GÁL E. D.: quoted p. 35.

²⁴ Barnahus Network: PROMISE Strategy 2020-2025. *Cbss*, 18 January 2026. <https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/06/5-year-strategy-UPDATED.pdf>

²⁵ HEGYI V.: quoted p. 1624–1625.

CONCLUSION

Children are a particularly vulnerable and defenceless group of victims of crime. The Barnahus method represents a very important step towards the full practical implementation of child-friendly justice. It is up to us, the law enforcement authorities, to determine how these methods can be used to promote the best interests of the child. The existing opportunities must be filled with real content in a way that does not exclude the child from the criminal proceedings, but instead ensures their right to be heard. This also requires accompanying the child throughout the process, taking into account individual needs and providing them with sense of safety. In addition, it is the responsibility of professionals involved in criminal proceedings to support the child in the criminal proceedings, ensuring their safety and adequate information, and taking their individual needs into account. If the victim feels safe and feels that they can count on the help of the authorities, the investigation can be successful, as detailed witness statements can be obtained. The interests of the child therefore coincide with those of the authorities: ensuring the effectiveness of the criminal proceedings and achieving the conviction of the perpetrator.

VÁLOGATÁS A SZAKIRODALOMBÓL*

ALKOTMÁNYJOG

SÁNDOR JUDIT:

Bioetika és emberi jogok az orvosi biotechnikában

L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2025

UGRÓCZKY MÁRIA:

Alkotmányos alapismeretek

L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2026

WRAGG, PAUL:

A szólásszabadság elmélete: teljes újrafogalmazás

ORAC Kiadó, Budapest, 2025

BÜNTETŐJOG / BÜNTETŐELJÁRÁSI JOG / BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI JOG / KRIMINOLÓGIA

BELOVICS ERVIN (SZERK.):

Büntetőjog II. Különös rész

Tizedik hatályosított kiadás. ORAC Kiadó, Budapest, 2025

DOMOKOS ANDREA – BÉRCES VIKTOR

Kriminológia: bűnözés – megelőzés – statisztikák

ORAC Kiadó, Budapest, 2026

LAJTÁR ISTVÁN – HAVASI SÁRA:

Büntetés-végrehajtási jog – jogi szakvizsga felkészítő kötet

5. kiadás. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2025

NOGEL MÓNIKA:

Az igazságügyi genetikai vizsgálatok bioetikai kérdései

L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2025

STEINER GÁBOR:

Gazdasági bűncselekmények

ORAC Kiadó, Budapest, 2026

* Összeállította: JÓNÁS Irén könyvtáros, Országos Kriminológiai Intézet

KÖZIGAZGATÁSI JOG / PÉNZÜGYI JOG

BOGDÁN ZSUZSANNA – BOKOR CSABA – NÉMETH NÓRA – PALOTAI KINGA – SZATMÁRI LÁSZLÓ – SZÉLL ZOLTÁNNÉ – SZILOVICS CSABA:
Adó 2026: magyarázatok
PENTA Unió, Budapest, 2026

HERICH GYÖRGY:
Adótan 2026
PENTA Unió, Budapest, 2026

KISS PASZKÁL – KOLTÓI LILLA – NAGYBÁNYAI-NAGY OLIVÉR:
Gazdaság és lélek
L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2026

HVG Adókülönszám – Adó 2026
Saldo Kiadó, Budapest, 2026

POLGÁRI JOG, POLGÁRI ELJÁRÁSI JOG

VÉKÁS LAJOS:
Öröklési jog
ELTE Jogi Kari Tankönyvek 26. ORAC Kiadó, Budapest, 2026

EGYÉB

FENYVESI CSABA:
Antiguától Uruguayig: Kolumbián, Namíbián, Surinamén át
Kódex Nyomda Kft., Pécs, 2026

GOSZTONYI GERGELY – KOLTAY ANDRÁS – KÉPES GYÖRGY (SZERK.):
A szabadság színeváltozásai. Ünnepi tanulmányok Révész T. Mihály 80. születésnapjára
ORAC Kiadó, Budapest, 2025

HAMZA GÁBOR:
Portrék a Magyar Tudományos Akadémia tagjairól IV.
Akadémiai Kiadó, Budapest, 2026

KURÁTH GABRIELLA – BÁNYAI EDIT:
Vezetőfejlesztés a 21. században
Akadémiai Kiadó, Budapest, 2026

TAMÁS DÓRA MÁRIA:

Fordítói terminológiai adatbázisok a jog tükrében

Akadémiai Kiadó, Budapest, 2026

TEMESI JÓZSEF:

Közgazdasági Nobel-díjasok

Akadémiai kiadó, Budapest, 2026